

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

ПАЛІТЫКА**Сяргей Антусевіч**

«Калі ў парламэнт трапіць
хочь адзін чалавек
ад апазыціі, яна зробіцца
сystэмнай». Старонка 2.

КУЛЬТУРА**Новая беларуская
XXX-мультыплікацыя**

Інкогніта і пра палітыку.
Старонка 9.

З УСЕЙ КРАІНЫ**Сьверб купальшчыкаў**

Мяццовыя старажылы
раскажуць вам,
як пры Польшчы адпачываў
на Нарачы тагачасны
прэзыдэнт Ігнацы Масьціцкі.
Старонка 8.

З УСІХ СТАРОН**Дзе хаваўся Масхадаў**

Высокі цагляныя плот пад трэ
мэтры, жалезныя весніцы.
З дому вядзе падземны ход
у іншы дом. Пад хатамі пакоі
падземныя — два на чатыры,
вышыня мэтры трэ,
вэнтыляцыя,
электрычнасць, столік,
тапчан. З матэрыялаў ГРУ —
старонка 10.

НАША СТРАВА**Бігас**

Капуста з'явілася на нашай
радзіме досыць позна,
калі з прыездам зь Мілану
Боны Сфорцы настаяў
пераварот у съвеце мяццовай
гародніны. Старонка 16.

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай
Ніве» 63125. Падпіску
на «НН» прымаюць
на любой пошце, а ў Менску
— і на шапкі
«Белсаюздруку». Цана
на месяц — 3820 рублёў
на поштах або 3530 рублёў
на шапкі «Белсаюздруку».
«Наша Ніва» — гэта
24 старонкі без чужога слова
штотыдзень. Чытай сваё!

Каханы горад

Сяргей Абламейка пра сталіцу,
якую мы яшчэ адбудуем.

старонка 12

Сэкс-скандал

у Саюзе палякаў скончыўся
выбарчай рэвалюцыяй.

старонка 6

Сын Лукашэнкі

стане мэрам
Баранавіч?

старонка 7

Пад прыгнётам мужнее нацыя

Браты Марынічы: «Нашага бацьку забіваюць»

Улады прызналі,
што ў Міхаіла Марыніча паслья
этапаванья ў Аршанску
калённю адбыўся інсульт.
Экс-міністра і лідэра апазыцыі
даставілі ў Менск
у рэспубліканскую больніцу
папраўчых установаў. Тым часам
родныя палітвязня ды зынкіх
выставілі ўльтыматум рэжыму:
кропка ў расцьследаваньні
гучных спраў мусіць быць
пастаўлена на працягу пайгоду.

15 сакавіка сыны Міхаіла Марыніча склікалі прэс-канфэрэнцыю, каб адказаць на пытанні журналістаў адносна стану здраўя бацькі. Праўда, родныя палітвязня мелі інфармацыі не нашмат больш за іншых.

Начное этапаванье ў Аршанскую калённю, што месцыца за 200 кіляметраў ад Менску, сталася для Міхаіла Марыніча сапраўдным выпрабаваннем. Паслья цяжкай бяссоннай ночы яму зрабілася бла-га. Паводле звестак, што атры-малі яго родныя, абвастрэньне па-чалося 3—4 сакавіка. Чатыры дні курчыўся ад болю і дарэмна

праціў лекараў даць яму прэпарат атэналол, які меў з сабой. Калі яго не прымаць, з'яўляецца вялікая небяспека інсульту. Аднак, як выявілася, ахўнікі недзе згубілі паперы з рэцептам на лекі. Род-ныя Марыніча нічога ня ведалі пра стан яго здраўя — кіраўніцтва калённі строга трymала таемніцу. Звесткі пра яго цяжкі стан прасачыліся на волю толькі праз іншых вязняў.

«Такая ж сітуацыя была і з Карпенкам — паслья інсульту да яго тры дні ніхто не падыходзіў, і ён памёр», — кажа Павал Марыніч, сын былога пасла ў

Васіль Лівонаў, былы міністар сельской гаспадаркі і нефармальны лідэр гаспадарчае эліты, выступіў з публічнай лекцыяй «Новая Беларусь. Як мы будзем разбудоўваць беларускую дзяржаву?» перад студэнтамі ВНУ і навучэнцамі Беларускага ліцэю імя Коласа. Васіль Лівонаў не выключае свайго ўдзелу ў выбарах 2006 году ў якасці кандыдата або дарадцы аднаго з кандыдатаў. Публічная лекцыя Васіля Лівонава — старонка 3.

Працяг на старонцы 3.

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

СТАРЫЯ МЭТАДЫ. Ад БССРаўскага часу ціперація Беларусь радыкальна розыніца існаваньнем незалежнага грамадзтва і яго актыўным супрацівам спробам улады абмежаваць палітычны і культурныя свабоды. Гісторыя не паўтараеца.

Многія баяцца ўсталяваныя новай сталінічны. Гэта, мяркую, маларэальна, пакуль Беларусь атачаюць краіны НАТО, а ўнутры краіны на выклікі аўтарытартыму рэагуюць не здранцывеньнем, а супрацівам. Як у выпадку з прадпрымальніцкім лідэрам Шумчакам, якому пагражжаюць два гады турмы. Інкраймінуетца зьбіцьцё скамэрніка-рэцыдыўіста. Справа выглядае правакацый настылісткі КГБ. Пра небясьпечнае спаўшанье да савецкіх практык нагадвае Віталь Тарас (старонка 4). Пры чытацьні яго артыкулу падумалася: калі б савецкія злачынствы былі

юрыдычна асужданыя на пачатку 1990-х, а не сарамліва замаўчаныя — маўляў, хто з нас бязгрэшны, — старыя мэтады не выкарыстоўвалі б ціпер так цынічна. Зы іншага боку, справа залежала і ад колькасці бязгрэшных.

АДЫХОД ШЭРМАНА. Пяць гадоў таму Карлас Шэрман пераклаў разыўітальны ліст свайго прыяцеля Габрыэля Гарсія Маркеса, і «Наша Ніва» надрукавала яго на першай паласе. У Маркеса тады выявілі рак... И вось — Маркес жыве, і піша. А Шэрман ужо ня з намі. Гэты мудры чалавек ня раз ратаваў «Нашу Ніву» ў крытычных сітуаціях. За няпоўнія 70 гадоў ён пражыў

чатыры жыцьці: урутгайскэ, савецкае, пасля постсавецкае беларускае, нароўшце пару гадоў безнадзейнага лячэння ў Нарвегіі, у адварванні. Захаплены камунізмам, расчараўваны камунізмам. Уладзімер Арлоў расказвае: усе рэпатрыянты, што прыбылі ў СССР на адным цеплаходзе з Шэрманам, праўдамі і няпраўдамі павярталіся назад ва Ўругвай — усе да аднаго, акрамя спадара Карласа. У Беларусі яго трymalі сібры, кола аднадумцаў, Быкаў, Еарадулін. Імёны, без якіх не напішацца найноўшая гісторыя. Ни толькі літаратуры, але і краіны.

3 родным словам па жыцьці

Звярот Рады ГА «Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны» да выпускнікоў сярэдніх навучальных установ краіны.

Дарагія выпускнікі!

Неўзабаве ў вашым жыцьці пачненца адказны час іспытаваць, які будуть адбывацца ў форме тэставання. Сёлета, у адрозненіне ад мінулага году, тэставыя заданні на ўсіх предметах складзеныя. Інстытутам кантролю ведаў на дзвюх мовах — беларускай і расейскай.

Спадзяёмся, што бальшыня з вас абраў мову тытульнай нацыі краіны, мову Багушэвіча і Каліноўскага, Купалы і Коласа, Караптевіча і Быкава. Жадаём выдатных вынікаў на іспытках па беларускай мове, якія адбудуцца 29 мая.

Шануйце сваё, бо родная мова — надзейная зарука вашых жыцьцёвых і творчых поспехаў.

Ведайце, што Канстытуцыя краіны і закон «Аб адкукацыі ў Рэспубліцы Беларусь» гарантуюць кожнаму права на атрыманніе адкукацыі на дзяржаўнай беларускай мове.

Ідзіце па жыцьці з родным словам, і хай шчаслівым будзе ваш самастойны шлях, ваша будучыня.

6 сакавіка 2005 г.
Прыняты на пасяджэнні Рады ГА «ТБМ імя Ф. Скарыны».

Свята! Свята!

80-я ўгодкі незалежнасці БНР сталі першай палітычнай акцыяй, у якой я ўзяў удзел. Паверыўшы запрашэнню ў газету «Свабода», якое абяцала сівяточныя мерапрыемствы, я запэўніў бацькоў, што нічога страшнага ня здарыцца, і паехаў у Менск. Хапуну не было, як і абяцаных канцэртаў. І хоць я быў моцна ўражаны акцыяй, усё ж застаўся нейкі непрыемны асадак ад таго, што праз адсутніцца сівяточных элементаў падзея падалася незавершанай і няпоўнай.

Пасля было шмат падобных мерапрыемстваў, кожнае з якіх толькі павялічвала расчараўванье. Выняткам мог стаць хіба Марш Свабоды-99, калі б не ганебны фінал на вуліцы Першамайскай з кіданнем камянёў і наступнымі масавымі затрыманнямі. Потым была вучоба ў Горадні, дзе я таксама не забываўся на ўздел у рознага кшталту мерапрыемствах. Апошнім для мяне ў Горадні быў зноў жа Дзень Волі ў 2003 г., які запомніўся зусім ніякай арганізацыяй, і, як вынік, нешматлюднасцю. Разгубленыя, злыя выразы твараў, адсутніцца атрыбуты, неарганізаваныя — усё гэта не

ўзьнімала настрою і не стварала атмасферу сівята. А сівята хацелася! Хацелася бачыць шчаслівія ўсімешкі на тварах, чуць сімех, адчуваць радасць і гонар за сваю Радзіму, яе гісторыю.

Дазволю сабе памарыць пра тое, якім бы я хацеў бачыць гэты дзень. Улічваючы варункі, у якіх даводзіцца жыцьцё сівята.

Прыгожы сонечны ранак. У паштовай скрынцы паштоўка віншаваны. На адным баку выяўва маладой сям'і з дзіцем, якое наясে ў ручы белы і чырвоны шарыкі. Надпіс «Дзень Волі» на тле фаервэрку. На адваротным баку — кароценькі тэкст пра падзею і фатадзымак ураду БНР, а таксама віншаваны з нагоды ўласна сівята. Я ведаю, не, проста ўпэўнены, што такую паштоўку атрымаў далёка не адзін я. А што ж на вуліцах гораду? А на вуліцах то тут, то там мне трапляюцца маладыя людзі, якія прагулюваюцца па горадзе, іх аб'ядноўваюць разнія воленасць, ўсімешкі на тварах. І шарыкі ў руках. Здагадайцесь, якіх колераў? Их ня так шмат, як хацелася б, але дастаткова, каб заўважыць і падзівіцца простаму мінaku: а што ж за сівята такое

сівяна? А ўвечары, гадзіне а дзясятай, у розных кутках места адначасова ў неба ўзйоўща ракеты, і няхай гэта будзе несупастаўна большы сіцілай за якія травеніцкі ці ліпеніцкі фаервэрк, але люд напіл любіць відовішча, і дзяля гэтага варта захаваць сёе-тое з навагоднія запасу. Што ж за горад такі, спытаецца хтосьці? Гэта неабавязковая Менск ці Магілёў, гэта можа быць стары Наваградак, ці Нясвіж, ці курортны Braslaў. А як жа нашы вёскі, якія традыцыйныя на апанаюцца абыякавымі да гарадзікі жарсыцяў? Я з цяжкасцю ўяўляю сабе вясковы салют, але паштоўкі трапляюць і сюды, балазе пошта працуе спраўна. Ужо гэта будзе падзеяй, паверце.

Мары марамі, але я хачу ня так ужо шмат. На друк паштовак спатрэбляцца грошы, і немалыя, яшчэ іх трэба распайсодзіць. Як і шарыкі ды фаервэрк, хоць, зрешты, я зусім не настойваю менавіта на гэтым сівяточным асартыменте. Галоўнае — нарэшце навучыцца сівятаўкаўцаў СВАЕ сівяты, рабіць гэта нязмушана, навучыць гэтаму ці, калі хочаце, прывучыць да гэтага іншых. Далучыць да агульнай справы знаёмых, суседзяў, выпад-

ковых лодзей. Магчыма, такая вось правакацыйная паштоўка падштурхніе кагосці сесіі за падручнік гісторыі, прачытаць свайму дзіцяці харопую книжку.

Часта даводзіцца чуць, што апазыцыя страшна далёкая ад народу са сваім ідэямі, усімі гэтымі эваламі і бэзізрамі. Як і нараканыі стомленых змаганьнем актыўісту, што народ у нас несвядомы і чхае хацеў на агульначалавечыя варгасці. Дык трэба паказаць яму іх, бо што ён бачыць? З аднаго боку гулянны бяз дай прычыны з гарэлкай і п'янімі скокамі на гарадзікі пляцоўках (у вёскі ненашмат лепши), з другога — штогадовыя сутыкі «адмарозкаў» з міліцыяй. Нічога не мяняецца. А трэба. А таму — даеш сівята! Сівята! Сівята!

Сямён Печанко

Сяргей Антусевіч: «Калі ў парлямэнт трапіць хоць адзін чалавек ад апазыцыі, яна зробіцца сыстэмнай»

Гарадзенская-Цэнтральная выбарчая акруга №52 была адзінай, у якой кандыдат ад улады ня здолеў трапіць у парлямэнт, бо выбары не адбыліся. Паўторнае галасаваные прызначанае на 20 сакавіка. Сяргей Антусевіч, кандыдат ад Партыі БНФ, які зъбіраеца з другога заходу заваяваць дэпутацтва, адказвае на пытанні карэспандэнта «НН».

«НН»: Чаму вы ўдзельнічаеце ў выбарах, калі многія ліцаць іх вынік прадвызначаным?

Сяргей Антусевіч: Немагчымых рэчаў не бывае. Мы, перш за ўсё, нясём людзям нашы пазыцыі, паказваем, што ёсьць сілы, якія па-іншаму бачаць развіцьцё краіны.

Улады зъмянілі тактыку

«НН»: Якія вынікі Вы зрабілі з папярэднім кампаніем?

СА: Найлепшое — жывы контакт з выбаршчыкамі. Улады да гэтага таксама даўмліліся, таму

яны выбралі кандыдата, якія мае магутны людзкі рэсурс, — рэктара Гарадзенскага ўніверсітэту Сяргея Маскевіча. Студэнтага прымушаюць разносіць улёткі па кватэрах. Раней улады абліжыўваліся вялай агітацыяй, а цяпер, як і мы, выкарыстоўваюць нават налепкі. Такой кампаніі за кандыдата ад улады не было нават на прэзыдэнцкіх выбарах 2001 г.

«НН»: Ваш галоўны сродак агітацыі — сустэрчы з выбарцамі?

СА: Па-іншаму ня выйшла. Нарэшце, калі да выбараў засталося

закону ня прыме.

СА: Як толькі ў парлямэнт трапіць хоць адзін чалавек ад апазыцыі — яна хоць і на аднаго чалавека, але зробіцца систэмнай. Шмат якія іншыя працоўныя пытанні можна вырашыць, карыстаючыся дэпутацкімі паднамоцтвамі. Уладам вельмі ня хочацца ўбачыць дэпутата, які будзе рэальна працаўваць.

Спадзяваны на другі тур

«НН»: А разам з Фраловым Вам ія цесна?

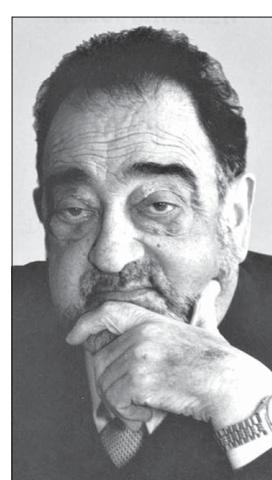
СА: Тая раскладка, якая ёсьць цяпер, — я, генэрал Фралоў ды рэктар Маскевіч — мяне абсалютна задавальняе. Ёсьць змаганьне. Я спадзяюся перамагчы ў другім туры. Калі ня здолеем перамагчы гэтым разам, дык усё абавязковая паднамоцтва пазней. Мяркуючы па сітуаціі ў маёй акрузе, рэжыму цяпер цяжка, вельмі цяжка.

«НН»: Чаму ўлада так апантаніла змагаеца за тое, каб аніводнага чалавека ад апазыцыі не было ў парлямэнце? Фракцыі адзін дэпутат ня створыць,

Гутарыў Але́сь Кудрыцкі

IN MEMORIAM

Памяці Карласа Шэрмана

Сумная вестка прыйшла з нарвэскага Крыстыянсанда. Пам'ёр Карлас Шэрман, які апошнія гады, з дапамогай нарвэскага ПЭН-цэнтра, знаходзіўся там на лячэнні.

Народжаны ў далёкім Монтэвідэо, Карлас Шэрман, напэўна, ня раз чуў ад свайго бацька пра яго далёкую радзіму Беларусь. І, ужо маючы за плячымі вучбу на журналіста ў Буэнас-Айрэсе, пайсцотні гадоў таму ён вырашыў пaeхacь на бацькаўшчыну. Гішпанская мова была для яго фактчычна родна, але ў Беларусі ён хутка засвоіў і расейскую, і беларускую, хоць да канца жыцьця размаўляў на гэтых мовах з прымесам акцэнтам. Доўгі час працуяў у менскай акадэмічнай бібліятэцы, Карлас Шэрман грунтуючы заняўся і тэорыйлі

ратуры, і практикай мастацкага перакладу. У яго перастварэнні па-гішпанску сталі видомі шмат якія творы Купалы, Коласа, Куляшова, Караптевіча, Быкава, Барадуліна, Чыгрынава... Ён меў добрыя асаўбістыя дачыненіні з Маркесам і стаў першым перакладчыкам на расейскую мову «Восені патрыярха» (разам з Валянцінам Тарасам) і «Неверагоднай гісторыі пра няявінную Эрэндзіру...», што была ўсвоена ім па-беларуску. Дзякуючы яго нястомнай працы й з дапамогай Рыгора Барадуліна шэдэўрамі беларускамоўнае паэзіі сталі найлепшыя вершы Фэдэрыка Гарсія Леркі, Габрыэлевіч Містраль, Сасара Вальеха, Пабла Нэруды, Нікаласа Гільена. Сам Шэрман пісаў пазмы і вершы па-

гішпанску, публіцыстыку — па-беларуску і па-расейску.

Са стварэннем напрыканцы 1980-х гадоў Беларускага ПЭН-цэнтру ён, выбраны першым віцэ-прыэздэнтам гэтай творчай суполкі, выявіў сябе як неардынарны арганізатор. Ягонымі намаганьнімі ў сярэдзіне і канцы 1990-х гадоў у Беларусі былі арганізаваныя кангрэсы

Пад прыгнётам мужнее нацыя

Публічна лекцыя Васіля Лявонава «Новая Беларусь. Як мы будзем разбудоўваць Беларускую Дзяржаву?»

Я часта пытаю сябе: якою будзе Беларусь праз 10—15 гадоў? У якой краіне стануць дарослыі мае ўнукі?

У такой самай, як сёняня?

Адразу хочаща адказаць — не, гэта немагчыма. Перамены непазыбежныя. Але якім яны будуть?

Нават тыя, хто і заўтра, і ўсё астатнія жыцьцё гатовы прыстаўсаўца да «закручвання гаек», разумеюць, што сёняняшня Беларусь — гэта грамадзтва бяз будучыні. Тупік, выхад зь якога невядомы і невідавочны.

Вы, пэўна, таксама задающе сабе гэтае пытаньне і спрабуеце на яго адказваць.

Сёняня я хачу падзяліцца з вамі сваімі разважаньнімі пра будучыні. Пра новую Беларусь. Пра тое, як мы станем будаваць беларускую дзяржаву.

Сёняня мы ня думаем пра сябе, пра сваю краіну хоць бы ў пяцігадовай, а пагатоў — у дзесяцігадовай пэрспэктыве. У найлепшым выпадку мы глядзім у 2006 год. І малиюм надтаго бязрадасныя карціны. Прыкрая чарговая «элегантная перамога» — для аднаго. Ці для іншага? Але для ўсіх астатніх — у найлепшым выпадку «годны пройгрыш».

Менавіта гэтак успрымае большасць беларусаў дыскусію, якая ідзе пра «адзінага кандыдата на пасаду презыдэнта».

Давайце гаварыць шчыра.

Ці могуць быць у сёняняшній Беларусі выбары? Пры адсутнасці свабоды ў прынцыпе. Вы можаце сабе ўяўіць, напрыклад, тэледэбаты Лукашэнкі з «адзіным кандыдатам»? Або іншую форму рэальнай канкурэнцыі дзеючага презыдэнта з апанэнтамі?

Акрамя таго, мала хто верыць, што «адзінага» ўвогуле ўдасца вызначыць.

Напоўна, будзе свой «адзіны», якога прызначыць Лукашэнка для імітацыі дэмакратычных выбараў.

Яшчэ менш людзей вераць, што адзінаму кандыдату ад апазыцыі ўвогуле дазволіць узяць удзел у выбараў.

І трэба быць ужо поўным аптымістам, каб у цяперашніх умовах верыць у перамогу «адзінага кандыдата» і магчымасць абраніць яе.

Тут ёсьць нейкі парадокс. З аднаго боку, людзі апазыцыі выяўляюць мужнасць, вартую ўсялякай павагі. Яны «выходзяць з акопу» і кажуць тое, пра што

іншыя лічаць за лепшае маўчаць. Яны кажуць, што ніякіх гісторычных пэрспэктыў у цяперашнім рэжыму няма і быць ня можа.

Але з другога боку, гэтыя сямія людзі маюць слушныя сумненіні ў эфектыўнасці ўласных дзеяньняў і сцэнароў замены рэжыму.

Бо сцэнары ж чужкія, яны ад улады.

Вось ён, разрыў сувядомасці паміж сучаснасцю і будучыні ў яго чыстым выглядзе.

У грамадзтвах, пазбаўленых будучыні, заўсёды ўзынкае адмысловая форма сацыяльнай дыскрымінацыі — дыскрымінацыя пакаленняў.

Старэйшыя пакаленіні могуць кампенсаваць адсутнасць будучыні, заглыбляючыся ва ўспаміны пра свае сталіцы і маладыя гады.

А маладыя людзі асуджаны на вечнае дзяцінства без магчымасці пасталець.

Што тут можна зрабіць? Неабходна «расчараўваць», развараўжыць будучыні. Зніць зь яе праклён.

Хто на гэта здатны? Каму гэта найбольш неабходна?

Будучыня — галоўная каштоўнасць, галоўны рэсурс моладзі.

Маладым трэба дапамагаць. І гэта павінны рабіць людзі стаўшага пакаленія, для якіх вялікая частка жыцьця ўжо за плячыма. Ужо няма страху перад будучыні, але яшчэ досьць сіла і энэргіі.

Маё пакаленіне вінаватае ў тым, што дапусціла сёняняшнюю бяду і смуту. Яно вітала перабудову і пераадоленіе застою. Але прадбачыць, як будзе увасабляцца ў жыцьцё гэтыя лёзунгі, яно не змагло.

Мы не забяспечылі своечасова неабходных перамен у грамадзтве. Пакаяцца на словах недастаткова. Мы павінны выпраўляць памылкі.

Таму я і наважыўся пачаць з вамі гэтую гутарку.

I. Паміж імперыямі

Для таго каб спасыцігнучь будучыню, каб здабыць яс для сябе, неабходна без ілюзій зірнуць на сваю сучаснасць і мінуўшчыну.

Беларусь ніколі не была і цяпер не з'яўляецца нацыянальной дзяржавай.

У гэтым няма нічога крыўднага. Больш таго, шмат хто з беларусаў задаеща пытаньнем: а ці патрэбная нам нацыянальная дзяржава?

Мы звыклі, што ўвесь час кудысьці ўваходзім. У Вялікае Княства Літоўскае, дзе беларусы фактычна з'яўляліся тытульной нацыяй. У Польшчу, у Расейскую імперию, у Савецкі Саюз. Так,

усюды, куды мы ўваходзілі, мы адыгрывалі сваю ўласную, адмысловую ролю. Беларусы змаглі, нягледзячы ні на што, захаваць націю. Але нацыянальная дзяржавы пабудаваць не пасыпелі.

Давайце ўспомнім нашу нядайнюю гісторыю. Якія надзеі шмат хто ўскладаў на магчымасць аднаўлення СССР! Хоць бы, для пачатку, у выглядзе саюзнай дзяржавы Рәсей і Беларусь.

Мы доўга жылі гэтай верай, пакуль на стала ясна, што «аб'яднальныя» праекты выкарыстоўваюцца лідэрамі Рәсей і Беларусі выключна дзеля таго, каб вырашыць свае ўласныя праблемы.

Гэты этап мы прыйшлі. Цяпер нямає беларусаў бачаць нашу будучыні ў Эўрасаюзе.

Чаму гэта адбудзеца? Калі? На якіх умовах?

Гэтага ніхто ня ведае.

Эўрасаюз — як прыказка: «усё будзе добра».

Але тут трэба разумець дзівье важныя акалічнасці.

Першае. Эўрасаюз — гэта зусім ня нейкая райская мясыціна, дзе нас зь нецярпівасцю чакаюць.

У Эўрасаюзе мы ня зможам купляць газ па ўнутрырэсейскіх цнах, бяспошлінна прадаваць у Рәсей сваю прадукцыю. Паміж

оршай і Смаленскам нам давядзенца ў капаць памежныя слупы і праклъасці контрольна-съследавую паласу.

У Эўрасаюзу мноства ўласных проблем.

Дагэтуль важнай задачай Эўрасаюзу было яго пашырэйнне, уступленыне ў яго новых сяброў. «Старэйшыя эўрапейскія браты» прымалі да сабе братоў «малодшых».

Але сёняня ўжо нямае эўрапейскіх палітыкаў настойываюць, што Эўрасаюзу час перастаць пашырацца. Пара заніцца рэальнімі ўнутранымі праблемамі.

Напрыклад, пачаць змагацца з эканамічнымі крэзісамі, са страйтамі.

І вельмі можа быць, што да таго моманту, калі Лукашэнка ўсё ж вырашиць весьці Беларусь за цывілізацыйныя краінамі, калі Беларусь з'яўляецца нарэшце ўступіць у Эўрасаюз, дарога туды будзе ўжо перакрытая.

Паглядзіце на нашу суседку — Украіну. Восеньню мінулага году шматлікія паважныя палітыкі шчыра верылі, што здолеюць забяспечыць Украіне годную падтрымку ў эўрапейскіх калідорах улады. А сёняня службоўцы Эўрасаюзу заяўляюць, што ўступленыне Украіны ў Эўрасаюз трэба адкласці на тэрмін удвая даўжышы, чым там спадзіваліся.

Другое. Беларусь знаходзіцца паміж дўвумя магутнымі імперскімі ўтварэннямі — Рәсей і Еўропай.

Беларусь рызыкуе застацца разъясненнай картай у складаных адносінах паміж гэтымі імперыямі.

Мы можам, вядома, чакаць.

Чакаш, пакуль Рәсей і Эўрасаюз вызначаюць доўгатэрміновыя стратэгіі ўласнага разыўціца.

Чакаць, пакуль яны дамовяцца паміж сабою і ўзгодніць пазыцыі з Амэрыкай. Што яўна немагчыма ў найбліжэйшай пэрспэктыве: інтэрэсы занадта розныя.

Працяг на старонцы 14.

СЪССЛА

Прадпрымальнікі спыняюць перамовы

РГА «Пэрспэктыва» згортае перамовы з урадам наконт уядзеніння ГДВ. Прадпрымальнікі патрабуюць вызваленія Анатоля Шумчанкі, які мусіў выйсці на свабоду 11 сакавіка пасля адрышту. Але ў дачыненіні да яго была заведзена крымінальная справа паводле арт. 339 КК (хуліганства), што прадугледжвае пазбаўленіне волі на тэрмін да двух гадоў. Лідэра «Пэрспэктывы» «падазраюць» у зьбіваныні сукамерніка. Ім быў нейкі

тып, у якога за плячамі 19 гадоў турмы.

Новы дэкан журфаку

Дэканам факультету журналістыкі БДУ прызначаны 52-гадовы Сяргей Дубовік. Былы «аўганец», настаянік, эканаміст-мэнеджэр. Дубовік працаў адказным сакратаром «Мінскай праўды», прэс-сакратаром прэм’ер-міністра, галоўным рэдактарам урадавае газеты «Рэспубліка» — сапраўды афіцыёна. Быў дэпутатам палаты прадстаўнікоў. Папярэдні дэкан факультету Васіль Вараб'ёў пакінуў пасаду

месяц таму.

Аўтуховіч аб'явіў чарговую галадоўку

Ваўкаўскі бізнесмен Мікалаі Аўтуховіч пратгстуе супраць дзеяньняў чыноўнікаў. Фінансавыя прававеркі яго і партнэрскай фірмы «Нікатранс» пацягнулі за сабой вялікія шрафныя санкцыі, праз што некалькі дзясяткаў супрацоўнікаў могуць застацца бяз працы. Першая галадоўка прадпрымальніка два гады таму скончылася перамогай.

Зьніжэйніе інфляцыі

За першы тыдзень сакавіка

спажывецкія цэны ў Беларусі выраслі на 0,2 адсотка, заяўляе Мінстат. З пачатку году рост склаў 1,9%. Афіцыйны прогноз інфляцыі на гэты год — 8—10%.

Сярэбранны Рыжанкоў

На апошнім этапе Кубку сусвету па біятлоне, што распачаўся ў сераду ў расейскім Ханты-Мансійску, Алег Рыжанкоў у спрынце на 10 км заваяваў сярэбрны медаль. Першым фінішаваў немец Свен Фішар. У спрынце на 7,5 км найлепшы вынік у Кацярыны Іванавай, што

заняла 18-е месца.

Эўропа ў абмен на Гатовіну

Міністры замежных спраў краін Эўразіі зірнуць на нявызначаны тэрмін пачатак перамовы з Харватыяй аб уступленыне ў ЭЗ, настойваючы на тым, што Заграб не супрацоўнічае з Гааскім трыбуналам па бытой Югаславіі. Ад Харватыі патрабуюць выдаць генэрала Антэ Гатовіну, які падазраецца ў ваянных злачынствах за часамі басьнійскага канфлікту. Частка харватаў уважае Гатовіну за нацыянальнага героя, а

сам ён, маючы французскі пашпарт, можа знаходзіцца па-за межамі краіны.

Хваляваны над Ісык-Кулем

Апазыцыя Кыргызстану працягвае акцыі пратэсту, патрабуючы адмінінцы вынікі парламэнцкіх выбараў. Мітынгі праходзяць у Джалал-Абадзкай і Таласкай абласцях, блякавана траса Бишкек-Ош. Праўда, апанэнты ўладаў адпушцілі губэрнатара Таласкай вобласці,

Апошняе зъяно, ці Асьцярожна, дзверы зачыняюцца!

ВІТАЛЬ ТАРАС

У агульнай карціне маразму, які ахапіў ці ня ўсе сферы жыцьця — ад эканомікі да спорту, — не хапала апошняга штрыха. Права грамадзян на выезд за мяжу і вяртанье ў краіну было ці ня першай і апошняй рэальнай заваёвой дэмакратыі пасля атрымання Беларусью незалежнасці. Ціпер яно калі не ліквідаванае канчаткова, дык напэўна дажывае апошня дні.

Была яшчэ, праўда, свабода слова, абвешчаная акурат 20 гадоў таму, з пачаткам савецкага «перабудовы». Толькі тады яна называлася няўклодным словам «галоснасць». Цікава, дарэчы, што першы прыезд Гарбачова ў Менск і тое, што ён тады казаў пра Сталіна і Перамогу, тое, як генеска сустракала тут съюнькоўскую камарыльлю, успрымала ся, хутчэй, як вяртанье да палітыкі Андропава...

Большасць савецкіх грамадзян, дарэчы, даволі хутка адчула сябе перакормленай кісласалодкай стравай пад назвай «галоснасць». «Белыя плямы» на старонках «Советскай Беларуссии» замест меркаванай антыкарупцыйнай справа здадзілі апошнія дэпутата Антончыка (гонар вяртанья цэнзуры належыць тагачасному начальніку ўпраўлення грамадзка-палітычнай інфармацыі Адміністрацыі прэзыдэнта А. Фядуту) асаблівага ўражанья на грамадзтва не зрабілі. Яно спакойна праглынула потым і замену галоўных рэдактараў, і закрыццё радыёстанцыі «101,2», і ліквідацыю апазыцыйных газэт, і канфіскацыю накладаў, і шмат іншага.

Абмежаваныне свабоды сходаў і дэманстрацый адчулі на сабе хіба толькі тыя некалькі дзясяткаў тысяч грамадзян, якія рэгіярна ў іх удзельнічалі. Асабліва балюча адчулі тыя, каго зъбівалі аманаўцы, з каго зъдзекаваліся міліцыянты, каго кідалі на Акressыціна. Некалькі тысяч прадпрымальнікаў, што выйшлі нядаўна на плошчы буйных гарадоў, настолькі ўразілі гэтым сваім учынкам уладу, што вымусілі яе да перамоў і нават некаторых абяцанняў...

А вось права на свабоду перамішчэння пад сумнёў быццам бы ня ставілася нікім. Прынамсі, публічна. Зразумела, быўшой партнамэнклітуры было крыўдна на траціць прывілею сэздзіць за мяжу, якая адрознівала іх, разам з правам на спэцразмеркаўальнікі да закрытыя кінапраглядыш, ад усіх астатніх. Але новая намэнклітура разам з новымі расейцамі ў беларусам хутка прызычылася да новых правілаў гульні. Права правам, але ж, на самрэч, пасада ці гроши вырашаюць, як далёка ты можаш пасаць — у Байгарью ці на Кана-

ры, на Казьбек ці ў Куршэвэль. Звычайных грамадзян цалкам задавальняла магчымасць пасаць куды-небудзь у Польшчу на закупы, паслаць дзяцей вучыцца ў Чехію ці выехаць на заробкі ў пошуках лепшае долі ў якую-небудзь іншую краіну. Пажадана, вядома, куды-небудзь далей на Захад...

Ніхто не падлічваў, колькі беларускіх «постчарнобыльскіх» дзяцей за апошняе гады прыйшлі лячэнье ці рэабілітацыю за мяжой. Але ж менавіта ў гэтым пытанні і праявіла сябе ва ўсёй прыгажосці новая дзяржаўная ідэалёгія. Вывялілася, што фізычнае здароўе дзяцей нічога ня вартае ў параўнанні з так званым «маральнym здароўем», якому нібыта пагражае гнілы, разбэшчаны Захад. Гэткую філязофію сфармульваў некалі Іван Антоновіч, яшчэ за тым часам, калі загадваў аддзелам культуры ЦК КПБ. Палемізуючы з Алемесем Адамовічам, папярэднік сучасных «дзяржаўных ідэолягіяў» даводзіў, што, калі нават у яздернай вайне загіне амаль усё чалавечства, станоўчы вынік будзе палягаць у паразе амэрыканскага імпэрыялізму, а значыць — перамозе ідэя камунізму. Падобны бальшавіцка-людажэрны пады-

лямным тэлевізійным роліку, нітрохі не зъмянілася за апошняе стагодзьдзі. І гандаль людзям — страшэннае міжнароднае злачынства. Але ж, калі пакласяці руку на сэрца, хіба ў самой Беларусі няма сёньня прастытуцыі? Няма парнабізнесу, няма бесчалавечнай эксплюатацыі жанчын? Іх не гвалтуюць, ня б'юць, не забіваюць, самі яны не съпіваюцца, ня трацяць чалавече ablічча? Жаночая злачыннасць у Беларусі не расьце?

А ці шмат дзяўчат маюць перспектыву атрымаць на радзіме,

людзях у МУС. Цікава, ці шмат вядома выпадкаў, каб удзельнікі тых сэмінараў траплялі ў «сексуальнае рабства»?

Пэўна, былі іншыя выпадкі — калі нехта заставаўся за мяжой, прасіў там палітычнага прытылку. Але пры чым тут «баразьца са злачыннасцю». Гэта амаль непрыхаваная баразьба з уласнымі грамадзянамі, з апазыцый, перш за ўсё.

Ідэалягічным падмуркам дэкрэту за пэўны час да яго зъяўлення стаў фільм «Памылка рэзыдэнта», паказаны па БТ. Уласна кажучы, «фільмам» яго цяжка назваць. Стужка была змайстраваная зь сюжэтамі ды інтэрвію, якія прыйшлі ў розны час перад тым у перадачах на кшталт «У цэнтры ўвагі» ці ў «Панараме». Галоўнае было ня ў кадрах, сто разоў паказаных да таго з мэтай выкрыці запрада-насць лідэраў апазыцыі, актыўістаў грамадзкіх арганізацый і недзяржаўных журналісту. Галоўнае было ў акцэнтаваньні ўсяго аднаго, простага, як бервяно, съцверджання — дэмакратычная апазыцыя, а таксама ўсе грамадзкія арганізацыі, якія ёсць падтрымліваюць, знаходзяцца на ўтрыманні ЦРУ, а значыць, усе апазыцыянеры — ворагі народу, здраднікі радзімы. І ніякія не канфэрэнцыі або сэмінары арганізуюцца ў сумежных дзяржавах замежнымі спонсарамі, а ладзіцца там шпіёнскія яўкі, дзе апазыцыянеры атрымліваюць гроши ды інструкцыі для падрыўной дзейнасці.

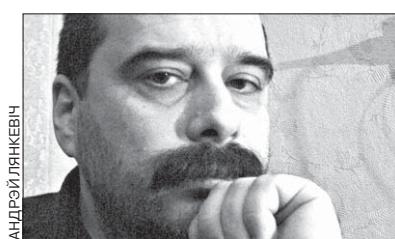
Успомнілася, як усяго за месяц да съмерці Чарненкі і прыходу да ўлады Гарбачова давялося ў Маскве быць на праглядзе новага фільму ЦСДФ (падрыхтаванага з дапамогай КГБ, зразумела) на тэму ідэалягічнай вайны. Героямі фільму былі «адишапенцы» Андрэй Сахараў і Алеяна Бонэр, «ультранацыяналісты» Ляўко Лук’яненка і Звіяд Гамсахурдяя, пра-ваабаронцы Натан Шчаранскі (цяперашні міністар ў ізраільскім урадзе) і генэрал Пятро Грыгарэнка, іншыя дысыдэнты. Лёгіка «доказаў» была тая самая: усе яны на

цэнтры клопату дзяржавы аб іхніх падаваць інфармацыю аб гэтых выхаваныні і ўтрыманыні (у тым ліку, за калочым дротам), здрджаюць Айчыне, служаць нямецкім рэваншыстам і амэрыканскім імпэрыялістам.

У большасці журналістаў, якія глядзялі тады разам са мной гэты твор, ён выклікаў на тое што недавер — сымх і саркастычныя рэплікі... Хто б мог падумаць тады, што праз 20 гадоў прыгніченіе аслупянялай дзяржаўна-кагэбэшнай съядомасці, толькі ў яшчэ больш прымітыўным і агрэсіўным выглядзе, вернецца ў жыцьцё, загучыць з тэлеэкранаў, з радыё-рэпрадуктараў (так, менавіта рэпрадуктараў, таму што называць сучасны этэр нармальным словам «радыё» язык не паварочваецца).

Няма ніякага сэнсу гаварыць цяпер, наколькі былі патрэбныя тых сэмінары за мяжой, ці ўсе яны былі карысныя, як сълед падрыхтаваныя, што яны даюць і ці могуць увогуле нешта даць беларусам. Няма сэнсу гаварыць, ці мае рацюю апазыцыя, робячы стаўку на дапамогу з боку Захаду, ці эфектуна тую дапамогу яна выкарстоўвае, ці не занадта часта лідэры апазыцыі бываюць у замежных камандзіроўках. Няма сэнсу палемізаваць з маю, нават калі ўсе падмішана каліва праўды, ці, правільней сказаць, падabenства на праўду. Но ўлада не зьбіраеца, нешта даказаць, некага пераконваць. Яна прости паказвае, што яна, ўлада, вось такая і што яна будзе гуляць па такіх правілах, а не іншых. Што яна і надалей будзе прымаш дэкрэты, а не кіравацца законам. Апазыцыя, рэшткі грамадзянскае супольнасці вінаватыя перад уладай ужо толькі тым, што яны ёсьць. Пакуль што. Гэтая ўлада, без усялякага сумневу, ня спыніцца, пакуль ня зьнішчыць рэшткі супраціву ці нават іншадумства дашчэнту. Падобная лёгіка (лёгіка, а не канкрэтныя вынікі!) дзейнічала ў гады сталінскіх рэпрэсій. Іншай лёгікі, акрамя эскаляцыі рэпрэсій у той або іншай форме, у тым або іншым маштабе, няма і ня можа быць у цяперашнім улады.

Іллюзіі дапамагаюць жыць звычайнім людзям. Так ім здаецца. Апазыцыя ня можа дазволіць себе іллюзіі і працягваць гуляцца ў дэмакратыю так, быццам нічога не адываеца, ці ўсё адываеца паводле нейкага, толькі ёй адной відомага пляну. Апошня цагліна ўжо пакладзена ў мур, засталося толькі аблазаць яе растровам звонку, каб кладка лепей склопілася. Можна, вядома, яшчэ чаго-небудзь пачакаць — якіх-небудзь выбараў, напрыклад, ці іншага якога цуду. Альбо ўсё-такі пасправаўца прабіць съцяну галавой — хаяць б для таго, каб адчуць сябе жывым перад тым, як быць замураваным канчаткові і назаўсёды.

АНДРЭЙ ТЯЖКЕВІЧ

Апазыцыя вінаватая перад уладай ужо тым, што яна ёсьць. Гэтая ўлада будзе нішчыць іншадумства, пакуль будзе тримацца.

ход выяўляе цяпер беларуская дзяржава — і ня толькі ў дачыненні да чарнобыльскіх дзяцей. Калі дзіцяці выракліся бацькі, калі яно нарадзілася інвалідам, калі ў яго няма шанцаў ня толькі на шчасльную будучыню, але нават на больш-менш прыстойнасць інаваньне — усё адно яго нельга аддаць у рукі замежнікаў. Калі табе пашчасціца нарадзіцца ў сучаснай беларускай дзяржаве, значыць, тут і памры. Такі вось дзяржаўны патрыятызм.

Бацькі моўчкі (бо мы памятаєм, што свабода слова аказалася непатрэбнай) праглынулі фактычную забарону на лячэнье ў адпачынак сваіх дзяцей за мяжой. Цяпер, натуральным чынам, надышла чарга дарослых.

Падаецца ўсё, як і заўжды, пад самым лепшым гарніром. Гэтым разам — пад выглядам клопату пра жанчын, якіх трабда абараніць ад магчымасці сексуальнай эксплюатацыі за мяжой. Уражанье такое, быццам Беларусь апынулася ў Сярэднявечы і галоўная пагроза для яе цяпер — набегі татараў, якія прымусам звяжоць жанчын у рабства. Рабства, як слушна гаворыцца ў

люстра дзён

Браты Марынічы: «Нашага бацьку забіваюць»

Працяг са старонкі 1.

Падазроны шлюб

Сыны Марыніча вельмі асьцярожна ставяцца да нядайных зьвес-так пра тое, што іх бацька нібы ўзяў шлобу у калёніі праз некалькі дзён пасыль інсульту, тым больш што бацьку паштарт заходзіцца ў іх на руках. На думку сыноў, гэта можа быць правакацый спэцслужбай. У любым выпадку, рэжым выкарыстоўвае гэтую інфармацію, каб збіць хвалю занепакоенасці станам здароўя Марыніча. «Мяне пытаныні наконт гэтага шлобу зусім не хвалююць», — гаворыць Ігар. «Мяне хвалюе пытаныні, што бацьку трэба тэрмінова вызваліць з Аршанскай турмы, дзе яго павольна забіваюць».

Браты Марынічі дамагаюцца таго, каб у Беларусь прыехала замежная мэдычна камісія, якая дасыць незалежную ацэнку стану здароўя іх бацькі. Такую магчымасць ужо абміркоўваюць у Страсбургу.

Сыны свайго бацькі

«Бацька наш як палітык ад першага свайго дня працаваў для людзей, і мы працягваем яго спраvu. Лукашэнка ізаляваў аднаго, але атрымаў двух», — гаворыць Ігар Марыніч ужо пасыль прэс-канферэнцыі. Яго голас і вочы стомленыя — відаць, што спаць даводзіца няшмат. Але ўнутраная энэргія

адчуваеца, і гэта не энэргія ад-чаю: «Мы змагаемся за напага бацьку, хочам яго адтуль дастаць, і зробім усё для гэтага».

Ігару 34 гады, Паўлу — 37. Марынічы — дынастыя будаўнікоў. Бацька з маці пазнаёміўся ў політэхнічным інстытуце, дзе вучыліся на інжынераў-будаўнікоў. Сыны таксама пайшли ў БПІ на спэцыяльнасць «цеплагазазавесцьпячэнне і вэнтыляцыя». Ад-вучыўшыся, пайшли ў бізнес. «Мы змоглі пастаўкамі абсталівання ў Беларусь. Зразумелых прычынаў ня буду называць канкрэтных назваў імёнаў — тут засталіся нашы дзелавыя партнёры. Я не хачу, каб яны мелі непрыемнасці», — кажа Ігар.

У 2001 г., калі Міхаіл Марыніч вылучыў сваю кандыдатуру на прэзыдэнцкіх выбараах, браты згарнулі свой бізнес у Беларусі — каб рэжым ня змог ціснуць на бацьку праз дзяцей. Хоць жыцьцё і ўштурхнула іх у палітычны вір, рабіць палітыку новай прафесіі браты не збіраюцца. «Я вырас у сям'і палітыка і ведаю, што гэта такое. Мнё гэта абсалютна нецікава і непатрабна», — гаворыць Ігар.

Браты Марынічі кажуць, што пачалі адчуваць на сябе адказнасць — ня толькі за бацьку, але і за іншых палітычнаволеных. «Падымаць тэму аднаго Марыніча было б несумленна ў дачыненіі да іншых — Леванеўскага

і Васільева, Бандажэўскага і Шумчанкі, моладзі, якую затрымліваюць пасыль акцый пратэсту», — лічыць Ігар.

Да 16 верасьня

Атакуючы, рэжым даводзіца сустраканца і з контрактакамі. Ірина Красоўская ды Зыміцер Бандарэнка, каардынатор «Хартыі'97», якія таксама ўдзельнічалі ў прэс-канферэнцыі, паведамілі, што ставяць рэжыму ўльтыматум ад імя Рады грамадзянскіх ініцыятыў «Свабодная Беларусь». Крапка ў рассыльданні зьнікнення павінна быць пастаўлена не пазней чым праз паўгоду. Інакш 16 верасьня ў Менску будзе пра-ведзена масавая акцыя пратэсту. Красоўская заклікала злачынствуюцца пакаўнікі — пакуль ня позна.

Алесь Кудрыцкі

У сераду начальнік дэпартамэнту выкананія пакаранняў МУС Уладзімер Коўчур прызнаў, што ў Міхаіла Марыніча здароўя інсульт. Гэты дыягназ паставіў доктар мэдычных навук Анатоль Ісаакавіч Верас з НДІ нэўралёгіі, які аглядаў хворага. Пасыль гэтага было прынятае раашэнне дас-тавіць палітыка ў Рэспубліканскі шпіталь папрачных установаў, што на вуліцы Кальварыйскай у сталіцы. У спэцыялізаваным рэ-німабілі яго суправаджалі цывільныя мэдыкі.

34-гадовы Ігар Марыніч патрабуе неадкладна вызваліць бацьку.

ЮЛІЯ ДАРЫШКЕВІЧ

Бітва за Менск

Лёс гістарычнага цэнтра Менску па ранейшаму застаецца адной з самых балючых на-шых нацыянальных прабле-маў. Днямі група вядомых дзе-ячаў навукі і культуры накіравала адмысловыя лісты ў Адміністрацыю прэзыдэнта, пра-куратуру, Камітэт дзяржкантор-лю і некаторыя мас-мэдія. Ся-род падпісантаў — архітэкто-ры В.Аладаў, І.Іода, М.Кожар, Г.Патасаў, У.Трацэўскі, мастац-твазнаўцы Т.Габрусь, А.Ку-лагін, філэзафы Э.Дарашэвіч і У.Конан, а таксама гісторыкі, дызайнёры, культуролягі. У прыватнасці, яны пішуць:

«...На тэрыторыі гістарычнага цэнтра, не зважаючы на прынятая, у тым ліку раней, дакументы аб яго рэканструкцыі, у парушэнне заканадаўства РБ і нарматыўных актаў, якія рэгламентуюць горадабудаўнічую дзеянасць, вядзецца актыўнае разъмешчэнне і будаўніцтва буйных гандлёвых комплексаў, офісных збудаванняў і іншых новых аўтакатаў камэрцыйных арганізацый. Ёсьць усе падставы прызнаць наяўнасць супярэчнасці ў прававога, працэдурнага і мэтадалягічнага характару па разъмешчэнні аўтакатаў на тэ-

рыторыі, якая ахоўваеца за-конам...

...Прыкладаў падобнага стаўлення да сваёй спадчыны няма ня толькі ні ў адной эўрапейскай сталіцы, але і ні ў адным вядомым гістарычным горадзе сусвету...

...Мы трацім унікальную магчымасць прафесійнага і спакойнага вырашэння пытанняў захавання, рэканструкцыі і разъвіцця гістарычнага цэнтра сталіцы нашай краіны, абапіраючыся на то-лькі на дасканала распрацаваныя сёньня рэстаўрацыйныя мэтодыкі і заканадаўства, але і ўлічваючы волыт і памылкі далёкіх і блізкіх суседзяў, якія ўжо завяршылі гэтую работу, а таксама свае ўласнія, што

дазволіць нам захаваць і ад-навіць гісторыка-культурныя каштоўнасці на абсолютна іншым якасным узроўні і што ў выніку аўтакатаў выведзе нашу краіну на культурны іміджавы рэйтинг сусветнага маштабу».

Гэтая звароты — адказ на пляны рэканструкцыі гістарычнага цэнтра Менску паводле праекту інстытуту «Менскпроект», які быў ухвалены ўладамі. Аўтары лісту спадзяюцца на разуменне ў кіруючых колах. Адказу яны не прычакалі. Але гатовыя працягваць змаганьне.

СХ

Эсэ Сяргея Абламайкі
«Каханы горад» — старонка 12.

Івашкеўч ужо на нагах

Віктар Івашкеўч папраўляеца пасыль пералому абездъюх ног. Сам палітык кажа, што паламаў ногі, бо няўдала скочыў з цягніка, калі на Каляды меўся ехач у Прагу. Ужо на пачатку студзеня Івашкеўч выпісалі з больніцы. Нядайона пачаў самастойна хадзіць. Цяпер, паводле ягоных словаў, асноўная проблема — расхадзіцца. Зычым Віктару найхутчэй выйсці на сваё!

Партыя БНФ гэтымі днямі засталася без начальнства. Вінцук Вячорка перабывае з візытом у ЗША на запрашэнне Рады БНР, ягоны намеснік Алесь Міхалевіч — у Вялікай Брытаніі. Юр'ю Хадыку нядайона зрабілі плянавую аперацыю на калене, і ён ходзіць з мыліцамі.

АШ

Рубляванье працягваецца

Беларусь ды Расея зноў дамовіліся пра ўвядзенне адзінай валюты. Гэтым разам расейскі рубель збіраюцца ўводзіць з 1 студзеня 2006 году. Рада міністэрстваў СБіР прыняла плян дзеяньняў па ўвядзеніі адзінкіх грошай. Праўда, пра адзіны эмісійны цэнтр згоды як не было, так і няма.

ПДВ: трайны варыянт

Урад падрыхтаваў на подпіс Лукашэнку трох варыянты

рэштнія пытаньні пра ПДВ, які павінны плаціць індывідуальны падпрымальнікі. Паводле першага, ПДВ можна будзе плаціць па спрошчанай схеме. Згодна з другім варыянтам, плаціць ПДВ можна будзе па заяўным прынцыпе — практычна без нікіх дакументаў. Трэці варыянт прадугледжвае адмену ПДВ для падпрымальнікаў, але ў такім выпадку падымуць стаўку адзінага падатку.

Казахстан глядзіць на «Нафтан»

Урад Казахстану прапануе

Беларус дапамогу ў рэканструкцыі «Нафтана». Робіць ён гэта з разылікам распараць пастаўкі нафты ў нашу краіну для перапрацоўкі на мадэрнізаваным заводзе. Плянуеца, што Казахстан будзе экспартаваць у Беларус калі 2 млн тон нафты штогод — па сусветных цэнтрах.

Брыльянты пацякуць ракой

Карпарацыя «Дэ Бірз», сусветна вядомы вытворца брыльянтаў, адшукала сабе партнёра ў Беларусі. Ім будзе гомельская

прадпрыемства «Крыштал». З траўня 2004 г. «Крыштал» спыніць агранку алмазаў праз тое, што пастаўшчык — расейская кампанія «Алроса» — павысіць цэнры. Пакуль што пастаўкі алмазаў — справа неймаверна забюрократызаваная, але ўрад плянуе яе лібралізацый.

Агульная штрыхкадызацыя

Урад разглядае праект пастановы пра абавязковое штрыхкавое кадзіраванне тавараў. Хутчэй за ўсё, ужо

ў сакавіку ўсе тавары, што прадаюцца ў крамах, у тым ліку імпартныя, трэба будзе пазначаць штрых-кодам. Урадавы Фонд інфарматызацыі мяркуе, што гэта будзе важным крокам і для разъвіцця электроннага гандлю.

«Лідо» разбудуеца

Латвійская кампанія «Лідо» збіраеца пабудаваць у Менску яшчэ адзін рэстаран, на праспэкце Машэрава. Гэта будзе цэлы комплекс — рэстаран з латыскімі суварамі, гатэль, парк атракцыёнаў да

ігральных аўтаматаў. Свой першы і пакуль адзін рэстаран «Лідо» пабудавала ў Менску (насупраць ЦУМу) летасць. \$1,5 млн, што пайшло на будоўлю, плянуюць акупіць за трох гады.

АК, АФН

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 17 сакавіка:

1 амэрыканскі даляр — 2 153 рублі
1 эўра — 2 875,76 рубля.
1 латвіскі літ — 4 132,04.
1 польскі злоты — 706,83.
1 расейскі рубель — 78,32.
1 украінская гривна — 407,50.
Паводле Нацбанку

«Сэкс-скандал» у Саюзе паліякаў закончыўся

У Горадні 12—13 сакавіка адбыўся VI Зьезд грамадзкага аб'яднання «Саюз паліякаў Беларусі». На ім абраная новая старшыня — 31-гадовая Анжаліка Борыс, якая кіравала ў СПБ аддзелам адукацыі. Страціў пасаду Тадэвуш Кручкоўскі, вядомы сваім непрыманьнем беларускасці. Перамагла іншая лінія. На зъездзе прысутнічаў наш карэспандэнт Сяргей Максімовіч.

«Сэкс-скандал» — гэта сталая рубрыка апошніх месяцаў на сайце «Газета «Пагоня», прысьвечаная экс-старшыню Саюзу паліякаў Тадэвушу Кручкоўскуму. Афіцыйныя прадстаўнікі раілі журналістам скасаваць рубрыку, намікаючы, што сп.Кручкоўскі — каштоўны чалавек. Тут улады падтрымлівалі Кручкоўскага, як Крэмль — Януковіча на ўкраінскіх выбарах. Таму калі на зъездзе Саюзу паліякаў удалося выбраць іншага старшыню, у залі адчулася атмасфера «аранжавай міні-рэвалюцыі». Аказваецца, калі выбары адбываюцца ў прысутнасці замежных дыпляматоў, калі галасаваньне напраўду патаемнае і калі супрацьлегламу боку не затыкаюць рот, дык нашы людзі здольныя зрабіць нармальны выбор. Вось у чым, на мой погляд, урок выбараў на зъездзе СПБ для ўсіх беларускіх людзей.

Студэнтка і каштоўнасці

Сам зъезд быў, як той казаў, вельмі «прыкольны». Кручкоўскага часткова загубіла тое, што ён падаў у суд на свайго на-месніка Юзафа Пажэцкага, які нібыта даў яму поўху. Пажэцкага перад зъездам засадзілі на дзясяцера сутак, але ён перадаў сваёй жонцы ліст да дэлегатаў. Яна прачытала яго, выклікаўшы воплескі ў залі, палюва якой усталала ў знак пашаны і падтрымкі Пажэцкага. Старая гісторыя: ён выказаў шкадаваньне, што на мінульм зъездзе га-

ласаваў за Кручкоўскага. Вязень зазначыў, што той яго фальшыва адвінаваці ў судзе і што паводзіны Кручкоўскага супярэчаць хрысціянскім каштоўнасцям. Меўся на ўвазе «сэкс-скандал», у часе якога студэнтка адвінаваціла дацэнта Кручкоўскага ў сексуальных дамаганьнях... Сама студэнтка прыйшла на зъезд, каб выступіць. Але на яе накінуліся, не давалі мікрофону, нацкавалі міліцыянта, які прысутнічаў для аховы генэральнага консула РП у Горадні Анджэя Крантоўскага ды іншых польскіх дыпляматаў. Бараніць Кручкоўскага кінуўся ягоны сваякі.

Ксяндзы праігнаравалі

Карацей, спектакль выйшаў проста выдатны. Дыпляматы мелі найлепшыя месцы, сядзелі ў самым першым радзе. Між іншым, пасол РП Тадэвуш Паўляк прадбачыў падобны сюжэт і не прыехаў на зъезд. Карацей, дыпляматы то палатнелі, то чырвонелі. А вось некаторыя з прысутных беларускіх чыноўнікаў мала што не рагаталі, назіраючы за зъездскімі батальямі. Хаця яны прадстаўлялі ўлады, якія да апошняга баранілі сп.Кручкоўскага. Але нават ім стала ўрэшце съмешна і, спадзяюся, хоць крыху няёмка. Бо гаварыць пра пачуцьце сораму ў нашых уладаў не выпадае.

Памятаю, калі Т.Кручкоўскага толькі выбралі старшынём СПБ, у сваёй праграмнай працаве ён адмоўна прыгадаў БНФ — беларускі адраджэнскі рух. Хаця ад яго ніхто не патрабаваў такіх выказваньняў. Пра ягоныя словаў напісалі і польскія журналісты, і беларускія. І яны адразу зрабіліся ворагамі сп.Кручкоўскага. Гэта было ўжо цалкам у стылі беларускай улады, для якой журналісты — ворагі нумар адзін. Цікавы прыклад. Сп.Кручкоўскі даваў інтэрвю беларускім газэтам, абласному тэлебачанью на польскай мове, нібыта прадстаўнік чагось замежнага. Паглядзець бы на яго — як бы ён рэагаваў, каб у Беластоку беларускія дзеячы давалі інтэрвю польскім выданням толькі на беларускай мове! Потым штосьці зъмянілася, ён загаварыў па-расейску. Хоць Т.Кручкоўскі з'яўляецца выкладчыкам беларускага ўніверсітэту імя Янкі Купалы ў Горадні. Але для таких людзей у Беларусі існуюць толькі дзве «велькія» мовы — польская і расейская.

Калі не памыляюся, на мінульм зъездзе СПБ хтосьці з ксяндзоў прысутнічаў. Цяпер іх блізка не было. А здавалася б, чаму не? Сп.Кручкоўскі шмат увагі надаваў касыцёлу, жадаючы, напрыклад, каб беларускія мовы ў касыцёлах у Беларусі не было.

Людзі всі колхозовэй

Чытач можа пацікавіцца: адкуль жа прыехаў да нас гэткі непрыхільнік беларушчыны? А прыехаў ён са звычайнай беларускай савецкай «всі колхозовэй» (была такая папулярная рубрыка — «людзі всі колхозовэй» — у савецкай польскамоўнай газэце «Чырвоны штандар», якакі выходзіла ў Вільні), за вёскі Ясколды Бераставіцкага

ТАДЭВУШ КРУЧКОЎСКІ. Нарадзіўся 5 студзеня 1962 г. у Ясколды Бераставіцкага раёну Гарадзенскай вобласці. Скончыў Ваўкавыскую педагагічную вучэльню (1980), Гарадзенскі дзяржаўны юніверсітэт (1988), аспірантуру Інстытуту славяназнаўства і беларускіх дыялектаў Расейскай акадэміі навук (1992). Кандыдат гістарычных навук, дысэртация «Польская проблематыка ў расейскай гістарыграфіі другой паловы XIX ст.». Працуваў выкладчыкам пачатковых клясаў у Шацкай сярэдняй школе Пухавіцкага раёну. З 1988 г. — выкладчык ГарДзУ, з 1992 г. — дацэнт катэдры ўсеагульнай гісторыі юніверсітэту. У 1996—2000 гг. старшыня Гарадзенскага аддзялення Польскага наявуковага таварыства ў Беларусі. У 2000—2005 гг. — старшыня Саюзу паліякаў у Беларусі.

Анжаліка Борыс, новая старшыня СПБ.

раёну. Там, аказваецца, часам знаходзіцца большыя каталікі за Папу Рымскага, які, як вядома, зусім ня супраць гучання беларускай мовы ў беларускім касыцёле.

Ад шырока прапагандаваных Кручкоўскім уласных поглядаў на тутэйшую гісторыю вельмі павялівалі поглядамі расейскіх і польскіх шавіністичных гісторыкаў XIX ст. Адкуль жа яны ў яго зъявіліся — з Варшавы, з Krakawa? Не, з «першапрастольнай» Масквы, дзе ён вучыўся ў аспірантуры.

І сёньня яшчэ моцныя сілы, якія могуць размаўляць пра польскую і расейскую вёску, якія «мяжуць». Прычым зусім ня маючы на ўвазе бытую ўсходнюю Прусію.

Іншае разуменне польскіх інтарэсаў

Нават на зъездзе Кручкоўскі «прапагандаваў» свае погляды на дэмографічнае пытанье на быльых «крэсах». У Лідзе, кажа, афіцыйна 48 прашэнтаў паліякаў, але паводле яго — усе 60—70%. Вядома, што ў горадзе асела вялізная колькасць расейскіх вайсковых пэнсіянэраў, бо кватаравалі штабы дзіцячых дывізій — ракетнай і авіяцыйнай. Выходзіць, што беларусаў у Лідзе і быць не павінна?..

Польскае адраджэнне ў Беларусі, безумоўна, съвятая справа для сп.Кручкоўскага. А беларускае адраджэнне ў Беларусі — небяспечная і заганная зъява. Такія людзі, бадай, засталіся ва ўчарашнім ці нават пазаўчарашнім дні. Гэта ж трэба — быць зручнымі уладамі дыктатарскай краіны і спакойна браць гроши ў дэмакратычнай краіне, якай ўзяла на сябе абавязкі бараніць тых, каго пераследуюць беларускія улады, — журналістай, грамадзкіх дзеячаў, палітыкаў. Такія людзі іх здольны ўсьвядоміць, што наступ на свабоду слова, на дэмакратычныя арганізацыі Беларусі, татальнае закрыццё беларускіх школ, новая моцная хваль русіфікацыі — усё гэта адбіваецца і на дзейнасці Саюзу паліякаў. Ягоныя шэрагі з апошні час пачалі скарачацца, менш заяў стала пастуць пра польскую школу, шмат дзе ў людзей зынікла жаданне плаціць сяброўскія складкі. А спадару Кручкоўскуму, напэўна, здавалася, што беларускія паліякі пад шумок змогуць някепска існаваць, пакуль улады будуть заціта зынішчаць беларушчыну. Ён, ма-быць, не зразумеў, што лёс беларускіх паліякаў, як і саміх беларусаў — адзіны. І гэта прыдумалі на мы, а тыя, хто калісьці абвясцілі лёзунг «За нашу і вашу свабоду».

Хіба ж ты ня чуў, што сын Лукашэнкі?..

Баранавічы захлынаюцца рознымі плёткамі-чуткамі. Перадаюцца яны адзін аднаму паціху, але так, што ведаюць іх усе. Цішком абміркоўваюць на працы, у аўтобусах ці па телефоне. Яшчэ напрыканцы году расказвалі мне «страшэнную таямніцу». Быццам бы хутка адбудзеца зъменяна гарадзкой улады: ціперашняга мэра Віктора Дзічкоўскага перавядуць у Менск, а на яго месца паставіць сына Лукашэнкі. Маўляў, да гэтага ўсё падрыхтавана — і ўніверсітэт заснавалі, і будаўніцтва лядовага палацу началі. Сярод мясцовай апазыцыі тая байка пранеслася першай. Патрысты шчыра абміркоўвалі пачутае, міркуючы, што ў такім разе іх жыцьцё зробіцца невыносным. Затое Баранавічы па добраўпарадкаваньні і дабрабыце будуть саступаць хіба што Менску. Зразумела,

апазыцыянеры адзначалі, што калі такое адбудзеца, дык гэта будзе першы крок да пераемнасці ўлады.

За апошнія два месяцы гэтая чутка пашырылася гэтак, што пра яе ня ведае хіба што немаўля. Амаль штодня ў мяне зусім розныя людзі пытаяюцца: «Ці чуў ты, што будзе ў нас мэрам?» Электарат з надзеяй чакае, «калі ўжо кіраваць горадам пачне Аляксандравіч».

На пачатку сакавіка ў аўтобусе пачуў новую плёткту. Два мужыкі нападлікту пачіху гаманілі, абміркоўваючы свою працу і заробак, пакрысе перайшлі да палітыкі. Кожны ж лічыць сліс вялікім знаўцам яе.

«Ці чуў ты, — запыталаўся маладзейшы, што хутка мы зробімся абласным горадам?» Паводле слова аўтобуснага аналітыка, ён мае дакладныя звесткі: вельмі хут-

ка Берасьце зробяць рэжымным горадам, а ўсю адміністрацыю перавязуць у Баранавічы. Відаць, народнае ўяўленне дамалявалася ў мроях да «новага» мэра і новую адміністрацыйную адзінку, бо недарэчы сыну Самога кіраваць нейкім райцэнтрам, хай сабе і з амаль 190-тысячным населенніцтвам. А можа, спрацавала «генетычная памяць» — у 50-х гадах XX стагоддзя Баранавіцкая вобласць была ліквідаваная. Беларуская душа жадае казкі і нейкага цуду, таму ў думках і кроіцца мапа краіны на новыя рэгіёны.

Пасьмяяўшыся з гэтых баск, якія, на маю думку, будуть пашырацца, памнажацца і сплітацца, можна зрабіць адну выснову. Усе плёткі нараджаюцца ад неадахопу інфармацыі ці стрымліванья яе. Калі б гэтая чуткі зъявіліся ў якім

польскім мястечку, іх бы адразу падхапілі мясцовыя СМІ, зъміясцілі б на першыя палосы, апытацілі б усіх, хто толькі можа гаварыць. Гэткім чынам плёткі былі б пахаваныя на пачатку разъвіцца. У Беларусі такога не адываецца, бо незалежныя СМІ баяцца чапаць гэтую тему.

Таму й набірае моцы распрацаванае яшчэ за часамі СССР «інфармаваньне». Адываецца вяртаньне да старых часоў. Ніведеныя праўды населенніцтвам і ўнутраная цензура журналістаў прыводзяць да памнажэння плётак. Затое чалавек мае нейкас асабістася задавальненіе — ага, я ведаю тое, пра што не напішуць нават у газетах... Хацеў тут дадаць «і часопісах», але ж у Баранавічах ніводнага мясцовага часопісу няма.

Руслан Равяка, Баранавічы

Плянавая дабрачыннасць

Па выніках мінулага году аршанская гарадзкая арганізацыя таварыства Чырвонага крыжа ня выканала пляну па зборы фінансавых ахвяраваньняў — добраахвотных ахвяравальнякай пры агульным зъяднаныні знаходзіцца ўсё менш. Між тым пад 800 сем'яў, якім патрэбна матэрыяльная падтрымка, атрымалі харчаваньне, лекі, віратаку і абутик ад замежных гуманітарных арганізацый ды больш заможных і спагадлівых месцічаў. З усяго відаць, што «моцная і квітнеючая Беларусь» ня мае магчымасці гарантаваць годнае існаваньне малазбяспечаным, інвалідам, чарнобыльцам, беспрацоўным, шматдзетным сем'ям.

«Беларускі калекцыянер» вярнуўся

Пасля двухгадовага перапынку ў Воршы выйшаў новы нумар газеты «Беларускі калекцыянер». Заснавальнік і выдавец, аршанскі збіральник «беларускі» Альесь Сярожкін, ужо колькі гадоў працуе будаўніком-рэстаўратаром у Рэспубліцы Беларусь, беларускія лятаркі і беларускамоўныя этыкеткі ды інш.

Яўген Жарнасек, Ворша

Трыкатаж у даход дзяржавы

У грамадзян Літвы, што

нядаўна наведаліся ў нашу краіну, непрыемнасці пачаліся ў пункце пропуску «Лоша» Астрасвецкага раёну. Увагу мытнікаў прыцягнёў аўтамабіль «Мазда-626», у салёне якога знаходзіліся трыватажныя вырабы. Літоўцы спрабавалі іх увесьці ў нашу краіну, не заплаціўши мытні пошлін. Выправіць іх «памылку» ўзяўся суд. Рашэнніе яго аказалася суворым: усе трыватажныя вырабы, ацэнены больш чым у 50 мільёнаў рублёў, былі канфіскаваны ў даход дзяржавы.

Каму штраф, каму суд

Чатырох парушальнікаў мякы затрымалі памежнікі пагранкамэндатуры «Гудагай». Парушальнікі спрабавалі перасячы мяжу ў абход пунктаў пропуску. Двоє з іх атрымалі немалыя штрафы. У дачыненіні да яшчэ двух — літоўца і беларуса — заведзена крымінальная справа, бо перайсці мяжу ў абход пунктаў пропуску яны меліся паўторна.

Плюс чатыры

На Астрасвеччине нарадзіліся дзівye пары блізьнят. Не абышлося без цікавых супадзенняў: у абодвух выпадках гэта разнаполыя дзеци — дзяўчынка і хлопчык. У сям'і Карчэўскіх зь вёскі Малі нарадзіліся Кірыла (2850 грамаў) і Ксенія (3000 г), а ў сям'і Бароўкаў зь вёскі Сіманэлі — Арцём (2900 г) і Вікторыя (2600 г).

Мар'ян Вянгроўскі, Астрасвіц

Віцебскае піва «Ўрштайн»

Так будзе названа піва, што з лета будзе варыща

Ці ведае Казулін, дзе Ганчар?

15 сакавіка адбыўся ўстаноўчы сход Фонду дапамогі ахвярам рэжыму «Разам». У ліку заснавальнікаў — Генадзь Бураўкін, Аляксей Марацкін, Юры Хашчавацкі, Сяргей Законынікай. Каардынатор працу Фонду Ўладзімер Някляеў, юрыдычны бок справы забяспечвае Мечыслаў Грыб. Сваю дапамогу абяцае Хельсынскі камітэт. Узяць удзел у праекце мяркуюць і Аляксандар Казулін (на фота ў цэнтры), патэнцыйны лідар сацыял-дэмакратіі. Праўда, канчатковага разшэння ён яшчэ не прыняў. «Разам» мае акумуляваць сродкі ня толькі заходніх, але і расейскіх ды ўкраінскіх донараў для дапамогі ахвярам рэжыму. Паспалітыя беларусы таксама змогуць дাць на добрую справу сваю капейчыну.

АК

на віцебскім бровары. У перакладзе зь ямніцкай гэта азначае «стараражытны камень». На тэрыторыі піўзаводу дзеля гэтых мэтаў узводзіцца новае прадпрыемства — СТАА «Дзывінскі бровар». Для дапамогі ў мантажы ямніцкага аbstalіявання ў Віцебск прыехалі інжынёры з-за Одры.

Браслаўшчына ў хвасцце тэлефанізацыі

Мінусвязі канстатавала адставанье ў справе тэлефанізацыі і развязаныя Інтэрнэту Браслаўскага раёну: у Браслаў для аблеркаванняя справы тэлефанізацыі раёну прыехаў міністар сувязі Ўладзімер Ганчарэнка. На 100 жыхароў раёну

прыпадае 25,5 тэлефона, у вёсцы — 17,4. З 494 маланаселеных пунктаў тэлефанізаўнія толькі 188.

Міхал Чарвінскі, Віцебск

На рынку засталіся цыганкі

Полацкія прадпрымальнікі вырашылі страйкаўца да перамогі. З 1 сакавіка штодня яны выходзяць на пляц Волі перад гарыканкамам. Спачатку прадстаўнікі ўлады спрабавалі іх угарвортваць, нават запрашалі на гарбату ў канфэрэнц-залу мэрыі. Але страйкоўцы адмовіліся: маўляў, гарбата ў іх ёсьць свая, а да маразоў яны звыклія — загартаваліся на

рынках. Тады ўлады пачалі змагацца з «бунтаўнікамі» рэпрэсіўнымі мэтадамі.

Трэцяга сакавіка ў ГУУС быў выкліканы на размову лідэр прафсаюзу прадпрымальнікаў Полаччыны Валеры Шаўчэнка. Яго пратрымалі некалькі гадзін, склалі пратакол, абвінаваціўшы ў арганізацыі несанкцыянаваных мітынгаў. Увечары Шаўчэнка быў дастаўлены ў Полацкі гарадзкі суд. Аднак судзьдзя Натальля Абрамава была вымушана перанесці разгляд справы на тэдзень — падсудны запатрабаваў выслухаць сведкаў. Затое 4 сакавіка адбыўся суд над Людмілай

Жукавай, якую авбінавацілі ў абрэзе «штрэйкбрэхеркі» на гарадзкім Калгасным рынку. Затрымліваць «злачынцу» выяжджаюць некалькі машын міліцыі, а большую частку атраду заходу склалі афіцэры з вялікімі зоркамі. На Калгасным рынке ў рэчавым сектары не падтырмалі страйку гандлярак-цыганкі. «Вось такія ў іх памагатыя, а то, чым яны гандлююць і што вытвораюць на рынке, міліцыю не цікавіць», — назначыла адна з актыўістак страйку, якая прыйшла на плошчу зъбіраць гроши для аштрафаванай. Прадпрымальнікі імгненна сабралі патрэбную суму.

Васіль Кроква, Полацак

Пра тое, чаго ніколі не было

Спектакль «Цішка слухае, альбо Казка пра тое, чаго ніколі не было» ў маладэчанскім тэатры карыстаецца шалёнай папулярнасцю. Яшчэ адной прычынай аншлягу сталі чуткі пра магчымую забарону «трагікамічнай фантазіі» празь некарэктнай аналёгіі зь цяперашнім рэжымам. Рэжысэр тэатру вінаваціць у гэтym радыё «Свабода».

Дзівюхгадзінны спектакль «Цішка слухае, альбо Казка пра тое, чаго ніколі не было» ў Менскім абласным драматычным тэатры (Маладэчна) карыстаецца шалёнай папулярнасцю. Квіткі на 17 сакавіка (гэта будзе пяты паказ) разышліся 15-га. Адміністрацыя распрадала нават прыстаўнялыя месцы. Рэжысэр Андрэй Барткевіч кажа, што даўно ў горадзе не было такай цікавінасці да спектакляў. Адны гледачы ка-

жуць, што гэта нешта незвычайнае, іншыя — што поўнае абышто. Такі дыяпазон меркаванняў і прываблівае новых гледачоў.

Яшчэ адной прычынай аншлягу сталі чуткі пра магчымую забарону «трагікамічнай фантазіі». Радыё «Свабода» перадала, што «Цішку...» чыноўнікі менскага абласнога ўпраўлення культуры палічылі «абразыўным», бо ўбачылі падтэкст — некарэктныя аналёгіі зь цяперашнім рэжы-

мам. Дарма што летась п'еса пе-рамагла на конкурсе рэжысёрскіх эксплікацыяў (заявак на пастаноўку), які ладзіла Міністэрства культуры пры падтрымцы фонду прэзыдэнта. Прэм'ерны паказ спектаклю ў лютым атрымаў некалькі станоўчых рэцензіяў — як у маладэчанскім друку, так і ў газэце «Культура». У камэнтары «НН» Барткевіч зазначыў, што насамрэч сытуацыя зь «Цішкам...» зусім не такая

трагічная, як вынікала з радыёэр-партажу. Спектакль стаіць у рэ-пэртуары ня толькі на сакавік, але і на красавік, акторы, занятые ў паказах, працягваюць на рэпты-цыях даводзіцца «Цішку...» да ладу. Але аўтар п'есы, Алег Асінавы, пасля рэпартажу «Свабоды» ледзь не патрапіў у бульоніцу ад перажыванняў.

Што да падтэксту, упэўнены Барткевіч, дык кожны думае ў меру сваёй разбешчанасці: «Падтэкст можна знайсьці ва ўсім». Гэткае ж меркаванне выказаў у камэнтары «НН» і кіраунік Саюзу тэатральных дзеячаў Аляксей Дудараў: «Пры хваравітай фантазіі палітычныя алюзіі знайсьці можна нават у Чэхава ці Гогаля. Калі некаму хочацца выслужыцца, дык

ён пачынае шукаць у творы на-мёкі на нешта, падтэксты неікія».

Тым часам пошук падтэкстаў у Маладэчне пачынае набываць хранічна запушчаныя формы. Да «Цішкі...» няправільныя падтэксты знайшлі ў дзіцячым спектаклі «Заяц варыць піва» паводле твораў Уладзімера Каракевіча, пастаўленым у Менскім абласным тэатры «Батлейка». У спектаклі фігураваў прэзыдэнт Леў, які выдаваў разнастайныя ўказы. Каб не ўзвікала непажаданых алюзіяў, пару месяцаў таму Ляву зъмянілі пасаду — цяпер указы ў спектаклі выдае цар. Праўда, астатнім персанажам гэта не дапамагло: вераб'я ўсё адно садзяць у клетку, каб лішне не сипляваў.

Адам Воршыч

С্�верб купальшчыкаў

Улада зноў звярнула ўвагу на стан найбуйнейшага ў Беларусі возера — прынята Дзяржаўная праграма аздараўлення экалягічнай абстаноўкі на возеры Нарач на 2005—2008 гг. Падобнае было ў 1981 г., калі ўрад БССР прыняў пастанову «Аб схеме комплекснага выкарыстання і аховы водных і зямельных рэсурсаў басейну Нарачы».

Мерапрыемствы тады далі плён: такі сумарны паказыў якасці вады, як празрысцасць, у самыя неспрыяльныя гады (канец 1970-х — пачатак 1980-х) звышайка да 2,5—3,5 метра, а пасля ажыццяўлення мерапрыемстваў падняўся да 6—7 метраў. І хоць цяпер ён трывамаецца на такім жа ўзроўні, экалягічныя проблемы ня зьніклі і, на думку навукоўцяў, насыпела правядзенне чарговага аздараўлення.

Цяперашняя праграма прадугледжвае выкананыне 31 мерапрыемства. Гэта і правядзенне навуковых даследаванняў, экалягічнага маніторынгу, і будаўніцтва новых ачышчальных збудаванняў, і добраўпарадкавання прыбэрэжнай паласы ды населеных пунктаў, што знаходзіцца ў водаахоўнай зоне, і барацьба з браканьерствам. Плянуюць выдаткаўць толькі на прыродоахоўныя мерапрыемствы больш за 30 млрд руб. Для абурнавання гэтых мерапрыемстваў прызначыты навукоўцы з Нацыянальнай акадэміі навук і БДУ.

У сутнасці экалягічных проблем паглыбляцца ня будзем. Раскажам пра заходы, якія маюць зъменшыць непрыемныя моманты, што кідаюцца ў вочы адпачыўальніку.

Цяпер на Нарачы, каб добраца да даследковага глыбокага для купання месца, трэба адсыці ад берагу на добрыя сотні метраў. Таму (пакуль дзеля эксперыменту) паглыбіць дно на адным з найпапулярнейшых пляжаў — ля цеплахода.

Некалькі год адпачывальніку даймаў «съверб купальшчыка», калі пасля водных працэдур на целе з'яўляліся раздржаніні. Па-навуковому гэта з'ява называецца «шыстасаматыдны цэркарэз». І хоць летам 2004 году выпадкаў захворання зарэгістравана менш у пар-

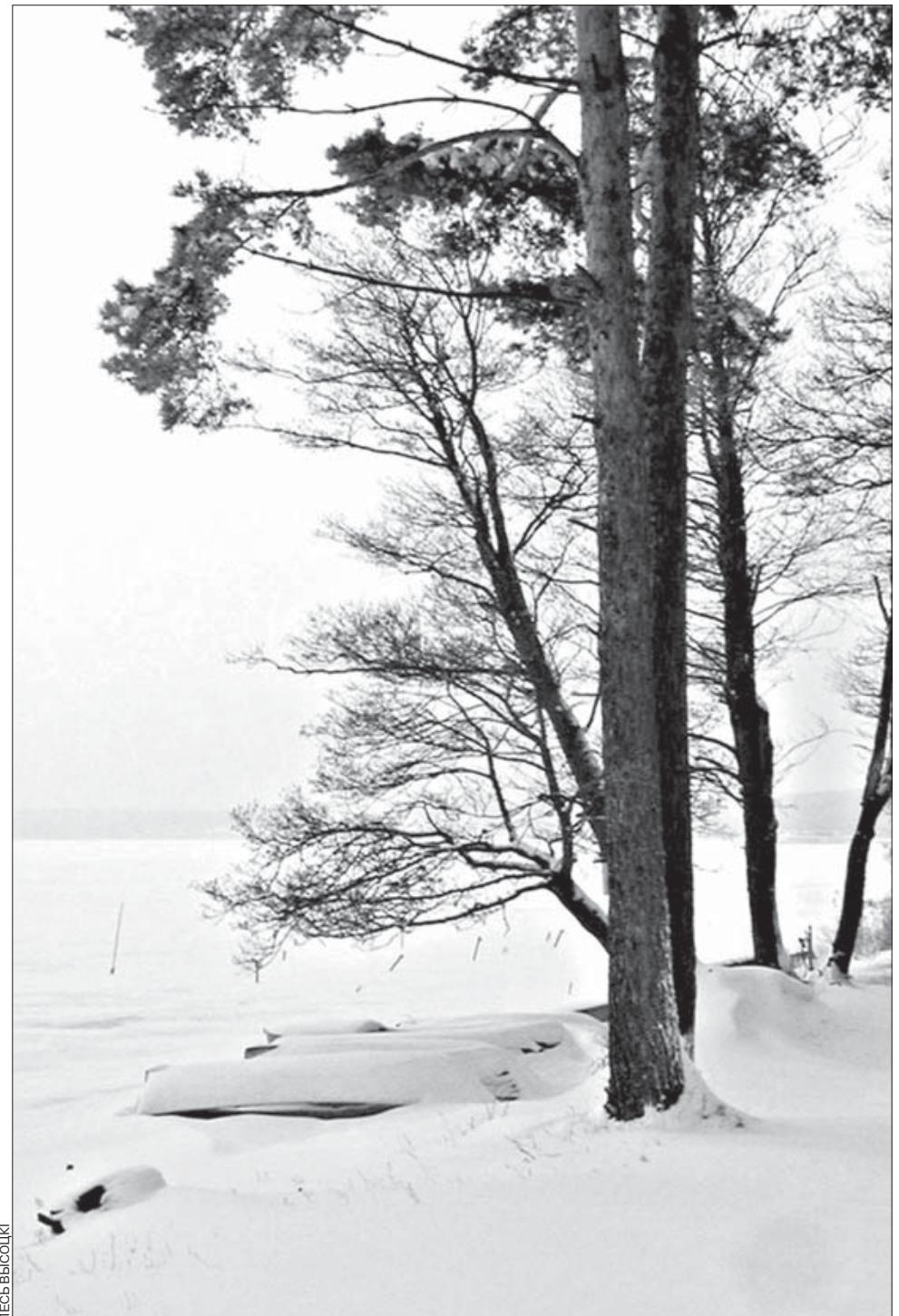
ўнаныні з папярэднімі гадамі, з цэркарэзам пачнуць змагацца больш рашуча. Пачалі склошаваць трысынёг ды чарот (каб пазбавіць месцаў жыхарства вадаплаўных птушак, якія сталі пераносчыкамі паразытатў-цэркарэз). Дый іншыя заходы зьбіраюцца ажыццяўвіць, а то раней усё больш раілі адпачывальнікам вырашаць гэтую проблему самастойна — прымаць пасля купання душ.

Аздараўленне экалягічнай абстаноўкі, мяркуюць, выкліка і большую цікавасць ды курорту турыстаў. Будучы лепш упрадакаваны мясціны для «дзікага» адпачынку. Па-сучаснаму абсталююць і пляжы — першыя з'яўляюцца ўжо сёлета.

Навукоўцы падлічылі, што без адмоўных вынікаў для экалягічнага становішча Нарач можа прымаць пад 70 тыс. турыстаў на год. Ужо цяпер сюды прыяжджае больш людзей, з разыўцём курорту колъкавацца павялічыцца. Таму, каб зъменшыць нагрузкі на Нарач, ёсьць намер перанакіраваць частку турыстаў да не такіх знакамітых, але таксама прыгожых мясцовых азёраў.

Пакуль на курорце забаўляе турыстаў стандартны набор — дыскатэка, бар, більярд, саўна. Ну яшчэ паўтара году таму з'яўляўся шыкоўны рэстаран «Азёрны» з боулінгам. Хочацца, аднак, усё больш разнастайнасць ў адпачынку. Дый павінны на Нарачы быць свае «разынкі» — скажам, нейкія фэстывалі. Але сякія-такія навінкі будуть і сёлета. Так, для забаў турыстаў па хвялях Нарачы паплыве старожытная ладзьдза. А да 2008 году заплянавана пабудаваць аквапарк.

Наагул, ставіцца задача да таго ж 2008 году давесыці курорт да ўрэзанага. І гэта мае на ўвазе большую

АЛЕСЬ ВЫСОЦКІ

цікавасць замежных турыстаў. Ці рэальна гэта? Як паглядзець. Мясцовыя старожылы раскажаўць вам, як пры Польшчы адпачывалі на Нарачы тагачасны прэзыдэнт Ігнацы Масціцкі, як цэлымі цягнікамі (тады тут была чыгунка) шахцёры прыяжджалі на Нарач на экспкурсіі.

Гады тры таму давялося сустракацца з групай нямецкіх студэнтаў, якія распрацоўвалі плян развіцця мясцовага рэгіёну. Іхнія парады зблішага зводзіліся да на-

ступнага: мусіць быць добрая рэклама курорту і магчымасць зь мінімумам фармальнасцяў (візавыя ды іншыя пытанні) дабраца з замежжа ў Беларусь. Добра б, каб нават у Інтэрнэце можна было агледзець умовы пражывання і зрабіць заказ. І вядома, сэрвіс, харчаванне, транспарт павінны быць на ўзроўні. Асабліва ж раілі развязваць агратурызм — у такое захапленыне іх прыводзілі мясцовыя вёсачкі.

Алесь Высоцкі, Мядзел

Новыя беларускія мульты

«Ягоны выступ у верасьні, дзе ён казаў пра падаўжэнне паўнамоцтваў, запаліў мяне. Яго слова зънялі зь мяне здрэнцвеннене і маральны аблежаваныні. Як кажуць, як вы да нас, так і мы да вас». Першыя мультфільмы («Контуры» і «Роздумы...») Віктар зрабіў за тыдзень. За люты — сакавік на ягоным сайце пабывалі 33 000 наведнікаў.

Стваральнік праекту «Мульт-клуб» Віктар сваю асабу афішаў ня хоча: «Пра сябе магу скажаць толькі тое, што нарадзіўся ў Беларусі, тут скончыў універсітэт ды знайшоў працу і зъяжджаць адсюль нікуды не зъбираюся».

Ідэя зрабіць флэш-анімацыю на вострасацыяльныя тэмы ў яго нарадзілася нечакана. «Да ідэі спрычыніўся прэзыдэнт. Ягоны выступ у верасьні, дзе ён казаў пра падаўжэнне паўнамоцтваў, запаліў мяне. Яго слова зънялі зь мяне здрэнцвеннене і маральны аблежаваныні. Як кажуць, як вы да нас, так і мы да вас». Віктара злосць, крыва, бясьсільле падштурхнулі да акцыі супраціву. Супраціву культурнага. Першыя мультфільмы («Контуры» і «Роздумы...») Віктар зрабіў вельмі хутка — за тыдзень — і выкладаў іх у Інтэрнэце. За некалькі дзён яны разъяцеліся па беларускай віртуальнай просторы. За першыя два тыдні мультфільмы

Віктара паглядзелі больш за 10 000 чалавек (а праз колькі рук прайшли дыскеты і дыскі з «пальтычнымі мульцікамі»!). За люты — сакавік зафіксавана 33 000 наведнікаў.

Ня думаў, што буду маляваць мультфільмы і далей. Першыя сэрыі былі для мяне крыкам адчаю, эмацыйным усплескам. Але шмат каго яны зацікавілі — колькі мне лістоў з падзякай даслаў! Таму вырашыў не спыняцца, і гэта пераўтварылася ў канкрэтны спосаб пратэсту. Тым больш што галоўны герой мульты паставіў падкідваў новыя сюжэты», — згадвае Віктар. Ідэю падаюць і самі гледачы — на сайце ёсьць для гэтага адмысловы форум. Так, напрыклад, адзін з наведвальнікаў падказаў ідэю сэрыі пра падаткі, а вядомы беларускі публіцыст падаў

ідэю сэрыі пад называй «Марыя-нэткі». Ёсьць сюжэты і для новых сэрый: «Во, прэзыдэнт ужо распачаў сваю перадвыбарную кампанію, хоць да выбараў яшчэ год. Наперадзе пасяўная з сэлектарнай нарадай, потым «Гуліяй, дзярэўня» — «Даждынкі» і «Славянскі базар». Чакаю ад прэзыдэнта гнеўнага адказу Эўрапарламэнту за прыняцце рашэння аб «диктатуры ў Беларусі» — асобная сэрыя можа быць», — дзеліцца плянамі аніматара.

«Цяпер, калі праект ужо зацвердзіўся і ў яго зявілася аўдиторыя, не магу рабіць някасна. Стараюся ўдасканальвацца і бачу, што першыя мультфільмы ўжо адстаюць па якасці ад апошніх», — кажа Віктар. На вытворчасць адной сэрыі ідзе ад чатырох дзён да двух тыдняў. «Каб зрабіць якасную флэш-анімацыю, трэба толькі жадаць. Прыдумайце сюжэт — і наперад. У дзяцінстве ж усе малаўлі. А малаўць, выкарыстоўваючы кампутар, не нашмат цяжкай. Новыя сэрыі зъяўляюцца два-три разы на месяц. З апошняга — мультфільм пра візит падатковага інспектора і анімэ-рымэйк на відэастаўку БТ з гімнам-карою. Усяго мультсэрыял налічвае пакуль 18 сэрый.

На галоўнай старонцы папя-

рэджаньне: «Супадзеньне дзеяных пэрсанажаў сэрыялу з рэальнымі асобамі зъяўляецца выпадковым», але ўсе пэрсанажы лёгкапазнавальныя. Сярод іх — тэлекамэнтатары, аналітыкі, вядучыя. «Нічога асабістага! — кажа Віктар. — Я іх усіх вельмі люблю! За «чэснасць», «прайдзівасць», за іх «магутны інтэлект» і акторскае майстэрства. Што б ні казаў прэзыдэнт — з экрану супольнае «так!», часам падаеца, што 10 млн. гледачоў беларускіх каналоў трymаюць за дэбілаў.

Гляджу я на дыктараў і думаю: «А што вы рабіць будзеце, як прэзыдэнт будзе іншы?». Маладых жа шмат сярод іх...

Натуральная, што за пайдугу існавання праекту былі хакерскія атакі і спробы закінуць на сайт вірус, каб спыніць распаўсюджванье мультфільмаў. У сьнежні нейкія «дабрадзеі» цалкам зьнішчылі сайт «Трэці шлях», дзе месціўся і архіў «Мульт-клубу», але за некалькі дзён усю інфармацыю удалося аднавіць дзякуючы падстрахоўцы: Віктар разъ-

мясьціў свае работы яшчэ на некалькіх сайтах. Цяпер праект Віктара «Мульт-клуб» мае стаўную «пратіску» ў Інтэрнэце — <http://www.mult.3dway.org>, з сакавіка ён займеў новы хостынг: «Цяпер ніякіх проблем з доступам і праглядам ня будзе», — абыае Віктар.

Флэш-сэрыял пра прэзыдэнта «Мульт-клуб» — самы паспяховы праект такога кшталту ў Беларусі. Айчынныя флэш-анімацыі далей за разавыя эксперыменты не выходзілі. Але стваральнік «Мульт-клубу» не чакае ад свайго прадукту посьпеху. Масянь: «У мяне няма амбіций, гэта мае хобі, якое не прыносіць прыбытку. Адзіная ўзнагарода для мяне — колькасць гледачоў і іх водгукі. Натуральная, было б някепска, каб гэтыя мульты паказалі па БТ, як калісці дэмантравалі Масяню на НТВ...»

Справа зацягнула Віктара. Кажа, калі сітуацыя ў краіне зменіцца да лепшага, будзе шукаць новых тэм. Толькі гэта будзе зусім новы сэрыял.

Сяргей Будкін

«Залатая літара»: віно і Авідый

Уручэнне літаратурнай прэміі «Залатая літара» ў кавярні «Стары Менск» прайшло ціха. Заснавальнік прэміі Адам Глёбус запрасіў трах сёлетніх намінантў: Анатоля Івашчанку, Ганну Кісьліцыну, Андрэя Хадановіча, леташняю намінантку Аксану Бязылекпіну ды стваральніцу сайту «Litara.net» Алісу Бізяеву. У дадатак да прэміяльных 111 ёура сёлетнія пераможцы атрымалі «бонусы»: Кісьліцына й Івашчанка — па пляшы віна («Ты ж казаў у «НН», што зъбираешся выпіць віна зь сябрам», — зазначыў Глёбус. Хадановічу дасталася книга — «Мэтамарфозы» Авідия. «Самае цяжкае ў гэтай сітуацыі было — з трынаццаці выбраць аднаго», — адзначыў Глёбус падчас уручэння прэмii. Адам Воршыц

Памяці Равенскага

Сябры Беларуска-эўрапейскага задзіночання (БЭЗ) і грэка-каталіцкай суполкі святога Язафата пры Беларускай царкве ўваскрасіні Хрыстовага ў Антвэрпене, правялі памінальнае набажэнстві і мітынг у памяць Міколы Равенскага. Аўтар музыкі гімну «Магутны Божа» памёр 9 сакавіка 1953 г. і пахаваны ў Лювене.

Ганаровы ўдзельнікі мерапрыемства сталі прадстаўнікі Рады БНР у Бэльгіі Янка Жучка і Аляксей Арэшка, што асабіста ведалі кампазытара. Луналі бел-чырвона-белыя сцягі й харугва Згуртавання беларускага моладзі, зробленая ў 1948 г. Па паніхідзе на магіле кампазытара запалілі съвечку — сымбал памяці. Прасыпвалі «Магутны Божа», а скончылі ўсё супольным ламанынем хлеба і келіхам віна.

Як зазначыў у камэнтары «НН» прэс-сарактар БЭЗу Сяргей Пашкевіч, паўстае праблема дагляду магілак беларускіх дзеячаў, пахаваных на эміграцыі: магілы бяз дагляду могуць быць зьнішчаныя. Найбліжэйшым клопатам БЭЗу мае стаць месца пахавання прэзыдэнта БНР Міколы Абрамчыка ў Парыже.

АШ

Большасьць чачэнцаў

Карэспандэнт газеты «Чеченское общество» наведаў Ічкерью, задаўши пыльдзесяці чалавекам розных узростаў і прафесій пытаныне, што яны думаюць пра гібель Аслана Масхадава і пра далейшую сытуацию ў Чачні.

Пераважная большасьць людзей выказалі шкадаванье з прычыны съмерці Масхадава. Зі іх трох чвэрці растлумачылі гэтае шкадаванье тым, што забіты чачнец і чалавек, астатнія — што забіты мешканіца презыдэнта Ічкеры. Два чалавекі сказалі, што ён гэта заслужыў.

Большасьць людзей знаходзяцца ў падаўленым стане, бо ўпэўнены, што сынту-

ция ў Чачні пагоршыцца. Палова з іх пераканана, што гэта адбудзеца пра тое, што на чале руху супраціву апінуща радикална настроеная баевікі. Астатнія мяркуюць, што фэдэралы зробіць больш жорсткімі рэпрэсіі ў дачыненні да мірных жыхароў. Невялікая колькасць чалавек мяркуе, што нічога ня зменіцца, і толькі двое ўпэўнены, што будзе лепш.

Руслан, 35 год, былы баявік:

— Расейцы ўжо зьнішчылі аднаго презыдэнта Ічкеры — Джахара Дудаева. У 1996 г. Расея думала гэтым завяршыць вайну на сваю карысць. Але разылік на

тое, што забойства Дудаева ўнясе раскол у стан баевікоў, не апраудаўся. Німа гарантый, што гэта адбудзеца і цяпер, бо вайну вядуць не Дудаў і не Масхадаў, а людзі, у якіх у руках зброя.

Шаміль Тапгіеў, супрацоўнік Праваабарончага цэнтра «Мэмарыял» у Грозным:

— Забойствам Масхадава «забілі» наша волевыяўленыне 1997 г. Які б ён ні быў слабы ці яшчэ нейкі, гэта мы павінны быў вырашаць, што зь ім рабіць. Цяпер я канчатковая зразумеў, што Расея ня хоча дасць нармальна жыць ні чачэнцам, ні іншым.

Дзе хаваўся Масхадаў

Расейцы доўга не маглі злавіць Масхадава, бо яму было дзе хавацца. Газета «Ізвестія» са спасылкаю на інфармацыю спэцслужбаў паведамляе, што на тэрыторыі Чачні разьмешчана 2,5 тысячи партызанскіх баз і стаянак, пабудаваных і замаскаваных паводле ўсіх правілаў ваенна-інжынернай навукі. Апрача гэтых баз, партызаны-незалежнікі хаваюцца ў прыватных дамах, абсталяваных камфартабельнымі патайнымі пакоямі. Пасьпяховы супраціў, што доўжыцца ўжо 6 гадоў, быў бы немагчымы без масавай падтрымкі насельніцтва.

33 ложкамесцы на кожнага партызана

У 2000 годзе ў руکі спэцслужбаў трапіла трафайнай відэакасэта. На ёй была зафіксавана база Хатаба ў Нажай-Юртаўскім раёне. Утульны такі кемпінг чалавек на 50. Палаткі стаяць, вадаспад шуміць. Баевікі адпачываюць, пазуноўці перад апэраторам, смахаюць шашлыкі. Чатыры гады фэдэралы шукаюць гэту базу. І з паветра, і пешымі разъведгрупамі. Чачня ўвогуле невялікая — 17 тыс. км² (гэта як палова Берасцейскай вобласці, ня самай вялікай у Беларусі). Нажай-Юртаўскі раён — тысячи трох км². Прачасалі гэтую тэрыторыю ўздоўж і ўпоперак, а базы хата-баўскай з вадаспадам так дагэтуль і не знайшли. Нібыта і німа там ніякай базы. Але яна там ёсьць.

У Чачні пад 2,5 тысячи баз і стаянок, — гаворыць «Арбат», ён жа Аляксандар Патапаў, на-месык начальніка ўпраўлення ФСБ Расеі па Чачні. — І гэта толькі тыя базы, якія намі ўстаноўлены ці пра якія мы згадава-емся... Лічба ў 2,5 тысячи грунтуецца на аналізе вынікаў пошукаў мерапрыемстваў, апра-түнай і агентурнай інфармацыі. Ёсьць базы на 4—5 чалавек, ёсьць на 10—12, на 40, на 50, на 200, як каля вёскі Ўлус-Керт Шатойскага раёну. Спэцназ ГРУ (Галоўнага разъведвальнага ўпраўлення) гэтую базу знайшоў і разгроміў, але яе аднавілі. Дагэтуль паступае інфармацыя пра тое, што на базе час ад часу зьяўляюцца баевікі. Але зънішчыць іх не ўдаецца, вельмі няпроста падысьці да гэтай базы незадаванымі, баевікі пасыпя-

ваюць зънікнуць. Колькі разоў бывала: выходзіць спэцназ на базу, вогнішчы тлеюць, сажа ў кацялках яшчэ гарачая, а людзей ужо німа — сышлі. Дапусцім, у сэрднім кожная база чалавек на 20. Вось і памножце 20 на 2,5 тысячи. Выйдзе, што на паўтары тысячи актыўных баевікоў, якія блукаюць па гарах і лясах са зборам у руках, маеца 50 тысяч ложкамесцаў. Нядрэнны рэзэрв для скрытнага перамяшчэння.

Калі зусім наглядна, уявіце, што нейкі прыезджы спрабуе адшукаць вас у Москве. А ў вас 33 явачныя кватэры ў розных раёнах гораду. І адресы гэтых кватэр вядомы толькі вам.

«Нормальнае падполье»

Суразмоўнік — супрацоўнік аднаго з падраздзяленняў спэцназу ФСБ, чалавек сакрэтны, вырашыў назвацца Аляксесем, пазыўны «103-ці».

— Даўся вам гэтыя базы, — гаворыць Аляксей. — У Чачні нармальная развязтая систэма бандпадполья. Партызанская рамантыка выйшла з моды — баевікі ў асноўным жывуць не ў пячорах, а гарадах і вёсках. Жывуць як нармальная белая людзі. Практычна ў кожным сяле, асабліва ў горных раёнах, ёсьць свае явачныя пункты. Калі ў сяле — прыватны дом, калі ў горадзе — кватэра, якая не прыцягвае ўвагі. Крытэрыі выбару месца явачнага пункту вядомыя. Па магчымасці, яўку стараюцца «прыкрыць» у мясцовай міліцыі, каб мянты яе здуру не штурманулі, а наадварот, ахоўвалі. Калі гэта прыватны дом, то ён павінен знаходзіцца на краі вёскі, каб у выпадку чаго можна было хутка сышыць ў

лесапасадку ці лагчыну. Пажадана, каб дом стаяў у тупіку. Тады ніхто ня зможа пад'ехаць да яго незадуважаным. Калі ў доме знаходзіцца сур'ёзны чалавек, то абавязковая выстаўляеца знадворная ахова. Ніякіх байніц, ако-паў, дотаў німа. Усё нацэлена на тое, каб у выпадку небясыпекі можна было пайсьці. Прымаш бой у доме ніхто з іх не зьбіраецца. Баевікам гэта ня трэба.

— Што да лясных і горных баз, то яны, як правіла, разъмешчаны на падраздзяленнях спэцназу ФСБ, чалавек сакрэтны, вырашыў назвацца Аляксесем. — Гэта га-дзтаткова, бо ў гарах жа іншыя кілемэтры, і перадолець нейкія два кілемэтры часам вельмі складана. Падысьці можна па схіле, і тое добра наламаўшыся, калі ты не мясцовы жыхар і з дзяцінства тут не хадзіў.

Базы будуюцца непадалёк ад населеных пунктаў, бо гэтыя базы не зайдёды населенія і за імі трэба глядзець і ахоўваць. Гэта задача памагаты баевікоў, што жывуць у бліжэйшай вёсцы. Хтосьці зіх час ад часу наведваеца на базу, глядзіць, ці ня быў там чужы, ці не парушана маскіроўка, ці ня шараща паблізу ГРУшнікі. Баевікі ваююць у родным асяродзьдзі. Яны зь дзяцінства лазілі па гэтых гарах, ганялі там бараноў, гуляліся хлапцамі ў вайнушку. І любы сълед, любу зламаную галінку яны заўважаюць. Заставаца незадуважаным у гарах немагчымы нават такім спэцыялістам накшталт нас або спэцназу ГРУ. Да таго ж горы дастаткова шыльна населенія.

Добрую базу не разгледзець ні зямлі, ні з паветра.

— Па съцежцы на базу ня вый-

дзеш, — працягвае «103-ці».

— Німа там анікіх съцежак. Калі баевікі прыходзяць на базу, на-глядчык падымае дзёран, група праходзіць, пасьля дзёран кладзеца на месца. На саму базу уваход па «сълімаку». «Сълімаком» называеца съцежка ў выгледзе съпіралі. Але паўтаруся, ніякай съцежкі німа. Уваход на базу замінаваны такім чынам, што прайсьці можна толькі па съпіралі коламі. Хаця рэльеф дазваляе прайсьці і наўпрост. Чужы так і пойдзе, але ў такім разе амаль непазыбжна наступіць на прошіпхотную міну або сарве расцяжку. База ўста-лёўваецца ля падножжа гары, выбіраеца больш пакручасты схіл, а ўнізе каб абавязковая крыніца ці рака. У асноўнага блінда-жу два выхады. Адзін выхад абавязковая да ракі, другі — на схіл. База ставіцца так акуратна, што расылніна съцежкі не парушаецца. Можна хадзіць па страсе блінда-жу і нічога не заўважыць. На базе, як правіла, аbstalёўваюцца асноўны і рэзэрвовы бліндажы. Кожны памерам прыкладна 2 на 4 метры. Вышыня столі — каля 2,5 метра. Паводле правілаў ва-енай навукі, належыць накрываць бліндаж у чатыры накаты, так яны і крываюць, каб будынак

вытрымліваў нават прамое пада-данье снарада.

Дрэва ў гарах добрых, цвёрдых парод — бук, граб. І дрэвы ніколі не бяруцца побач з базай. Цягнучы здалёк, кіляметры за牠ы-чатыры, на руках, на ішаках або на конях. Бліндажы абсталя-ваны так, каб у іх можна было жыць і пры неабходнасці хутка сышыці. Для гэтага там ёсьць тап-чаны і таемныя выхады. Абавязко-вака печка. Дымаход выведзены далёка па жалезніх ці азбэтац-мэнтных трубах пад зямлём. Зьверху яго не відаць. І дзе-не-будзь за 15 ці 20 метраў ад бліндажу з-пад каранёў якога-не-будзь паваленага дрэва стру-меніц дымок. Для абароны гэ-тая бліндажы практична не пры-стасаваныя. Бой на базе баевікі прымаюць толькі ў выпадку крайніх неабходнасці — калі іх там засыпелі зъніанку. Выход абсталяваюцца падземным ходам у бок рэчкі ці ручая. Дыляметар падземнага ходу сантиметраў 80, у даўжыню — па-рознаму, за-лезиць ад рэльефу. Я асабіста бачыў трыццатымэтровы падземны ход. Вылезылі і сышлі па рацэ, ніякіх сълядоў. Мы ж, як правіла, падыходзім зъверху па схіле, бо з боку рэчкі таемна па-дышыці немагчыма. З гэтага боку

Улады незалежнай Ічкеры зъмянілі каляніяльныя назвы селішчаў на спрадвечнай чачэнскай. Так, Грозны па-чачэнску завецца Джахар-Кала, Талстой-юрт, дзе загінуў Масхадаў, — Даўкер-ойл. Гэта перакладаецца як «Селішча годных бацькоў» і заснаваў яго ў 1707 г. князь Дэўлэт-Гірэй. Адтоль вядуць род Хасбулатавы.

Смуткуюць па Масхадаву

Усман Касаеў, 39 год, незалежны журналист:

— Я лічу, што Масхадаў быў мужкім чалавекам, якога ў народзе паважалі. Нават у гэты цяжкі для яго час ён зь яшчэ двумя целаахоўнікамі свабодна жыў у вёсцы. А цяперашняе кіраўніцтва рэспублікі кроку не ступае без дзясятка ахоўнікаў.

Абубакар Эльдарханаў, 35 год, уладальнік кампьютарнае крамы:

— Я ведаю, што нешта зьменіцца. Можа, у дрэнны бок, можа, у добры, але зьменіцца.

Луіза Асаева, 33 гады, настаўніца расейскай мовы і літаратуры:

— Мне шкода Масхадава як чалавека. Калі ягоны труп паказвалі па тэлевізоры, я падумала: як ягоны сям'і бачыць яго ў такім стане? Масхадаў не заслужыў такой долі.

Казьбек Масаеў, 23 гады, студэнт:

— Пакуль быў жывы Масхадаў, была надзея на тое, што вайна ў Чачні завяршыцца мірным выходам. Цяпер зразумела, што баявыя дзеяніні будуть весьціся да апошняга. Хто ці што ўцалее ў гэтай вайне, я ня ведаю.

11 сакавіка ў многіх мячтатах Чачні пасля заканчэння вялікай пятнічнай ма-

літвы былі прачытаны спачуваныні па Аслану Масхадаву.

Паводле слоў вернікаў, якія пабывалі на гэтых малітвах, часам гаварылася праста — «па Аслану Масхадаву», часам — іншасказальна, але каб усе прысутныя разумелі.

Нагадаем, што Аслан Масхадаў быў у 1997 г. выбраны прэзыдэнтам Чачэнской Рэспублікі Ічкерыя. У 1999 г., пасля ўводу фэдеральных войскаў на тэрыторыю Чачні, Расея, прайгнараваўшы вынікі выбараў 1997 г., заснавала сваю адміністрацыю на чале з Ахмадам Кадыравым, цвердзячы, што Масхадава «народ не падтрымлівае».

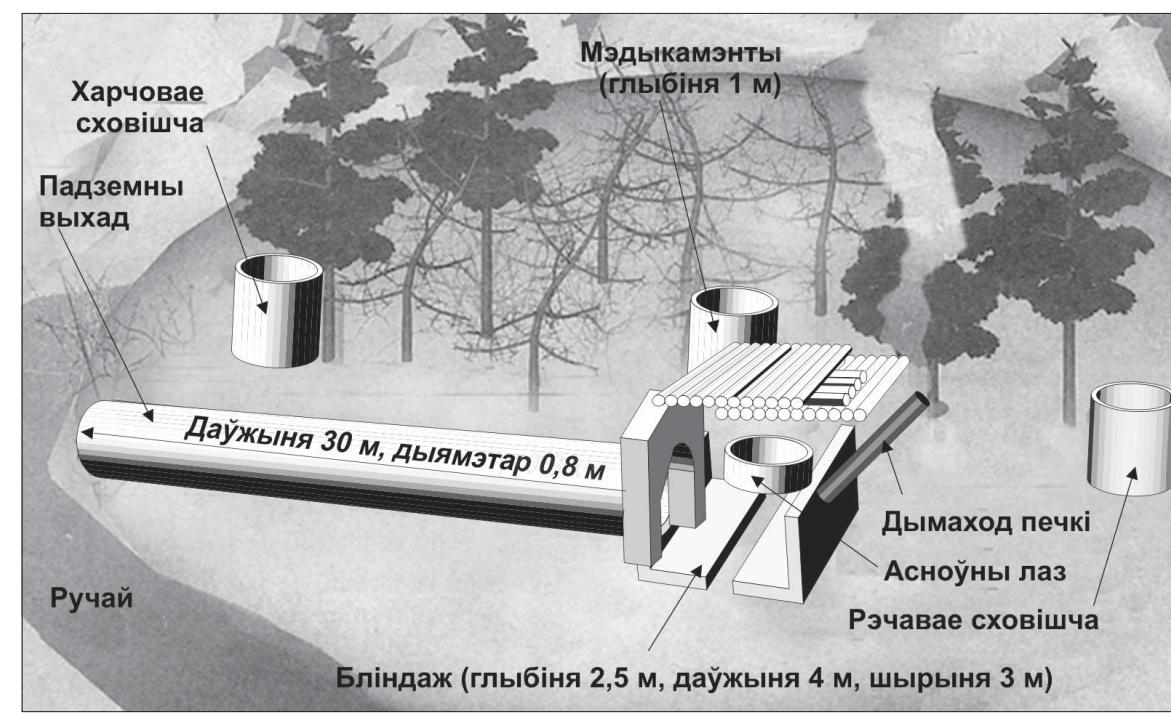
А.Масхадаў быў забіты 8 сакавіка ў паселішчы Талстой-Юрт пры няўясъветльных акалічнасцях. Жалобныя акцыі ў памяць прэзыдэнта прайшлі таксама ў Вене, Брусселі і Парыжы. Прэс-сакратар Міністэрства замежных справаў Польшчы называў забойства А.Масхадава «злачынствам» і «глупствам».

Паводле часопісу «Чеченское общество», які выходзіць у Назрані двойчы на месяц. Выданыне атрымала сёлета нямецка-парвэскую прэмію Бундэспоса як «адзінае незалежнае выданыне на Паўночным Каўказе»

нас назіральнікі адсякаюць яшчэ на далёкім рубяжы. Ёсьць таксама на базе ямы-сховішчы для прадуктаў, радзей — для боепрыпасаў. Прадукты захоўваюцца ў вялікіх пластыковых баках для съемца, герметычна зачыненых і абкручаных скотчам. Захоўваюць у іх альбо сушанае мясо, альбо розную драбязу ў пакетіках. У рэчавых сховішчах захоўваюць транты, разгрузачны камізэлькі, абутик, цёплую бялізну. Гэтыя сховішчы, як правіла, мінуюцца проціпехотнымі мінамі ці гранатамі на расцягіках, каб чужыя ня лазілі. За кожнае сховішча адказвае адзін чалавек. І толькі ён ведае, дзе яно знаходзіцца. Робіцца гэта дзеля канспірацыі. Бяром мы, напрыклад, аднаго баевіка. Ён можа нам паказаць толькі той схоў, які сам закопваў. А болей ён нічога ня ведае. Ёсьць таксама мэдычныя сховы — з індывідуальнымі вайсковымі аптечкамі, перавязачнымі пакетамі. У мінулую вайну я нават замаскаваныя палівыя шпіталі сустракаў. Тая ж база, толькі з мэдычным абсталяваннем, аж да хірургічнай палаты. Цяпер жа прасцейцы вывезыці чалавека на лячэнне ў Дагестан, Інгушэцию, Азэрбайджан або ў Чачні дамовіца за гроши. Да таго ж, легенду прыдумаць такому хворому не складана. Пайшоў у лес у грыбы, наступіў на міну.

«Баевікоў вучылі ваяваць паводле тых самых падручнікаў, што і нас»

— Усе гэтыя базы пабудаваныя ў абсталяваныя вельмі прафесійна, — працягвае «103-ці». — Нават калі я, спэцияліст, выпадкова выйду да месца разъмяшчэння базы баевікоў, дык і я магу нічога не заўважыць. Баевікоў вучылі ня горш за нас, па адных і тых самых падручніках. Але баевікі былі больш старажытнымі вучнямі. Таму што для нас гэта было пытанье атрыманья ведаў, дыплёмаў, а для іх — пытанье выжыванья. За базай, на якую наведваюцца сур'ёзныя людзі, пастаянна сочыць які-небудзі пастушок-назіральнік. У яго, як правіла, УКХ-радыёстанцыя, палівы бінокль. З аднаго боку, гэта, вядома, доказы, але з другога... Пытаюся пастушка: навошта табе тут добры палівы

Будова тыповай базы.

бінокль? Карову, адказвае, згубіў. Чорную зь белымі плямамі. Вы ня бачылі? А рацый табе навошта? Каб самому не згубіцца. Апроч капітальных баз ёсьць базы-аднадзёнкі. Гэта элемэнтарныя буданы, абцягнутыя полётыленам і замаскаваныя галінкамі. Прыйшлі, пераначавалі, пайшлі далей.

— У горнай частцы багата закінутых фермаў, піянерлягероў, якія таксама служаць часовым прыстанішчам для баевікоў, — кажа Аляксандар Патапаў. — Яшчэ баевікі любяць выкарыстоўваць пячоры. Гэта вельмі зручна. Апавядалі пра адну такую пячору калі рэчкі, да ўваходу ў яку мэтраў 12 па вяроўцы трэба падымаша. Але затое там зусім спакойна можна жыць. Аўтаяцкая разьведка пячоры ня бачыць, і зь берага пячора не праглядваецца. Жыві сабе. Плюс систэма назіранья. Гэта ж не турыстычная база, дзе людзі сабраўліся кучкай і сядзяць. Пасты, расклад, ахова — усё працуе. Систэма прэвэнтыўнага апавяшчэння. Кожны рух фэдералаў у гэтым раёне імгненія адсочваецца назіральнікамі. І для назіранья баевікі выкарыстоўваюць дзяцей 15—16 гадоў.

Апрача капітальных бліндаў, дзе можна хавацца ўзімку, у баевікоў ёсьць свае летнія базы і стаянкі, абсталяваныя навесамі. Але нават у гэтым выпадку іх

няпроста заўважыць з паветра. Па-першае, базы разъмяшчаюцца не на палянах, а, як правіла, у густым лесе, паміж дрэваў. Да таго ж баевікі навучыліся падманваць сучасную разьведвальну апаратуру. На самалётах-разьведчыках устаноўлены спэцыяльныя прыборы, якія реагуюць на цяплю. Зь іх дапамогай можна ўгадаць, у якім менавіта месцы на зямлі раскладзена вогнішча або сядзяць некалькі чалавек. Каб ня выдаць сябе, баевікі нацягваюць зьверху спэцыяльныя навесы, зробленыя са сцяглоадівалнай люстраной плёнкі — той, якія ўжываюцца, у прыватнасці, для танавання вітрын. З двух вялікіх кавалкаў таго тканины склейваецца мех, у які наліваецца вада. Пад такім навесам ані чалавека, ані вогнішча з паветра заўважыць немагчыма. Да таго ж неабязважкова сядзець пад гэтым навесам пастаянна. Гук самалёта ці верталёта чуваць здаёт.

— Новыя базы цяпер будуюцца рэдка, — сказаў мне «103-ці». — Большая іх частка была пастаўлена ў прамежку паміж кампаніямі ў 1997—1999-х гадах. Спэцыяльныя інструкцыі былі ад уладаў. За абсталяваньне такіх баз адказвалі кіраўнікі раёных адміністрацый. А кантролівалі гэту справу Міністэрства дзяржбяспекі Ічкерыі. Чачэнцы ведалі, што другая вайна будзе.

«Нырнуў у кукурузу — і няма яго»

— Калі ў нас зьяўляецца інфармацыя па базе, на якой шмат людзей, і калі каардынаты досьць дакладныя, то па гэтым квадраце наносіца БШУ — бомбава-штурмавы ўдар, — кажа Аляксандар Патапаў. — Потым спэцназ праводзіць даразьведвальне мясцовасці. Ці была там база наогул, і калі была, дык які нанесены ўрон. Калі высыяўляеца база зь невялікай колькасцю баевікоў ці ўвогуле пустая, то спэцназ апрацоўвае ёй ўжывуючы, гэта значыць без папярэдняга БШУ. Зынішчае бліндаў, разбурася сховішчы. Аднак практика паказвае, што разбураная база лёгка аднаўляецца. За Ўрус-Мартанам, у раёне вёскі Рошні-Чу, існуе некалькі баз. Нашы іх пэрыядычна разъбіваюць, а баевікі гэтаксама ўпарты гэтыя базы аднаўляюць за 2—3 дні.

— А чаму, — пытаюся, — да гэтуль не пералавілі тых баевікоў, якія хаваюцца не ў гарах, а па вёсках?

— Ты звярнуў увагу, як уладаваныя тыповыя чачэнскія вясковыя домы? — пытае мяне Аляксандар Патапаў. И сам адказвае: — Высокі цагляныя плоты пад тры мэтры, жалезныя весьніцы, на ўчастку расцягце кукуруза, якая падступае пад самыя вонкі і дзвіверы. Гэта

жня проста так. Гэта вынік шматвяковага досьведу чачэнцаў. Нырнуў у кукурузу — і няма яго. Система хадоў, сувязі. Вось жыў Масхадаў у Гудэрмэсе, мы пра гэта даведаліся ўжо пасля таго, як ён адтуль сышоў. Але нават калі б даведаліся загадзя, то ўзяць яго было б вельмі цяжка. З дому, дзе ён быў, вёў падземны ход у іншы дом. Адзін адрас блікуеш, а чалавек выскоквае з іншага адрасу. Ці ёсьць такі шалінскі баявік Рэзван Чыгыгаў. Пэрыядычна мы атрымліваем інфармацыю, што ён гасціце ў свякоў у Шалях. Там у яго радавы куян. Гэта значыць некалькі сумежных дамоў, дзе жывуць блізкія свяякі. Практична цэлы раён. Вось як не заўважна і хутка блікуваць гэты раён? Для гэтага патрабуеца такая колькасць людзей, што зь верталёта іх не дэсантуеши, а кожны рух тэхнікі па зямлі назіральнікі імгненна засякнуть, і баявік пасыпсе ссыці. А па населеным пункце бомбава-штурмавы ўдар наносіць ня будзеш. Так што ўзяць бандыта — справа няпростая, нават калі мы дакладна ведаєм, што ён знаходзіцца ў канкрэтнай вёсцы.

P.S. Афіцэр з Вядзенскага аддзелу ФСБ расказаў гісторыю:

— Шукалі мы аднаго бандыта. Ведалі адкладна адрас, дзе ён хаваўся. Ведалі, што ў адрасе ёсьць жылы тайнік, г.зн. тайнік, дзе можна схаваць чалавека. Прыйшлі, вывелі ўсіх у двор, началі шукаць. Усё патыкалі — няма тайніка. Дом вялікі. Камфартабельны, куча пакояў, санвузы. А тайніка няма. Ужо сыходзіць зьблізілася, але тут некаму з нашых па патрэбе прысьціла. Гаспадыня яго на агарод пасылае, хача ў доме ёсьць цёплая прыбіральня, але яна, кажа, на рамонце. Мянэ і асяніла. Заходжу ў прыбіральню. Нібыта ўсё як у людзей — ванна, унітаз, бідз, сантэхніка дарагая, пітка ляжыць у пачках. Дзымухнуў у ачко — гук нейкі дзіўны. Кінуй туды каменьчык — ён як у студню пайшоў. Скалупнулі мы гэтыя талчок, а пад ім пакой падземны — два на чатыры, вышыня мэтры тры, вэнтыляцыя, электрычнасць, столік, тапчан. Сядзі, кніжкі чытай, праз унітаз табе ваду падаюць, ежу. Галубоңае — каб нехта з гасціц не замачыў цябе памылкова ў гэтым сарці.

Паводле «Ізвестій»

Каханы горад

Цяпер беларусы ня маюць належнае сталіцы, бо ня маюць Старога гораду. Аднаўленыя гісторычныя памяці не дасягнуць без адбудовы Менску даакупацыйных часоў і прамаўленыя праўды пра яго разбуральнікаў. Эсэ **Сяргея Абламейкі**.

Кастрычнік 2004 году. Лепш бы ты гэтым разам у Менск ня езьдзіў. Бадзяючыся па горадзе, ты зробіш нешчаслівую пакупку — фотаальбом «Менск. Гісторыя пасыльваеннага аднаўлення. 1944—1952». Добрае выданье, шмат ня бачаных табой раней здымкаў роднага гораду, шмат здымкаў таго, чаго ўжо няма... І так разъярэдзіць душу, так забярэ...

Ты даўно ўжо ня можаш знаходзіцца ў старой частцы гораду — табе там брыдка і нятульна. Там няма стылю — спрэс вульгарная экспрэсія. Там ня толькі парушана прасторавая кампазіцыя, там наагул стала зашмат месца. У Верхнім горадзе з'явіліся прыкметы расейскай эстэтыкі — храм на горцы, белы тынк, зялёная бляха, лысы адхон з дарогай да сабору і, вядома, багамольцы і багамоліцы — цёткі ў хустках з почасту варожымі позіркамі. А далей калізія — няма цыбулінай і закамараў. На гары замест цэркавікі з танкоткімі барабанамі і цыбулінамі-съвечкамі або велічнага сабору з аграмаднай шатровай вежай і какошнікамі — стаіць абарончы храм у стылі тутэйшага барока. І не адзін. І наўкола яшчэ шмат засцялося «ні іхнага», але ідэалёгія прасторы ўжо і ня нашая.

Ідэалёгія прасторы

Цяпер табе лепш на праспэкце, там хоць і савецкі, але стыль. Зрэшты... Ты няшчыры сам з сабой, хіба ж табе лепей сярод а-ля піцерска-маскоўска-кіеўскіх гаратаў уздоўж шырачэзнай трасы на Москву, хай сабе і вытрыманых у стылі сталінскага ампіру?

Ды дзе ж табе лепей — там, тут ці гэндзя? Паткнешся ў старым цэнтры туды, сюды — паўсюль паркінгі, замест часанага каменno вартая жалю бетоннай пліткай, паўсюль пісюда, імітацыя, эклектычнае насласенне старога і новага, стыльнага і безгустоўнага, грошай і беднасці, памяці і бліспамяць... І несціханы душэўны бол.

Ты ведаеш, што тут было, ты таксама ведаеш як, куды і, галоўнае, КАЛП яно ўсё зьнікла. Прыкрана толькі, што табе аб гэтым ніхто не скажаў. Ніхто не скажаў і не напісаў аб гэтым у 1960-я, у 1970-я, у 1980-я. Ты сам мусіў аб гэтым даведвацца ў 1990-я, успамінаючи аповеды бабці, параўноўваючы здымкі ў альбомах ды шукаючы згадкі ў кнігах.

Укладальнік таго няшчасна набытага табой альбому Віталь Кірычэнка ў камэнтарах да сэпсісу старых вуліц піша «зънікла», «не захавалася». А ты ведаеш, што трэба было б пісаць «збамбавалі», «зънеслі», «ра-

збраці», «разбурылі». У прадмове ўкладальнік расказвае, як немцы разбамбілі ў першыя дні вайны наш Менск, а пасля, прыйшоўшы ў яго, пачалі наўмыснымі выбухамі бурый руіны, якія пагражалі людзям. Але ён ня піша, як дамы ў тыя руіны ператварыліся, маўляў, і так усё зразумела... Зрэшты, ты думаеш, што ён ня мог-такі сказаць праўду — сёньня гэта ў Беларусі амаль немагчыма зрабіць за дзяржавную гроши.

Ты бачыш у альбоме Кірычэнкі вузеньку вуліцу Дамініканскую (сёньня Энгельса) у 1944 годзе перад вызваленнем — ты бачыш абгарэлія, але цэлья дамы. Ты таксама памятаеш здымак гэтай вуліцы ў альбоме Васіля Каляды «Менск учора і сёньня», зроблены 3 ліпеня 1944 году адразу пасля вызвалення — паловы вуліцы ўжо няма, Дамініканскую «вызвалілі» ад забудовы.

Гісторычнае праўда

Ты ўрэшце са злой іроніяй пазираеш на першы здымак альбому Кірычэнкі, зроблены савецкім лётчыкам Першай паветранай арміі ў 1944 годзе — ты ведаеш, што лётчык бамбавік з асалодай шчоўкнёў затворам фотаапарату, каб пракантраліваць свою работу.

Інакш нельга патлумачыць, чаму ў 1944 годзе палаюць разбомблены Дом афіцэраў і квартал жылой забудовы паміж сучаснымі вуліцамі Інтэрнацыональной і Рэвалюцыйнай адразу за каталіцкай катэдрай. Ты ведаеш, што нейкі савецкі патрыёт, якіх яшчэ шмат засталося ў Беларусі, не міргнуўшы вокам скажа, што кварталы твой гораду гарыць з чэрвеня 1941 году і ніяк не дагарыць. Але ты не савецкі патрыёт і ведаеш, што тут да чаго.

Такі самы канфлікт здымкаў і тэксту — ва ўсіх фатаальбомах пра Менск. «Вось якім пакінулі гітлероўцы раён...» Як жа табе дакрыгчацца да свайго народу: «Расплющыце вочы, пагартайце тяя кнігі, паглядзце на Менск акупаваны і вызвалены, параўнайдце і адкажэце сабе, што ж здарылася...»

Нас сапраўды вызвалілі — ад нашай спадчыны, ад нашай культуры, ад нашай сталіцы...

Ты па мame — мянчук у пятym пакаленіні, твае продкі перараблілі ў Менск яшчэ ў XIX стагодзідзі. Ты нарадзіўся на Ратамской (цяпер Мэлынікайтэ) непадалёк ад Замкавай. Ты яшчэ дыхаў паветрам толькі што загубленых пакручастых Падзамкавай, Місьніцкай, Завальнай і Біржавой, што віліся ў двух кроках ад тваёй Ратамской. Ты дзіцем гуляў па Нямізе і Ракаў-

скай, ты спускаўся з бабця па Казьмадзям'янаўскай, калі на ёй заставаўся яшчэ адзін дом — аптека XVII стагодзідзі, трэцяя, дарэчы, па дауніне на абшары былога СССР пасля талінскай і львоўскай. Твая бабця, беларуская шляхцянка гербу «Дамбрэва» Вера Лось, да вайны жыла на Інтэрнацыональной (раней Прабражэнская, а яшчэ раней Зборавая). Ваш дом №11а і дагэтуль стаіць у двары адразу за рэстарацыяй «Пан хмелю». У гэтым доме тады жыла і пляменніца братоў Луцкевічаў Яніна Каханоўская з дачкой Юляй — гэта бабця і мама сьевака Данчыка. Твой прадзед, беларускі шляхцюк Тодар Лось, да рэвалюцыі жыў у пазасталым і дагэтуль доме з чырвонай цэглы на Кірава вакзалу — тады гэта была гімназія Рэймана, у якой дзед і працаўваў. Твая прабабця Марыя Мамчыц гандлявала на Юбілейным рынку, а цяпер ляжыць на Кальвары... Гэта твой горад, і ў цябе яго амаль забраці.

Калініяльная спадчына

Але ніхто пра гэта раней не скажаў твайму народу. Ніхто зь беларускіх савецкіх пісьменнікаў і гісторыкаў не напісаў пра сапраўдную прычыну разбурэння. Ніхто не скажаў пра гэта публічна. Маглі б напісаць нешта асцярожжнае, нейкую паўпраўду, накшталт: «Горад пацярпеў ня толькі ў пэрыяд акупацыі, але і падчас жорсткіх баёў за вызваленне...» або «Немцы аказалі такія ярасныя супраціў, што давялося пры вызвалені гораду ўжыць цяжкую артылерię і авіацію, што прывяло да новых разбурэння...» Маглі б намякнуть, падказаць, навесьці думку. Не сказалі, не намякнулі, прамаўчалі... «Jactum tacendo citemen facias acris...» — скажаў некалі Паблік Сір. Змоўчаўшы, паглыбляе злачынства.

Зрэшты, некаторыя ўсё ж казалі і нават паказвалі. Твая бабця прывяла цябе на так званы «пучцеправод» над Нямігай, калі вуліцу знослі. Вы стаялі там шмат дзён. Як у сyne, запаволена рухалася-плыла ў паветры чыгунная «баба», глуха стукалася аб стаўрыя съцены, яны дрыжэлі, стагналі, але не паддаваліся. Зрэшты, што можа проціпаставіць старая камянічка барбарскай сіле? Съцены прагіналіся, адломваліся кавалкамі і ўрэшце абрываўся ў нябіт, уздымакі хмары белага пылу... Бабця плакала, ты стаяў побач съцішаны і ўважлівы. Ты яшчэ ня ведаў, што, колькі будзеш жыць, не забудзеш і, бадай, не даруеш. Дарма што ўчашчаеш да царквы...

У 1980-я ты сам далучыўся да

ліку тых, хто бараніў старую частку тваёго Менску. Другі з савецкую гісторыю антысавецкі мітынг у Беларусі адбыўся ў сакавіку 1988 году на пляцы Волі, і ладзіўся ён якраз у абарону Старога гораду ад мэтрабудаўнікоў. Першым, дарэчы, быў мітынг «Тутэйшых» увесені 1987 году па помніку Купалу на Дзяды. Ты браў удзел у падрыхтоўцы першага з Алемесем Бляцкім і Сямятлай Лобач напісаў прамову для Анатоля Сыса, якую той чытаў з дрыжачымі рукамі, — ты таксама моцна хвалаўся, калі ўпісваў у праект прамовы імёны эпраўсаных Ластоўскага, Некрашэвіча, Цывікевіча, Лёсіка... Цяпер ты бачыш нават нейкі сэнс у тым, што прамова пісалася ў адным са старых дамоў ля Чырвонага касцёла на Савецкай (былой Захараўскай).

Звязка раману

Аднойчы табе ў руکі трапіць кніга С.Юстапчыка «Каханы горад» 1948 году выданья. У прадмове Антона Адамовіча (С.Юстапчык — яго псеўданім) ты ўбачыш тое, пра што і сам ужо даведаўся з розных фатаальбомаў і аповедаў бабці ды іншых сваякоў, якія перажылі вайну ў Менску. Таксама, як і ты, мянчук, Адамовіч-Юстапчык піша:

«Каханы горад» напісаны ў 1943 г. Найпершым повадам да напісання яго былі ўражаны ад дэмансстрацыйнага, «съязточнага», але барбарска-бязылітаснага бамбардавання безбароннага ў пазбаўленага ўсялякіх ваенных аб'ектаў Менску саветамі ў ноч на 1 траўня 1943 г. Туга па «каханым горадзе» на прымусовым выгнаныні ў Нямеччыне дала апошні повад, штуршок...»

У «звязцы раману», як вызначыў свой твор Юстапчык-Адамовіч, расказваеца пра трох менчукоў-беларусаў, якія былі савецкімі лётчыкамі і ў ноч пе-рад «Міжнародным днём салідарнасці працоўных» 1943 году атрымалі заданье бамбаваць родны горад. Усе троє былі зака-ханы ў аднакляніцу, якая за-ставалася ў Менску пад немцамі. Усе троє хацелі яс ўратаваць. І ў выніку тae бамбёжкі іхная Вера такі загінула. А тваёй маме ў дзень таго страшнага налёту было 48 дзён, яна нарадзілася вясной 1943-га ў радзільнym доме на былой Дамініканскай (цяпер Энгельса) і туноч разам з бабці перажыла.

Тады савецкія бомбы пападалі пераважна ў балота на Пярэсыпе — на так званы татарскі агароды, цяпер гэта раён Палацу спорту. Але, на вялікі жаль (на найвялікшы твой жаль!), некаторыя пацэлілі ў Ніжні рынак — самую старую частку Менску, якую яшчэ Сыракомля ў XIX стагодзідзі парабаўнай паводле выгледу з Вільні. Разбуруэны на Ніжнім рынку можна ўбачыць на адным са здымкаў у альбоме Кірычэнкі, але без камэнтару...

Эмігрант Антон Адамовіч, на-пўна, так і застаўся адзінным бе-

корчмамі. Адкупная систэма давала рэсейскаму бюджету траціну даходаў ужо ў XVII стагодзьдзі.

Цвярэозыя бунты

У нас гэта выглядала так. Пэўны спрытнога атрымліваў права гандляваць казённай гарэлкай на пэўнай тэрыторыі — водкуп. Далей адкупшчык завозіў у беларускую вёску, дзе ведалі толькі медавуху, бочкі з гарэлкай і... або прадаваў за бясцэнак, або зусім раздаваў задарма. Выпадкі нападаў на такіх «спойвалшчыкаў» лічыліся сотнямі — іх жорстка зьбівалі і выганялі. Шмат народу за гэта пайшло ў Сібір. Калі ж людзі памалу прывыкалі тапіць цяжкую долю ў чарцы, у бліжэйшым мястечку адкупшчык будаваў карчму, а ўрад аваязваваў кожнага селяніна выпіць у год пэўную колькасць гарэлкі. Калі нехта піц не хацеў, адпаведную суму ўсё роўна трэба было ўнесці. Дзіва што твой народ адказаў славутымі «цвярэозымі бунтамі» і антыальгагольной літаратурай на беларускай мове, а на чале супраціву стаялі ўніяцкія і каталіцкія сіяянты. Бунты былі жорстка прыдушены, і ты дзівішся, чаму пра гэты герайчны чын твайго народу так мала пішуць сёньня. Но таму, што тваіх суйчыннікаў памалу такі вызвалілі ад цвярэозасці?..

Пасля вызваленіе ў розных сферах і ў розных формах працягвалася, і вось беларусаў ужо вызвалілі. Вызвалілі на толькі ад таго, што трэба памятаць і шанаваць, але амаль што і ад самай памяці.

У другую сусветную вайну беларусаў вызвалілі ад Менску, Віцебску, Магілёва і яшчэ шмат ад якіх гарадоў і мястечак, а таксама ад успамінаў пра гэта. Таму хто ня ведае, ты нагадаеш, што па вежах віцебскіх храмаў прыстрэльвалася савецкая артылерыя. У расейскай і расейска-савецкай традыцыі людзей кладуць тысячамі, а гарады прасоюць танкамі і авіябомбамі, артылерыяй і мінамётамі. Той, хто не шкадуе чалавека, хіба пашкадуе нейкі дом, царкву ці квартал?.. Там людзі — шрубкі, а дамы — наагул нішто. Зрэшты, свой Піцер яны не здалі, а мы свае — паздавалі. Ці нам паздавалі.

Вызваленія ад кепскіх успамінаў

А ўсё ж мог нехта ў 1970—1980-я асьцяржна напісаць хоць чверць праўды... Ніхто не напісаў. Дзялубуць і дзялубуць: немцы разбурылі, мы вызвалілі. Аўтар альбому «Менск незнаёмы. 1920—1940» Ілья Куркоў нават на вокладку вынес савецкі штамп: «...На жаль, сталіца не паспела распасцёрці крылы. У чэрвені 1941 году бомбавы шквал зъмёў унікальны ў сваёй самабытнасці горад». Табе нават цытаваць гэта няёмка, бо гэта нават не паўправда. Ці пагартае некалі Ілья Куркоў абодва фотаальбомы, што выйшли да і пасля ягонага? А можа, ён завітае да тваіх сваякоў, якія перажылі вайну ў «зъмееным» горадзе, у збольшага цэлых і ацалелых будынках — да ўсіх тваіх Ласёў, Вусаў, Грамыкаў, Шавеляў і Гарбачонкаў... «Вызваленаму» чалавеку хіба цяжка будзе ўсъвядоміць, што ў акупава-

ным Менску ня толькі працавалі рэстараны і тэатры, але і фабрыкі і заводы. Людзям, нягледзячы на разбурэнныя першых дзён вайны, было дзе жыць.

Тым, хто сіяяла верыць у мітаб разбурэнны Менску толькі немцамі, не зашкодзіць паслушаць і аповед дзяўchoў цётак тваёй мамы. Яны з ліпеня, у апошні дзень акупацыі, хадзілі, а дакладней поўзілі, са сваёй Ратамской на хлебазавод на рагу тагачасных Астроўскага і Вызваленія. Немцы ўцяклі, работнікі разбегліся, а менчуку ад голаду кінуліся раскрадаць муку з заводскіх складоў. Калі цёткі дапаўзілі да заводу, муки не засталося, было толькі замяшанае цеста — яны набралі поўную навалку ад вялікай падушкі і сіяялі дома хлеб на ўсю сям'ю. А паўзілі цёткі з Ратамской да Вызваленія таму, што, паводле іх словаў, «над галавой снарады сівісцелі» і паўсюль раздаваліся выбухі — горад вызвалялі...

У пошуках габрэйскага золата

Што праўда, пасля вайны амаль вызваленія ад «кепскіх» успамінаў беларусы самі дарабілі нямецкую і суседскую справу вызваленія ад сваёй спадчыны і культуры. Тысячы людзей, натхнёных чуткамі пра схаваное ў сіценах старых камянічак габрэйскае золата, з хцівым імпэтам бралі ўздел у зносе абарэльных «каробак» у цэнтры Менску. Парадакальным чынам са сталіцы СССР афіцыйнаму Менску загадвалі захаваць помнікі гораду і пачаць іх рэстаўрацыю. Москва 25 гадоў — ад канца 1940-х да пачатку 1970-х — марна дамагалася стварэння ў Менску рэстаўрацыйных майстэрняў. Менск стаяў насымерць — дакладней, афіцыйны Менск стаяў за сымерць Менску гісторычнага. Паралельна «з цэнтру» ішлі і іншыя дырэктывы — генпланы вымагалі размаху сацыялістычнага будаўніцтва, пашырэння, павелічэння, паскарэння... Стары горад быў толькі парушынкай у вачах беларускіх будаўнікоў камунізму. Урэшце наступствы «вызваленія» мінульты стагодзьдзяў і лёгіка паводзінаў «вызваленых» прывялі да страты эўрапейскага ablічча твайго гораду.

Зрэшты, калі прымаліся ўсё рашэнны ў канцы 1940-х і пачатку 1950-х гадоў, урад БССР складаўся з дзевяці беларусаў, дванаццаці двух расейцаў, аднаго габрэя і аднаго грузіна. Зрэшты, рабілі ўсё гэта людзі з шырокай душой не заўсёды наўмысна і ўсъвядомлена. Яны не маглі інакш. Яны, як дзеці-немаўляты або падлеткі-інфантылы. Іхная машына іх саміх перамолвала мільёнамі, а яны кляліся і клянучы ёй у адданасці. Твой горад стаў ахвярай іхнага «высокага палёту» — амбітнага жадання растваравыца ў аграмадзіне магутнай імперыі, пераўзысьці ўсіх ворагаў, паканаць іх масай, тэртырый і сілай. «Індустрыйлізацыя» і «калектывізацыя» — з гэтай жа песні. Штучна індустрыялізаваны Менск ня вытрымаў наплыў тых, хто прыехаў яго адбудоўваць ды ствараць новыя заводы і фабрыкі.

Працяг будзе.

ларускім літаратарам мінулага стагодзьдзя, які ўзяўся тэму барбарскага абыходжання Чырвонай арміі з беларускімі гарадамі іх жыхарамі.

Зрэшты, беларусаў ад спадчыны пачалі вызваляць дайно. Вызвалілі ад гарадоў і мястечак, ад замкаў і палацаў, ад кніг і карцін у гэтых замках, ад начыння цэрквай і касцёлаў, а таксама ад саміх нашых Царквы і Касцёлу. Нас вызвалілі ад нас саміх.

У Менску засталося 170 жыхароў

Калі ў сярэдзіне XVII стагодзьдзя маскоўцы прыйшлі на «вызваленца» ад польскага панавання і «акаталічвання», яны мелі ў абозе спэцыяльныя каманды для росшуку ЎСЯГО. Прыходзіла такая каманда ў мястечка на «вызваленім» абшары, і калі там жыў каваль, дык забіралі яго, вучняў-падмайстру, дзяцей, жонку, усё начынне кузні, увесі рыштунак і ўсё (!) жалеза ў навакольлі, нават завесы зь дзяўэрэй зрывалі. Гэта быў сараўды імпарт тэхналёгій. Многія цэхі вывеззлі амаль у поўным складзе, і адрадзіцца яны здолелі толькі пад канец стагодзьдзя. І цятніліся ў Москвію з «вызваленых» абшараў абызы з новымі рабамі, іх дабром, іх варштатамі і суворавінай.

Хто не падыходзіў для імпар-

ту, таго секті. Асаблівай лютасцю ў маскоўскім войску, паводле сучаснікаў, вызначаліся калымкі і башкіры. Былі паветы, дзе пазаставалася па некалькі сотняў жыхароў. У Менску, кажуць, засталося 170 чалавек. Пасечаныя касцякі дзетак і дарослых менчукой яшчэ можна выкапаць побач з падмуркамі касцёлу Святога Тамаша Аквінскага кляштару дамініканоў — ім тады зрабілі перад храмам брацкую магілу. У спустошанай краіне той, хто выжыў, ня меў за што жыць. Таму і паўсталі ва ўніяцкі-праваслаўным Менску столькі каталіцкіх кляштараў — польскія манахі і мана什кі памкнуліся на танную місію на ўсход і будавалі ў тваім горадзе кляштары ў другой палове XVII стагодзьдзя за капейкі, а дакладней — за шэлягі і барацінкі. Так, у цэнтры Менску запанавала зблышага правінцыйнае сакральнае барока Рэчы Паспалітай. І так расціцы «акаталічылі» Менск. Цяпер гэта, дарэчы, характэрна і справядліва, што ў цэнтры нашага гораду ім дагэтуль няўтульна і няма нічога ў «іхнім» стылі... Нават галоўны катэдральны праваслаўны сабор месціцца, так бы мовіць, «у гасцінічах» у бернардынак.

Лёс Сапегі як лёс Беларусі

Пасля зноў хадзілі «вызвольныя» аддзелы швэдаў, расейцаў і французаў, на раз палілі замкі і гарады, забіралі харчы і сакніны ды не забывалі пра культурны даробак. Калі нас вызвалілі так, што аж далучылі, нам пачалі загадваць, колькі гарадоў мець і якія вуліцы нам выпростаць. З 1861 году да 1905-га ў цэнтральнай Россіі на загад імпэратора статус гарадоў атрымалі 400 паселішчаў, а ў Беларусі два — Горы-Горкі і Смаргонь. Затое навязалі цэламу краю бульбу як монакультуру для вытворчасці сырпту на ўсю імперию і пакрылі край адкупнымі

Пад прыгнётам мужнее нацыя

Працяг са старонкі 3.

Дык што, будзем чакаць, пакуль іншыя вызначаць лёс Беларусі і прадыктуюць яго беларускаму прэзыдэнту?

Але мы ня ведаем галоўнага — **калі і навошта** будзе прынята хоць якое рагшэнне.

А што мы, кожны з нас, будзем рабіць увесь гэты час?

Проста сядзець і чакаць? А пад канец жыцця наракаць на лёс, які ня даў нам магчымасці рэалізаваць сябе?

Мы можам узяць свой лёс у свае рукі. Мы можам пачаць дзейнічаць. Мы можам пачаць будаваць нашу беларускую нацыянальную дзяржаву. І знаходзіць для гэтага саюзінік.

Адразу скажу — будзе нялёгка.

Я з трывогай гляджу на ізгрэптывы развязвіцца ўкраінскіх падзеяў. Хоць усе тое, што адбылося ўвосень мінулага года, я вітаю. Украінцы ўзяліся за пабудову нацыянальнай дзяржавы.

І для Беларусі я ня бачу іншага шляху.

Толькі ў нацыянальнай дзяржаве ўсе мы, грамадзяне Беларусі, зможам здабыць нашу ўласную будучыню.

Будучыню, якую мы будзем ведаць. Будучыню, якую мы самі будзем будаваць.

Задача, як казаў клясык, архіцяжкая, але вартая таго, каб прысьвяціць ёй свае сілы.

II. Прыклад Швайцарыі

Стварэнне беларускай нацыянальнай дзяржавы зусім не азначае, што мы супрацьпаставім сябе Еўропе і Рәсей.

Наадварот. Я лічу, што гэта шлях, які адначасова задаволіць абодва бакі. Ён дазволіць Новай Беларусі быць самастойнай у сваіх адносінах як з Усходам, так і з Захадам.

Вядома, давядзеца перажыць пэрыяд неразумення. Будзем пепараадольваць стэрэатыпы мысленія, узаемны недавер і падазронасць. Ня выключана і прыцідзеяньне.

Мы, гэтаксама як і Украіна, знаходзімся ў адмысловым становішчы. Наш шлях адрозніваецца ад шляху іншых дзяржаў. І гэтую сваю асобнасць мы павінны тлумачыць, калі трэба — адстойваць.

Мы павінны разумець матывы і інтэрэсы нашых суседзяў. Але не дзеля таго, каб прагінацца і прыстасоўвацца да зменлівай сітуацыі. Мы павінны ўмець растлумачыць ім свае інтарэсы і сваю пазыцыю. А можа, нават дапамагчы ім лепш зразумець саміх сябе.

Будаваць сваю нацыянальную дзяржаву — гэта інтэлектуальны выклік.

Ня траба безаглядна пераймаць прыклад іншых народаў, якім бы прывабным ён ні быў.

Я нядрэнна ведаю сітуацыю шэрагу краін Эўропы, ня з кіжак вывучыў стан спраў у Рәсей, іншых рэспубліках былога СССР, патэнцыял гэтых краін. І глыбока перакананы, што роля ўсходнеславянскай Швайцарыі — гэта наша нацыянальная роля і місія.

Мы павінны заўсёды быць трохі наперадзе, заўсёды знахо-

дзіцца ў пошуку. У нас ёсьць такі патэнцыял.

Гэта, калі хочаце, і ёсьць наша нацыянальная ідэя.

Не мэханічная мяшанка з розных ідэалёгій паводле прынцыпу «возьмем адусюль усё добрае і адкінем усё дрэннае».

Не ваяўнічае супрацьпастаўленне сябе ўсіму сівуту.

Ня ўпартас адстойванне права беларусаў на абмежаванасць і забітасць, нібыта пакінутыя нам у спадчыну ад продкаў.

Я мару пра Беларусь, у якой кіпіць жывая думка.

Пра дзяржаву, моцную не чыноўніцкай вортыкалью, а чалавечай разнастайнасцю, разъявленым патэнцыялам кожнага жыхара нашай краіны.

Я мару пра Беларусь, якая творыць і развівае новыя формы культуры, прыцягваючы да сябе ўсе жывыя і здаровыя сілы Ўсходу і Захаду, Поўдня і Поўначы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хапае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хапае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хапае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хапае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хапае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца. Сілы трэба накіраваць на рагшэнне зразумелай і яснай задачы.

Хто сказаў, што гэта немагчыма? І розуму, і сілаў у нашага народу хопае. Толькі нельга марнаваць сілы — на тое, каб выжыць, перачакаць, прыстасавацца.

пошта рэдакцыі

Сумняваюся, што беларусізацыя «Euronews»

«эрбіцца электрашокам» для грамадзтва, як спадзяеца сп. Кудрыцкі ў апошнім нумары «НН» (хача і згаджаюся з аўтарам наконт карыснасці ініціятывы). Нарад ў будзе новы тэлеканал незалежным.

У адпаведнасці з палітычнай тэлекампаніі, у лякалізаваных вэрсіях тэлеперадач стандартны відэарад суправаджаеца тым аўдыёрадам, які рыхтуецца адпаведнай моўнай рэдакцыяй. Якая «цікавая і праўдзівая» праграма пры гэтым атрымліваеца, можна пачуць, параўноўваючы, напрыклад, ангельскі і расейскі тэксты амаль любой перадачы, што хоць крышку закранае інтарэсы Рәсей.

Мне, напрыклад, найбольш спадабаўся такі шэдэўр. Прайшоў нейкі конкурс, і ангельскі камэнтатар расказвае больш пра того, хто заняў першую месцу, а на канец трошкі пра тых, хто атрымаў серабро і бронзу. Паралельна на расейскай мове таксама гавораць пра першую месцу, а пасля гучыць фраза: «На жаль, журы не змагло па заслугах ацінць выступленне расейскай каманды, якая ў выніку ня трапіла ў лік прызераў».

А людзі слухаюць і вераць, што чуюць голас сапраўднай Эўропы.

«Euronews» мае і ангельскі (http://www.euronews.net/create_html.php?page=home), і расейскі (http://www.euronews.net/create_html.php?lang=10&page=home) сайты. Рэкамэндую паўтунець тэксты. Як з розных першакрыніц.

Калі ж рабіць на будучым беларускім канале правільны пераклад, то ці будуть яго транслюваць па кабэльнай сетцы так, як гэта цяпер рабіцца з расейскім?

Застаецца прыём па талерцы, а гэта зноў жа малая аўдыторыя і, адпаведна, ніякага электрашоку.

З павагай і надзеяй,

АР, Менск

Увагу на змест

Як удзельнік сходу кандыдаў у дэпутаты на парлямэнтскіх выбарах у Чарнігаве 20 лютага лічу за неабходнае пракамэнтаваць водгук «НН» («Беларускі Чарнігай», 25.02.2005).

Аўтар водгугу сп. Жолудаў чамусыць вырашыў не заўважыць важнай, на наш погляд, прапановы Рады беларускай інтэлігэнцыі. Яна абміркоўвалаася ў эмасційнай дыскусіі, хоць супраць яе выступілі некаторыя вядомыя і ўплывовыя асобы, была прынятая абсалютнай большасцю ўдзельнікаў (толькі трох супраць). Гэта прапанова аб стварэнні каардынацыйнага цэнтра эксп-кандыдатаў у дэпутаты на парлямэнтскіх выбарах.

Створаная міжпартыйная структура аўяднае тых, хто даказаў сваю здольнасць да рэальнай справы, мае за сабой «разагратыя» падчас выбарчай кампаніі аргумент, у якіх добра ведаюць сваіх кандыдатаў, ведаюць важнай, на наш погляд, прапановы Рады беларускай інтэлігэнцыі. Яна абміркоўвалаася ў эмасційнай дыскусіі, хоць супраць яе выступілі некаторыя вядомыя і ўплывовыя асобы, была прынятая абсалютнай большасцю ўдзельнікаў (толькі трох супраць). Гэта прапанова аб стварэнні каардынацыйнага цэнтра эксп-кандыдатаў у дэпутаты на парлямэнтскіх выбарах.

Мяркую, што чытчам «НН» варта ведаць пра гэта раשэнне чарнігайскага сходу.

Што да заўвагі сп. Жолудава наконт «сухасці» прамовы старшыні Рады інтэлігэнцыі сп. Коласа, які выступіў з прапановай ад стварэнні названага каардынацыйнага цэнтра, яна была даволі эмасційнай. Караб-

пандэнтам, якія асьвятаюць такія мерапрыемствы, усё-такі варта звязаць увагу на толькі на эмасційнасць ці сухасць прамоў, але ў першую чаргу на іх змест.

Зыміцер Сідаровіч

Кажуць «АЭС» — чую «ЧАЭС»

Пры канцы лютага пабачыў на «Ладзе» перадачу «Залатое сячэньне». 30 хвілін мяне замавілі: краіне мусова патрэбна атамная станцыя. Прычым гэта было «замбаваныне пастфактум». Матэрыял падаваўся так, як быццам пабудова АЭС — справа вырашана. Жывыя такія карэспандэнт расказваў, якія надзеіныя, бяс्पечныя месцы выбраны пад пляцоўку. Цікава, а з вузламі ў шчытападобнай залозе ён быў такі ж жывы?

Прагучалі інтарвію зь некалькімі адмыслоўцамі-фізыкамі. Адзін сучешыў тым, што МАГАТЭ будзе толькі «за» беларускую АЭС. Ну, хто з сумняваўся. Ня бонзам з гэтай арганізацыі жыць пад яе ўсплыўным бокам. Іншы сказаў, што паслья доўгіх раздумуў вырашана замовіць рэактар у расейцаў. Бон жа ён таньнейшы і пры пабудове ў нас ня будзе моўных бар'ераў.

Файныя аргумэнты! Калі ня дай бог што, дык ня так шмат грошаў стаці і чарговы раз умасцім братэрскім сувязі. Звязнулі ўлагу і на пляя. Маўляў, сур'ёзны разгляд прэтэндэнтаў патрэбныя яшчэ і таму, што пабудова АЭС у краіне, якая гэтак паяцрела ад Чарнобылю, — гэта шыкоўная рабяжэма для пэўнай кампаніі і ўсей сувядной справы развязыцца атамнай энергетыкі. Цынічна і брыдка, праўда?

За ўсе паўгадзіны перадачы не прагучала ніводнага аргументу супраць пабудовы, на яе ня быў запрошаны ніводзін прадстаўнік незалежнай экалягічнай арганізацыі. І гэта тэлебачаныне яны называюць грамадzkim.

У канцы перадачы журналісты дасягаюць піку цынізму, калі кажуць, што пасля іх праграмы гледачы могуць самастойна вырашыць, ці падтрымліваюць яны ідею пабудовы. Сапраўды, пасля такой перадачы нешта самастойна вырашыць здольны толькі людзі з прычэпкай ад прапаганды.

Дзяніс Тушынскі, Менск

За Мілінкевіча

Я вырашыў узяць удзел у дыскусіі па вылучэнні кандыдата на пасаду прэзыдэнта. Распублікі Беларусь. Гэты чалавек абавязаны быць ад народу, і ён павінен быць гатоў ісці да канца, якія б перашкоды ні былі. На яго будзе паляваць усі краіна аж да фызычнага зыншчэння ці атручання, як на Віктара Юшчанку — украінскага прэзыдэнта. Будуць праследаваць яго родных і білікі. Але гэтаму чалавеку, калі ён пераможа, потым будзе паставлены залаты помнік ад імені ўсяго беларускага народу. Я ўтэйчыны, што такім чалавекам у цяперашні час зьяўляецца, без усякага сумнення, Аляксандар Мілінкевіч. Ня маю нічога супраць Уладзімера Парфянівіча, Валер'я Фралова, Ірыны Красаўскай, але іх час не надышоў.

Абгрунтую, чаму я аддаю свае сымпатіі менавіта Мілінкевічу. Самае галоўнае, што сям'я вельмі высакародная, а таксама яго бацькі. Усялік яго падтрымліваюць, ставяцца з разуменьнем — гэта вельмі важна. Гэты чалавек ня будзе ствараць каманду з бандытаў, якіх рэгуляўра будуць судзіць. У гэлага чалавека каманда будзе з прафесіяналам, так, які і сам ён зьяўляецца прафесіяналам.

Аляксандар Мілінкевіч — кандыдат фізика-матэматыч-

ных навук, быў намеснікам старшыні Гарадзенскага гарвыканкаму, валодае пяццю мовамі. Чаму я супраць Казуліна? Дастаткова было яму сказаць, што мы, браткі-беларусы, павінны зрабіцца ёўрапейскімі рэсціці. Не, вельмі шаноўная Вольга Іпатава, гэта не агаворка, гэта яго пазыцыя.

**Анастас Семяновіч,
Барыляны**

Пакінць па сабе беларускую Беларусь

Чамусыці артыкул аб «празнай» моладзі мяне зачапіў. Можа, таму што мой лад жыцьця дзесяць год таму, калі сама была студэнткай, падыходзіц пад акрэсленую «празнасць»? Ці таму, што з сёняшнім «празнімі» даводзіцца супрацкацца, напрыклад, на канцэртах «N.R.M.»? Він ведае, спін. Тэда Лі, што яны туды ходзяць як на дыскатэку, каб «пакаўбасіцца» і «адарвацца»? І я іх разумею. У мяне расцеяцца трохгадовая дачка, якая таксама любіць патанціць, аслабіва пад «Zet» (улюбёныя песні — «Радзіма — свабода» і «Анёл»).

Адночы я чула, як адзін хлапец пытаўся ў другога, чаму на канцэртах «N.R.M.» заўсёды разгортаўцаюць бел-чырвона-белыя сцягі. Можа, ня трэба іх расстрэльваць за гэта? Хай спачатку знойдзецца адказ на сваё пытаныне. Пакуль Вольськіх вучыць, што «да» па-беларуску — «так».

А ў Маскву яны рвутца не таму, што іх «не хвалюе краіна». Свяквы прыклад — Наталья Падольская. Як яна іх усіх зрабіла? Ня ўжо вы не ганарыцеся гэтай беларускай дзесячынай і знойдзецце слова «вінаваці»? У тым, што яна занадта таленавітая, працаўная і ўпартая? Магчыма, некалі яна прыедзе сipyavitsa на чарговы шоў «За Беларусь», але гэта ўжо будзе зусім іншая гісторыя.

Прынамсі, я б не хацела, каб мяне лячыў доктар, які б у студэнцкія гады замест бібліятэкі і «анатамікі» хадзіў на мітынгі.

І яшчэ цікава даведацца ў Тэды Лі, калі, на яе думку, час сапраўдным беларускім юнакам і дзесячатам улюблёнца адноў аднаго, каб, напрыклад, стварыць сям'ю, нарадзіць дзіця?

Адночы мой сын, калі яму было прыкладна пяць гадоў, спытаў у мяне: «Мама, а чаму мы жывём у Беларусі і не гаворым па-беларуску?» Ня памятаю, што я яму тады адказала, але цяпер я ведаю, дзеялічага чаго мне трэба змагацца, і ведаю, што ў гэтай барацьбе я пайду да канца. У мяне ёсьць мара — пакінць дзеяцям свабодную і беларускую Беларусь.

Ірына Чатырка, Менск

Задачка для прэзы

Пра што пішуць сучасныя газеты? Ды ні пра што. Ствараецца ўражанье, што газеты 10—12 гадоў даўнасці цыці разоў так у ста цікавей. На апошнім зъездзе Беларускай асацыяцыі журналістаў чакаў, што будзе закранута і гэта тема. Марна. Хоць і выйшаў нейкі малады калега з рэгіянальнага выдання і пачаў пра прапагандаваць заходнюю мадэль прэзы: падаваць чытчу голую інфармацыю без уласных каментараў. А чытчу сам зробіць высновы. Але гэта ўжо будзе не журналистика, а статыстыка. Журналистика мае ўласнайца нешта іншае, чым пастаўку інфармацыйнай жуйкі...

За падтрымліваць, ставяцца з разуменьнем — гэта вельмі важна. Гэты чалавек ня будзе ствараць каманду з бандытаў, якіх рэгуляўра будуць судзіць. У гэлага чалавека каманда будзе з прафесіяналам, так, які і сам ён зьяўляецца прафесіяналам.

«СБ» (ці ўсё ж «БС»?) П. Якубоўчам, калі той гаворыць, што найбольш яго сёняня трывохыць стан публіцыстыкі ў беларускіх СМИ. Што б пра Якубоўчамі казалі, але ён застаецца адным з найбольш яркіх публіцыстаў сучаснасці.

Усё, што можна сёняня пра чытаць у газетах ці пачуць на радыёвалях, дзеліцца на дэзве катэгорыі: апала-гетыка рэжыму і яго крытыка. Таму і ў дзяржавных, і ў недзяржавных СМИ ёсьць свае табу. У дзяржавных СМИ — на ўсё то, што падпадае пад словазлучэнне «дзяржавная палітыка» — презідэнт, урад, дзяржавы-нікі і г. д. Асабна табу на крытыку савецкага мінулага, і найперш сувятаарнае каровы — так званае аўтакрытыка. У недзяржавных СМИ табу вісіць на крытыцы апалаўцы.

Прыгадаеца пакінць і сучасныя кінастужкі аб вайне, нешта падобнае да фільму «Курсанты» з музыкай Гарыка Сукачава. Ня важна, што акторы апрануты па модзе пачатку 1990-х і часцяком ужываюць слова «пацаны». Затое ўсе яны абавязковыя зъдзесьніці геройскіх ўчынкаў і ніводзін не ўцягчэ з фронту дадому, на пойдзе да немцаў сена важыць, як мой аднавісковец, таксама выпускнік вайсковай вучэльні.

Радыёперадачы, што тычаць сувядкавання перамогі, рэдка настроўваюць на раздум, а хутчэй выклікаюць зъдзесьнінне. Скажам, які год запар абліяркоўваюць нараданыне Магілёву званінне гораду-героя. Кожны вечар крычаць па абласным радыё: «Магілёў, ты варты!» Гадоў 30—50 таму, можа, і няблага было б. Але каму гэтае званінне патрэбна цяпер? Абаронцаў гораду ў жывых амаль не засталося. Для ўмацавання легенды нарады, якія мала мае супольнага з праўдай, затое надзейна прывязывае нас да савецкага мінулага?

Дасюль перад кожным юбілем хваляца падзўленыне, што тычаць сувядкавання перамогі, выклікаючы нарады, засланыне на краіну, каб ядуць на фронт, нарады ў выдзяленне, якое мела неблагая перспектывы, зънікла з чытакіх далаўгі.

Наша бяздзарная апалаўцыя першага падзўлення склаўшася ців'ярдзіць на крытыку па ўсім фронце. Крытыка, якая сипяра зводзілася да тыхіх бранстанкавых прапаноў, як у «Народнай вол

Бігас

ГАЛІНА ТЫЧКА

Яе назва паходзіць ад скажона-га лацінскага выразу, які азначаў «два смакі». Гэтая страва гатуецца як зборная з розных прадуктаў, і назва, відавочна, гаворыць пра тое, што ў ежы складаны смак ад злучэння квашанай капусты са съvezай. У бігас кладуць рознага роду мяса, дзічыну, грыбы і каўбаскі. Але дакладнае паходжанье назвы стравы невядомае.

Гастронамічная міталёгія съзвярджае, што капуста з'явілася на нашай радзіме досыць позна, калі з прыездам з Міліну Боны Сфорцы настаяў пераварот у съвеце мясцовай гародніны. Наибольш пашыранымі расылінамі да таго часу былі боб, гарох, сачавіца і рабіта. Італьянская прынцэса прывезла з сабой ня толькі замежную звычай, але і замежную расыліну. Да ліку іх належала і капуста.

Ад самага прыезду ў Польшу ў 1518 годзе Бона мела шматлікае атачэнне з італьянцамі, адмыслоўцаў у розных галінах, у тым ліку кухараў, якія аказали значны ўплыў на пашырэнне найноўшых заходнезўрапейскіх культурных і тэхнічных дасягненняў, спажывецкіх прыхильнасці ў эпохі Рэнэансу, у тым ліку і на ўдасканаленне мэню. Італія, якая раней за іншыя краіны стала на шлях раннекапітальністкага развіцця і найбольш яскрава ўвасабляла ідэалы Рэнэансу, у гэты час была за-

ГАЛІНА ТЫЧКА (нар. у 1955 у вёсцы Сташулі на Мёршчыне) — літаратуразнавец і крытык. Доктарка філолягічных навук, прафэсарка. Даўследуе беларуска-польскія літаратурныя сувязі.

Такі апэтытны бігас з сардэлькамі гатуюць у рэстарацыі «Камяніца» (вул. Першамайская, 18).

канадаўцай эўрапейскай моды, у тым ліку кулінарнай. Зь дзеяніем Боны Сфорцы звязана ў цікавым спосібе з пашырэннем ў мэнно арыстакраты экзатычнай усходній садавіны — апельсінаў, лімонаў, гранатаў, фігаў; прыпраў — шафрану, фэнхелю, імбіру, цынамону, цукру, а таксама алівак, каштанаваў, разынак, мідалаў, марцыпанаў, рысу і г.д. Наибольш яскравым новаўвядзенынем эпохі Боны лічыцца салата і іншая гародніна, шырокое распаўсюджанне капусты, а таксама ўвядзеныне ў карыстаньне відэльца і г.д.

Аднак неўзабаве капуста ператварылася зь нязвыклага заморскага дзіва ў настолькі звычайну і пашыраную гародніну, што стала сіонімам нішчымніцы і жабрацтва. У свой час Пётр Скарба, жадаючы ўзвысіць селяніна ў вачах пана, нагадваў: «Не

аднаго, што садзіў капусту, Бог пасадзіў на папскі прастол». Пра тых, хто быў нездаволены сваёй бядняцкай долей, прымаўка съзвярджалася: «Ім ужо капуста нясмачная». Сяляне гатавалі з капусты мноства розных страў. Бігас — гэта страва пераважна шляхецкага стала, бо для яе прыгатавання апрача капусты патрэбна было мяса і мноства розных далікатных прыпраў. Ускосна пра даволі шырокую пашыранасць гэтай стравы на Беларусі съведчыць назва вёскі Бігосава, размешчанай на тэрыторыі сучаснага Верхнядзвінскага раёну. Працэс прыгатавання бігасу падрабізна і са смакам апісаў А.Міцкевіч у сваёй паэме «Пан Тадэвуш»:

У кацельцах тушылі бігос. Але выказаць трудна
Дэйўны яго колер і смак, а як пахне
ён цудна;

Бо слоў толькі гукі пачуе і рифмай зъмяннянне,
А іхняга зъместу мяшчанскі трывух на ўчяме.
Цаніц каб належна літоўскія песні і стравы,
Здароўе трэ мець, жыць на вёсцы й вяртца з аблавы.

А як так без прыправаў бігос —
то важнецкая страва,
Дабраць усё ё добра згатавіць —
нлягkая справа.
Бярэцца для гэтага сечана кісла
капуста,
Сама, як той кажа, у рот яна лезе,
як клуста:
Закрыта ў катле, яна ў вогкім нутры
абымае
Найлепшага мяса кускі, да сябе
прывяліе;
А пражыцца так, каб агонь зь яе
выціснуў клёку
Найболей, аж пырсынца варам
з начынняй ад соку
І ўкола паветра прасыце сваім
араматам.
(Пераклад Б. Тарашкевіча)

Бігас з грыбамі

Кіслая капуста — 500 г, съвежая капуста — 500 г, съвініна — 200 г, хатнія кілбаса — 200 г., вэнджаніна — 100 г, тамат-пюре альбо кетчуп — 60—80 г, сушаныя грыбы — 20 г, цыбуля — 40 г, цукар — 20 г, шпік, перац чорны, соль.

Сушаныя грыбы прамыць цёплай вадой, пакласыць ў посуд, заліць халоднай вадой і пакінуць на дзіве гадзіны. Затым адварыць, даць астыць і паразаць на дробныя кавалкі. Кіслую капусту дробна пасекі і тушиць у невялікай колькасці вады. Съвежую капусту парэзаць квадрацікамі, паставіць у духоўку і прагрэць да мяккасці, пасаліць, папярчыць і зъмяніць з кіслай капустай. Затым дадаць смажаны шпік, съвініну, кілбасу, вэнджаніну, пасіраваную разам з тамат-пюре (альбо кетчупам) цыбулю, грыбы, цукар, перац, соль. Усё перамышаць і паставіць тушицы на слабым агні да гатоўнасці. Для лепшага смака можна дадаць чырвоное сухое віно, чарнасльпі, кмен, маяран.

Бігас зь яблыкамі

Ялавічына — 250 г, съвініна — 250 г, шынка — 150 г, хатнія кілбаса (па жаданні) — 150 г., маргарын — дзіве сталовыя лыжкі, капуста кіслая — 1 кг, цыбуля — 1 разка, яблыкі — 2—3 шт., булён — 1 шклянка, перац чорны, соль.

Мяса парэзаць, пасаліць, папярчыць; маргарын разагрэць. Выкладыць прадукты ў наступным парадку: мяса, парэзаная шынка, кілбаса, капуста, парэзаная цыбуля, яблыкі, ачышчаны і парэзаныя на скрылкі. Заліць булёнам і тушицы да гатоўнасці. Пры падачы на стол пасыпець зелянінай.

У Цэнтральнай Польшчы бігас, дарэчы, рыхтавалі зусім інакш. Ва ўспамінах сучаснага пісьменьніка Я.Івашкевіча расказваецца, як аднойчы ў 1960-х гадах ён быў на здымках фільму ў польскай вёсцы.

Гаспадар дому, у якім жылі знакамітыя дзесячы культуры, перад прыездам гасцей пачаў гатаваць бігас. Купіў вялікую бочку, капусту, мяса і пачаў варыць. Па ваколіцы разносіўся смачны пах, і госьці спадзяваліся неўзабаве пакаштаваць стравы, але прайшоў дзень, другі, трэці, а гаспадар і ня думаў частаваць... И толькі напрыканцы другога тыдня, перад самым адездам, Івашкевіч змог паласавацца смачнаю стравай... Але гаспадар тым ня менш бедаваў, што ўсё роўна бігас яшчэ не готовы, бо сапраўдны бігас гатуецца зь месяц...

Насуперак лёгіцы прыстасаванья

Гісторык з Ізраілю знаходзіць праведнікаў у Беларусі.

У съвеце налічваецца каля 16 тысяч Праведнікаў народаў съвету тых, хто ратаваў габрояў у часе Галакосту. Праведніку або ягонымі сваякамі уручаеміца адпаведны мэдаль, у некаторых выпадках аказваецца матэрыяльная дапамога ад дабрачыннага Фонду праведнікаў у Нью-Ёрку. Фонд Анны Франк у швайцарскім Базэлі фінансуе мэдычную дапамогу, а калі Праведнік пераїжджае ў Ізраіль, атрымлівае дзяржаўную пэнсію. Сярод Праведнікаў на 1 студзеня налічвалася 537 беларусаў.

Ізраільскі гісторык Генадзь Віньніца, які піша дысэртацыю па праблеме Галакосту ва Ўсходній Беларусі, шукае Ўладзімера Хасмана, сына Іосіфа Хасмана, каб той напісаў ха-

дайніцтва аб наданьні тытулу Праведніца народу ў съвету аршанцы Вользе Сапезе. Яна ў акупацию дзяўціца месяцаў пераходзіла ў сваёй хате I.Хасмана, даваеннага старшыню аршанскага калгасу «Чырвоны бераг». Калі пошукі будуць паспяховыім, імя Вольги Сапегі трапіць у съпіс Праведнікаў народаў съвету на Муры Памяці ў Ерусаліме, а на Алеі Праведнікаў у яе гонар пасадзіць дрэва.

Клопатам Віньніцы ўжо пяцёра беларусаў атрымалі тытул Праведнікаў. Да съледуючай гісторыі гета ў Шклове, у 1997 г. ён даведаўся пра Настасьлю Дзэравагу з вёскі Страбарашчына і Яфіма ды Надзею Шуцікавых з Уланава, што на Шклўшчыне. Пра іх подзвіг расказала выратаваная імі Ася Цый-

тліна. Неўзабаве прадстаўнік ізраільскай амбасады ўручылі мэдаль Настасьлі Дзэравагу, якой тады ўжо было 90 гадоў. Штучкавых ужо не было на съвеце, але знайшлі іх дачку, якія і жыве ў тым самым Уланаве.

У лік Праведнікаў былі залячаны Мікіта і Яўгенія Грыц з вёскі Вугляне Глыбоцкага раёну. Пра іх Г.Віньніца пачуў ад выратаванага ім Сямёна Фэйтгельмана. На жаль, іх таксама ўжо няма, і цяпер вядуцца пошуки ўнучкі, што жыве недзе ў Яраслаўлі.

Усё знойдзеныя Г.Віньніца беларускія праведнікі былі простымі сялянамі, якія ратавалі жыдоўскіх дзяцей на съвету за сябе і сваёю сям'ю, запалохванію і фашысцкай прарапагандзе, насуперак лёгіцы прыстасаванья. Вакол было шмат патаемных аднадумцаў, якія спачувалі асуджаным фашысцамі на зыншчынне ў ўсях, але не насымліліся ім дапамагчы. Паводле сп. Віньніцы падзея на ўсходзе Беларусі найменш вывучаны,

бо съведкаў засталося меней. Да лета 1942 г. усход быў, як казалі немцы, вольны ад яўрэй, за вынікамі хіба Менску ды працоўных лягераў у Бабруйску, Гомелі і Магілёве. Самыя актыўныя насељнікі гета на той час ужо паўнікалі ў партызаны і спрыялі вызваленію палонных. Так, партызаны вызвалілі Мядзельскую гету. Пасыля па заходніх мястэчках Віцебшчыны — Глыбокім, Мёрах, Шаркаўшчыне — працаклілася хвалья паўстаныяў.

Г.Віньніца шукае съведчаныні пра невядомыя месцы, дзе акупантамі былі створаны гета і праводзілі рассстрэлы, у Бешанковіцкім, Віцебскім, Гарадоцкім, Лепельскім, Мядзельскім, Полацкім і Чашніцкім раёнах. Г.Віньніца не выключае, што на пляху далейшых дасылаваныяў яму сустэрнунца імёны іншых вартых тытулу Праведніка народаў съвету беларусаў, зрабіць якія вядомымі ўсім людзям ён лічыцца сваім авалявакам.

Міхал Чарвінскі

У РУУС павезьлі труны

Да Дня Канстытуцыі незарэгістраваная моладзевая арганізацыя «Малады фронт» падрыхтавала акцыю на Кастрычніцкай плошчы — пэрформанс «Пахаваньне Канстытуцыі».

Арганізатары акцыі меліся засьведчыць нязгоду моладзі зь існым станам рэчаў: «зробленая пад прэзыдэнта» Канстытуцыя рэгулярна пашаеца, гарант Канстытуцыі надзелены выключным правам выдаваць падзаконныя акты і ўказы і г.д. Плянавалася, што пэрформанс пройдзе ў прысутнасці 20—30 гледачоў: на бутафорскія труны з надпісамі «Канстытуцыя-95», «Канстытуцыя-96», «Канстытуцыя-04» ставіцца запаленая сівечкі — сымбаль развітання нязгоднай моладзі зь непатрэбнай ім Канстытуцыяй.

Акцыя ў самым пачатку была сарваная людзьмі ў цывільнім, якія дастаткова жорстка затрымалі яе арганізатора Зымітра Дацкевіча (на **фота**). Разам зь ім у РУУС Цэнтральнага раёну паехалі труны і сівечкі. Тым, хто застаўся на плошчы ў атачэнні журналістаў і супрацоўнікаў МУС, давялося тлумачыць мэту мерапрыемства. Падзікаўшы прысутным за падтрымку, маладафронтавцы рушылі з плошчы. У гэты момант ад групы «спартотуцай» аддзяліліся некалькі чалавек і накіраваліся ўсьлед за моладзьдзю. На пераходзе цераз дарогу завязалася непрацяглай сутычка, у выніку якой быў затрыманы яшчэ адзін актывіст «МФ» Артур Фінькевіч.

Сямён Печанко

ЮЛІЯ ДАРШКЕВІЧ

У Барысаве 26 лютага міліцыянты склаілі пратакол паводле арт. 162 КоАП («Невыкананыне бацькоўскіх абавязкаў») на маці актывіста незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Аляксандра Маўчанава**. Нагода — неаднаразовая затрыманы юнака.

28 лютага суд Ленінскага раёну Горадні адхіліў пазоў **Мікалая Аўтуховіча** да Гарадзенскай тэлевізіі, журналісткі Вольгі Максімчык і абласной падатковай інспэктры. Прадпрымалык мяркуе, што тэлеканал зняважыў яго гонар і годнасць у тэлесюжце, тройчы паказаным 28 і 29 верасня: у ім журналістка пастаўіла пад сумнёў дабрачынную дапамогу Аўтуховічу дзіцячаму дому і заяўляла, што прадпрымалык хаваеца ад падаткаў, што маюць ісці на «рэальнае» ўтрыманьне дзяцей.

Участковы інспэктар Ігар Карага 1 сакавіка правёў несанкцыянаваны ператрус мікраўтобуса кіраўніка лепельскага прафсаозу прадпрымалыкай **Алега Тычыны** і канфіскаў дванаццаць асобнікі кнігі С.Калінікай і П.Шарамета «Выпадковыя прэзыдэнты». Сам гаспадар быў у той час у Менску на мітынгу прадпрымалыка.

У Барысаве 1 сакавіка затрыманы лідэр рэгіянальнай філіі РГА «Пэрспектыва» **Віктар Гарбачоў**; праз дзве гадзіны яго адпусцілі.

1 сакавіка зь нявысьветленых прычын быў запісаны тэлевістыту кандыдата ў дэпутаты па Гарадзенскай-Цэнтральнай акрузе №52 генэрала **Валера Фралова**. 2 сакавіка газета «Гродзенская праўда» адмовілася друкаваць ягоную перадыбарную праграму.

На мітынгу гарадзенскіх прадпрымалыкай 3 сакавіка затрыманы **Мікола Лемяноўскі**, яго асуздзілі на 15 сутак.

Гарадзенскі журналіст інтэрнэт-сайту «Pahonia.by» **Андрэй Пачобут** 3 сакавіка затрыманы падчас акцыі прадпрымалыкай і на наступны дзень асужданы на 10 сутак.

Актывіст ПБНФ з Горадні **Вадзім Саранчук**, кіраўнік пітабу кандыдата ў дэпутаты Сяргея Антусевіча, 4 сакавіка асужданы на 10 сутак за ўдзел у акцыях прадпрымалыкай.

4 сакавіка за ўдзел у той самай акцыі асужданы на 5 сутак прадпрымалык **Ясюковіч**.

Па факце самой акцыі пратэсту гарадзенскіх прадпрымалыкай 3 сакавіка прокуратура распачала крымінальную справу (арт. 342 КК — «Арганізацыя групавых дзеяньніў, якія парушаюць грамадзкі парадак, або актыўны ўдзел у іх»).

Вярховых суд 2 сакавіка пакінуў у сіле адмову ЦВК аб рэгістрацыі на меснікі старшыні АГП **Яраслава Раманчук** кандыдатам у дэпутаты.

Валер Шчукін 3 сакавіка пасыпіхова аспрэчыў у судзе трэх папярэднікіні, вынесеныя яму адміністрацыйнай камісіяй Першамайскага раёну Віцебску, — за распаўсюд улёткі ў верасні ѹкастрычніку.

Прадпрымалыкі з Рэчышы **Леаніда Невара** 3 сакавіка асуздзілі на 10 сутак — «за дробнае хуліганства і непадпрадкаванье міліцыі».

Рэдактар і выдавец газеты «Вольны горад» **Уладзімер Вярбовік** 3 сакавіка апітрафаваны падатковай інспэкцыяй Савецкага раёну Гомеля на 500 тыс. руб. за нявыплату ПДВ у 2003 г. На дavad, што газета не выдаецца на працягу паўтара году праз адсутнасць фінансаў, падатковы інспэктар адзначыў, што ён мог бы апітрафаваць выдаўца і на 1,5 млн руб.

10 сакавіка скончыўся суд над на меснікамі старшыні рэгіянальнай арганізацыі Беларускага незалежнага

прафсаозу, лідэрам прадпрымалыкай ініцыятывы на Полаччыне **Валерам Шаўчэнкам** «за ўдзел у несанкцыянаваным мітынгу». Присуд — штраф 40 б.в. (960 тыс. руб.), хады сведкі (у тым ліку і міліцыянты) адзначылі, што мітынгу не было.

Міхaila Marыніч 4 сакавіка пе-равялі ў аршанску калённю ўзмо-нега рожкы №8.

Менскі гарадзкі суд 4 сакавіка адмяніў рапізніне аб прымусовай псыхіятратрчай экспэртызе **Антона Філімонава**, сына забітай журналісткі Веранікі Чаркасавай.

У Магілёве падчас акцыі пратэсту прадпрымалыкай 4 сакавіка затрыманы кіраўнік абласной філіі ПБНФ **Рыгор Костусев**.

9 сакавіка стала вядома, што вы-ход гарадзенскай недзяржаўнай га-зэты **«Биржа інформации»** пры-пынены на няпоўны час: друкарні адмовіліся друкаваць яе.

Каардынатор «Зубра» **Яўгена Афнагеля** 9 сакавіка затрымалі пе-рад акцыі. Праз некалькі гадзін яго адпусцілі.

«Клуб алімпійскіх чэмпіёнаў» 9 сакавіка Міністэртва ў рэгістрацый: падставай сталі прэтэнзіі да статутных дакументаў арганізацыі.

У Горадні 10 сакавіка падчас разгону аматаў падчас пратэстай акцыі прадпрымалыкай затрыманы фотажурна-лістка «НН» **Юлія Дацкевіч**. На дзеяньні міліцыянтаў журнaliстка падала скарыту праクтору Ленінскага раёну Горадні ѹкастрычніку РАУС.

Затрыманых у той дзень удзельнікаў акцыі пратэсту **Галіну Вішиеўскую**, **Віталя Дзетчыка**, **Натальлю Іашкі**, **Зымітра Краўчэвіча**, **Івана Мельнічка**, **Алега Сямашко**, **Людмілу Цежынку** пакаралі ў судзе штрафамі на 20 б.в.

Каардынатор праваабарончай

службы «Зубра» **Ірына Тоўсцік** 10 сакавіка выклоччана з 5 курсу БДПУ. Падставай стала «акадэмічная запазычанасць»: зімовую сесію дзяўчыны не пасыпела здан'ю, бо ў яе памёр бацька, а сама яна захварэла.

Адміністрація Магілёўскага дзяржавнага ўніверсітэту імя А. Куляшова 4 сакавіка прымусіла напісаць заяву на звальненіне па ўласным жаданні лідэра гарадзкай арганізацыі «Маладыя сацыял-дэмакраты» і абласной філіі БСДП **Паўла Вусава**. Цігам апопняга году яму двойчы выносілі папярэджаны за грамадзкую дзеяльнасць: першы раз — за тое, што быў балігаваўся ў дэпутаты ППНС, другі — за тое, што заклікаў студэнтаў прыходзіць на выбарчыя ўчасткі толькі ў дзень выбараў.

У судах Берасця й Пружан 10 сакавіка пачаўся разгляд адміністрацыйных спраў у дачыненні да пра-васлаўнага сыветара **Іана (Грудніцкага)**: яго вінавацілі ў арганізацыі несанкцыянаванага сходу вернікаў і ўдзеле ў рэлігійных мерапрыемствах падчас падчас пахаваньня. Абодва выпадкі адбыліся ў Ружанах.

Паўлу Marынічу 11 сакавіка адмовілі ў спатканыні з бацькам, **Міхайлам Marынічам**, у аршанскай калёні №8.

У Магілёве 11 сакавіка затрымалі актывіст «Зубра» **Яўген Суворав**. Яго затрымалі пасыля акцыі «зуброўцаў»: яны раскідалі в даху будынку, дзе ў той час быў пасол Украіны, улёткі з заклікам вызваліць М.Марынічу.

Актывіст «Зубра» **Максім Віньярскі** затрыманы 11 сакавіка ў Менску пасыля акцыі ў падтрымку М.Марыніча. Яго даставілі ў спэцпрыёмнік размежавальнік, які быў прынесьці кандыдату ў атрымала даход большы за ўказаны ў дэкларацыі.

AIP

11 сакавіка меўся выйсыці на волю асуджаны на 10 сутак кіраўнік РГА «Пэрспектыва» **Анатоль Шумчанка**. Аднак яго затрымалі й завялі кримінальную справу па арт.339 ч.1 КК (хуліганства). Шумчанку падазроіць у зблыдзі сукамерніка.

У Горадні 11 сакавіка закрылі **гарадзкі інтэрнэт-форум** (forum.grodno.by), яго систэмы адміністрація, работнік РУП «Белтэлекам» **Анатоль Радс**, быў звольнены. Прывычны стала актыўнае аблеркаванье на форуме палітыкі Лукашэнкі і будучага туру парламэнтскіх выбараў у Горадні.

Сустрэча кандыдата ў дэпутаты Магілёўскага абласвету, актывіста АГП **Уладзімера Шанцава** з выбарчыкамі 13 сакавіка не адбылася: акруговая камісія папярэдзіла кандыдата пра сустрэчу за адзін дзень да яе, а выбарчыкам інформацыю не давялі.

14 сакавіка ў Віцебскім гаспадарчым судзе пачаўся працэс над прадпрымалыкай **Барысам Элькіні**: 8 кастрычніка міліцыянты затрымалі яго машыну на дарозе са Смаленску, дзе знайшлі 9000 асобнікаў кнігі «Выпадковыя прэзыдэнты». Элькіна вінавацілі паводле двух пунктаў — неадпаведнасць рэзльтату колькасці асобнікаў той лічбе, што быў ўказана на дакументах, і тое, што юрдычныя адреса маскоўскай фірмы, якая гандлюе гэтым кнігамі, не адпавядае яе сапраўднаму месцезнайданью.

Актывістка АГП з Калінкавіча **Людміла Краснасельская** 14 сакавіка прайграла суд і аваязана выплаціць падатковай інспэкцыі 2 млн 797 тыс. руб.: ёй палічылі камунічнай плацяжкы за 2003 г. і знайшлі, што яна атрымала даход большы за ўказаны ў дэкларацыі.

А ключы ў Рудога

ЭФРАІМ КІШОН

На гэтым тыдні, як высьветлілася, ізноў здарылася маленчекая аварыя з эксперыментальнай мадэльлю мясцовага супэрсамалёта «Вярба». За колькі дзён да вылету ў Паруд на авіясалён з мэтай прывабіць там масавага кліента села «Вярба» на левае кола ды засталася ляжаць на фюзеляжы, не раўнуючы паранены верабей. Але, як паведамілі ў адміністрацыі, праблемай ужо заняліся адпаведныя кампетэнтныя арганізацыі, і мы яшчэ пасыпесем на салён зь невялічкім спазненінем, да таго ж там на адкрыцці такое нудоцце!.. Кажуць, што нічога сур'ёзнага, выпадковы збег акалічнасцяў — бывае, ня трэба заўчасна хвалявашца, усё пад асабістым контролем, спакуха.

Дазнаныне працягваецца. Мы шчыра прагнем даць съледчай камісіі наша важкае съведчаныне, няглядзячы на тое, што фізычна не прысутнічалі падчас той левай пасадкі. Мы сцівярджаєм, што ведаєм, зыходзячы з вопыту і робячы свае высновы на падмурку тутэйшых міжземнаморскіх выкладак, што стала сапраўднай прычынай аварыі. Дык вось, ключы знаходзіліся ў Рудога. Да не магло быць іншай прычыны.

Дзеля большай дакладнасці адновім усе факты. Пасля апошняга падлёту лётчык-выпрабавальнік сказаў Шлёму, што нешта не падабаецца яму гэты гуду левым коле, але Шлёма мусіў улагодзіць якісь свае справы ў муніцыпалітэце ды папрасіць вахцёра патэлефанаваць у майстэрню Цымерману — хай праверыць зынізу ці дзе там, — але Цымерман выйшаў, таму што ў

панядзелак ён заўсёды ідзе дадому ў дзівье трыццаць; а замест вахцёра сядзеў нейкі новы хлопец, бо сам дзед пайшоў праверыца да ўроляга; а хлопец ня ведаў, дзе жыве Цымерман, наогул хто такі гэты Цымерман; і камутатар маўчыць, бо Зыва паехала ў Хайфу на базу, а адзіны сэпіс з адрасам Цымермана і іншых тэхнікаў знаходзіцца ў шуфлядцы Зывы; але Руды забраў ключ ад шуфлядкі ды спусціўся ў эвэстыбуль, яго шукалі ў буфэце, але ён сышоў адтуль літаральна дзесяць хвілін таму — відаць, на футbold паехаў; а хатняга тэлефону ён ня мае, а ключ у яго, а што ты тут зробіш? тым жа часам узьлятае «Вярба» з божай ласкі ды прыгнямляеца на свой найлепшы бок; але на ўзълётнай паласе ўжо прыбралі большасць сіных дэталяў, усё пад контролем; а што тут такога — на футбол пайшоў, «Макабі» (Тэль-Авіў) — «Бнай-Егуда», 1:0 (ці там 1:2), пасля роўнай гульні ў першай палове гол на свой актыў запісаў Махмуд Рубінштэйн.

Такім чынам, няма патрэбы ў далейшым расцсьледаваныні, усё проста павінна было адбыцца менавіта так. Ды інакші і быць ня можа. У нашай роднай блізкаўсходній старонцы кожная акцыя агульнанацыянальнага маштабу захрасае ў піску праз гэта, таму што ключ знаходзіцца ў Рудога. Штораз, калі нам выпадае апынущца ля гіганцкага заводу, старой фабрыкі або новага гандлё-

вага цэнтра, будынку МЗС, кінастудыі ці аўтавакзалу, мы бачым адну і туго ж карціну: усе пагалоўна стаяць на вушах, пэрсанал лётае што дурны ды патрабуе, каб Зыва іх злучыла, усе грукаюцца ў замкнёную дзвіверы складу, і пасярод гэтага вэрхалу ў канцы калідору абавязкова павінен звязвіца вельмі пульхны мужчына з чырвоным, як бурак, тварам ды пачаць лімантаваць:

— Дзе ключ?
— У Рудога, — адказвае Авігдор, прыціснуты да сыценкі.
— А дзе Руды?
Чувашь таксама, як з гучнагаварыцеля рэхам нясеца па ўсім прадпрыемстве:

— Руды, цябе шукае Экутыель!

Неадкладна вярні яму ключы!

Гэй, Руды, ты чуеш?

Рудога няма. Гэта і зьяўляеца цудоўнай адметнасцю Рудога, што яго няма. Ён сышоў. З ключамі. Пятнаццаць хвілін таму яго яшчэ бачылі ля прыбіральні, але, відаць, ён пайшоў ці што. Ён жыве ў Нес-Цыёне, ды ў яго няма хатняга тэлефону, Цымерман ведае яго новы адрас, але Цымерман выйшаў. Такая сітуацыя склалася на большасці прадпрыемстваў краіны, дзе ёсьць ключы і Цымерман.

У выпадку, калі Зыва ня ў Хайфе або ня выйшла зьбіраць складкі на падарунак для сына Амэра да вясельля, можна засыпець яе на камутатары і выдыхнучы у слухаўку: «Дзе Руды?»

— Ня ведаю, — адказвае Зыва,

— міс ён нічога не сказаў.

— Калі ён вернеца?

— Ня ведаю.

— Ну Зыва!

— Хто гэта там?

— Гаворыць такі і такі. А заўтра раніцой ён калі прыйдзе?

— Ня ведаю, — гаворыць у адказ Зыва. — У яго раз на раз не прыпадае.

— Дык як яго знайсьці? У яго ж ключ.

— Ня ведаю. Спытайце ў Цымермана...

Цымерман не прыйшоў сёньня на працу. Дакладней, ён прыйшоў у адзінаццаць пятнаццаць, пашукаў Экутыеля ў экспедыцыйным аддзеле, але потым яго ня бачылі. А ключы ў Рудога.

Дзеля найхутчайшага высьвялення прапануем увазе съледчай камісіі дакладнае апісаныне Рудога. Дык вось, перш за ўсё ён руды. Каржакаваты, носіць капшулю з расшпіленымі верхнімі гузікамі, штаны — пакамечаныя, здаровы як бык, мае валасатыя грудзі, сінія очы, двух сыноў і дачку, да таго ж яму не стае аднаго зуба сям-там у розных месцах. Зрэдку, мо раз у год — як на думку большасці, у верасні, — ільга засыпець Рудога, калі ён уласнай персонай падымаецца па сходах з ключом, тады Экутыель ажно разрыве ад неўтамоўнай разьюшанасці.

— Гэй, Руды, — раве бамбіза Экутыель, чырвоныя як рак, — дзе ты лазіш?

— На складзе, — адказвае

Руды. — Дзе ж міс быць?

— Дык сказаў, што ты пайшоў!

— Што яны там дураць галаўву!..

Тут жа на месцы Рудому загадваюць сёньня ж зрабіць дублікат ды аддаць яго Шлёму, але Руды нічога ня робіць ні сёньня, ні яшчэ калі, ды Шлёма сам у канфлікце з Экутыелем дзеля прэміяльной пущёўкі ў санаторый, якую не зацвердзіла камісія перад съвятамі. Існуюць тэорыі, што на ўсю краіну ёсьць адзінадзінюткі Руды, які зь нізкай ключоў гойсае паміж вытворчымі аб'яднаннямі, — вось чаму яго нельга нідзе знайсьці. Ён належыць да нашага дзіўнага міжземнаморскага краівіду гэтаксама, як Сан-Марына і сантэхнік, ды цяжка сабе ўяўіць, як бы мы жылі без яго. Кажуць, што аднойчы на нейкім вялікім заводзе абароннай прамысловасці Рудога прыкулі кайданкамі да батарэі і на працягу дзвіюх гадзін ён быў, меўся ў наяўнасці, даражэнкі. Але потым неяк выкруціўся з кайданкоў ды сышоў — стуль прыпыніла сваю працу ўся абаронка і ў дзяржаве ня стала зброі, а зямля была нябачная і пустая, і цемра над безданью, і Дух Рудога лунаў над безданью, ды толькі Цымерман ведае яго новы адрас, а ён выйшаў, хваласьпец Рудому, у якога ключы.

З габрэйскае пераклау Павал Касцюковіч

ЭФРАІМ КІШОН (1924—2005). Нарадзіўся ў Вугоршчыне. Быў вязнem нацысцкага канцлягера Самбор у Польшчы. У 1949 уцёк ад камуністычнага рэжыму з тэрыторыі Чэхаславаччыны. Шмат у якіх краінах съвету перакладаўся ягоныя кнігі, стаўліся п'есы, здымаліся кінастужкі на ягоныя сцэнары. Апошняя гады жыў у Швайцарыі. Але адзінай краінай, якую Эфраім Кішон лічыў сваёю, быў Ізраіль. «Гэтая краіна, — пісаў Кішон, — такая маленчкая, што на мапах съвету яе тэрыторыі не стае, каб упісаць туды ейную назуву. Краіна, дзе матка вучыць матыну мову ад сваіх дзяцей. Але на іўрыце тут толькі пішуць, бо чытаюць па-ангельску, размаўляюць па-расейску, а лаюцца па-арабску. Краіна, якой споўнілася 56, але розуму і дасыўдэннасці ў яе як у дваццацігадовай. Гэта краіна, у якой не чакаюць цудаў, а прымоўціх як належна».

Скрадзенае лета

ЮРЫ ЮРКАВЕЦ

У дзялятай клясе ў нас зьявіўся новы прадмет — «НВП». «Ваенрук», прапаршчык у адстаўцы, на першым жа ўроку разъясняў усе нашы аблуды што да мэтаў і задаў сярэдній адукцыі.

— Дзяржава марнует гроши й научыае вас расейскай мове не дзеля таго, каб вы пісалі любоўныя цыдулкі, а каб вы пэўна й дакладна разумелі загады камандзіраў. Вас навучаюць матэматыцы, каб вы маглі пералічыць патроны, а геаграфіі — каб вы добра арыентаваліся на мясцовасці ў часе боя.

Шмат хто з маіх аднакляснікаў-хлапчукоў цягнуўся да зброі. Яны абступалі настаўніці стол і з захапленнем вывучалі мханіку АКМ. Мяне ж больш цікавіла іншае: я лічыў за лепшае схавацца ў прыбранальні з сябрам Сирожкам і вывучаць парнаграфічныя паштоўкі.

— Прыйгледайце за гэтымі двума, — сказаў «ваенрук». Ён паставіў нас перад шыхтам. — Яны патэнцыйныя дэзэртры.

Аднаго марознага студзеньскага дня «ваенрук» вывез нашу клясу ў найбліжэйшы вайсковы гарнізон, каб мы маглі азнаёміцца з армейскім побытам.

Казарма мне не спадабалася: было халодна, мы мерзлы ў сваіх куртках, з рота валіла пара... А людзі тут спалі.

Салдаці з тонкімі шыямі ў пляцкіх мехаватай віпраты не хадзілі, а неяк лёталі са спалоханымі тварамі. Паміж імі ўпэўнена паходжалі суворыя камандзіры й нешта цадзілі праз зубы то адной, то другой купцы ваеннаслужачых.

У збройні нам прадэмантравалі розныя віды стралковай зброі.

— Вось, — сказаў афіцэр, з любасцю паглажваючы рулю снайпэрскай стрэльбы. — Зъ яе можна лёгка за кілямэтар трапіць чалавеку ў галаву.

І гэта казаў дарослы мужчына, які пэўна меў жонку й дзяцей.

Мне захацелася дахаты...

Імкліва набліжалася лета. Яно абядала стаць незабытным. Мы з Сиргеем меліся сплысыці на плыце ўніз па Бярэзіне ў кампаніі дзівлюх аднагодак. Нас чакалі дзікія пясчаныя пляжы, празрыстыя затокі, усеянныя жоўтымі гарлачыкамі, фантастычныя заходы сонца над плесамі, а галоўнае — ночы ў намёце. Пра ўсё было даўно дамоўлена. Згараючы ад нецярпівасці, мы ўжо на чуле настаўніку — мы лічылі дні, якія аддзялялі нас ад вакацыі.

Пры канцы навучальнага году хлопчы вывезлі за горад на тыднёвую вайсковую зборы. І ў першы дзень на паласе перашкодаў я пасылізнуўся на мокрым бервяне, няўдала ўпаў і пачуў, як хруsnula пада мной сухая галіна. Падніяцца

Тою восеньню ў нашым горадзе склалася традыцыя: перад будынкам ваенкамату сябры адрывалі брытаголовага рэкрута ад сяброўкі, падхоплівалі яго на руці і з разъбегу ўносілі ў дзіверы ўперад нагамі, каб праз два гады ён вярнуўся на сваіх.

Ужо на здолеў. Правую нагу заліў пякельны бол.

— Адкрыты пералом абедзвюх костак лыткі, — канстатаваў доктар.

Усё лета я пракачаўся ў больніцы, косткі не хадзелі зрасташацца. Мне зрабілі дзівье аперацыі. Месяц я ліжаў «на выцяжкы». На суніне зявіліся адлежыны, якія начамі не давалі заснуць... Мне здавалася — лепш памерці, чым прасіць маладзенчыкую санітарку выносіць судна. Нага безупынку съярбела пад

гіпсам. Пачуваць яе не было ніякай магчымасці.

Толькі ў верасні я ўпершыню выйшаў на свежае паветра. Бледнатвары, доўгавалосы, аслабелы ад доўгага заходжання ў ложку, я асьцярожна кульгаў з дручком па двары.

Па Бярэзіне з Сиргеем паплыгі іншы хлопец. Калі яны, пасталевыя, загарэлыя, зявіліся да мяне, зь іхных бліскучых вачей і ўпэўненых дарослых жэстах я зразумеў, што ўсё было так, як і чакалася.

нарыс

Клёнікі і Каараткевіч

СЯРГЕЙ КАРАСЬ

Было гэта ў тия незабытныя гады, калі мы маглі два дні на ёсці і трэই ночы на спаць ды, седзячы дзе-небудзь, плявузаць бясконца, пачынаючы ад свабоды слова і канчаючы жаночымі ножкамі.

Я праходзіў практику ў нашым райцэнтры, і падумаў завітаць да мяне ў госьці мой сябар, акцёр Алесь Л. Пазнаёміў нас гады два таму наш студэнт — ён любіў круцицца ля каго-небудзь знакамітага, называў: «Алесь — актор Акадэмічнага тэатру!» Мне дык ён адразу на глянуўся: вастраносы, як птушачка, невысоначыкі і нейкі эрворовы — яму нібы мякіны за сыпіну насыпалі. Ну, была беседа пра дзяржаву, пра мову, а затым нехта сказаў: «Алесь, пачытай...»

І тут ён расправіў плечы, бы хадеў каму ў вуха ўвінціць, агледзеў усіх і... «Заяц варыць піва». І... палаяцела-пачякло роднае слова, мусіць, з гадзінай чытаў Купалу і Каараткевіча. З апошнім ён быў знаёмы, стала-

ваўся ў яго, як вучыўся ў Менску. Шмат пра яго расказваў, і мне было дзіўна, што ён называе Каараткевіча праста Валодзя.

А тады нечакана замаўчаў, глянуў у мой бок і рэзка запытаваўся: «А ты чаго маўчыш усё — ты з КДБ?» Я як сядзеў з адкрытым ротам, дык і не адразу яго закрыў, і прыдумаў толькі сказаць: «Не... я зь Сянін...» Усе зарагаталі.

Потым пілі віно, Алесь навучыў нас пець «Ой, косю мой косю...», «Ад панядзелка да панядзелка». Мы зімі сышліся, і пачаліся мае ўрока пра Беларусь і пра тое, што я беларус. Жыў ён адзін — узяў мяне да сябе. Як многія халасьцякі, добра гатаўся, і жыў я прыпіваючы.

Аднаго разу яны зі сябрам захацелі ў нашым інстытуце зрабіць вечар, прысьвечаны Каараткевічу. Мне даручылі даслаць яму запрашальную тэлеграму (адказ берагу да гэтых гадоў). Людзей прыйшло да жаху мала. Алесь зі сябрам пасыль паблісі, і ён амаль са съязьмі крычаў: «Дзякую Богу, што Валодзя не прыехаў... Што я бачыў у

залі — цябе і пятнаццаць кіргізаў. Божа, ратуй Беларусь!...»

Ну дык вось, прыехаў ён да мяне. Да аўтобуса я спазніўся, пабег глядзець, дзе ж ён дзеўся. Бачу — стаць на плошчы і ні ведае, куды ісці. Пабачыў мяне — і: «Ой, братка, нейкія дзеўкі мне галаву задурылі, і я з імі ўсё шампанскэ выпіў, што табе вёз». Я зарагатаў: «Кінь, галоўнае — сам даехаў, гэта га добра знойдзэм». Падумаўшы, дзе будзем съяткаваць сустречу, рашылі ў лесе: а што

...і мне было дзіўна, што ён называе Каараткевіча праста Валодзя.

— лета і нікто замінаць ня будзе. Набраўшы ўсяго для баліваньня, прыйшлі ў лес. Ужо быў прыцемак, і вялізныя дрэвы стаялі як помнікі на мэмарыяле тутэйшых лесуну.

Мне заставалася толькі ўяўляць, як усё гэта адбылося... Больш за ўсё мяне прыгнітала тое, што мяне наканавана згінуць, так і не спазніўшы жаночыны.

Была мэдычна камісія для прызначэнні, і мяне прызналі «белабілетнікам», гэта значыць непрыдатным да шыхтавае службы. На табліцы ў акуліста я ня бачыў і верхняга радка, таму лёгка мог пачаць паліць на сваіх. Мне нельга было даверыць нават падносіць снарады...

Я выйшаў з ваенкамату й ня ведаў, радавацца міне ці плакаць. З аднаго боку, войска заўсёды было цёмнаю плямай на майм жыцьцёвым доляглідзе. Але з другога — у тия часы мужчына, які не служыў у войску, нёс на сабе адбітак пэўнай непаўнавартасці. Дзяўчыны ставіліся да такіх мужчын падзронам. А мяне гэта вельмі засмучала.

Потым прыйшла восень 1979-га году. Аднаму за другім майм аднагодкам стукаліся ў дзіверы ганцы з ваенкамату і ўручалі позвы.

Мы пілі на праводзінах праз усю ноц, да «ашкляненьня», і на золку, трymаючыся адзін за аднаго, усім гуртам цягнуліся па цёмных і пустэльных вуліцах да ваенкамату. Тою восеньню ў нашым горадзе стыхійна склалася традыцыя: перад будынкам ваенкамату сябры адрывалі п'яна, у съязах і соплях, апранутага ў рознакалібэрнае рэзьбярованага рэкрута ад сяброўкі, падхоплівалі яго на руці і з разъбегу ўносилі ў дзіверы ўперад нагамі, каб праз два гады ён вярнуўся на сваіх. Але некаторыя так і вярнуліся — нагамі ўпераць. Толькі ўкачаны ў цынк, як сардзіны. Адкуль нам было ведаць, што генэралы ўжо выдумалі для нас яшчэ адзін абавязак — інтэрнацыональны...

І цяпер, калі я бачу на экране тэлевізара гэтых чырвонамордых генэралаў, якія вяшчаюць пра наш абавязак перад радзімай, пра абарону святых рубяжоў, пра варожае атакінне, якое прагне разарваць нашу маленскую краіну, я ўжо ведаю, што ўсё гэта хлуснія й правакацыі — яны проста хочаць украсіць тваё найлепшае лета.

Селі на хваінкі, што засыпалі мяккі мох, запалі цяпельца, і пайшла гаворка пра тое, як было, як ёсць, як магло быць і як хадзеліся б, каб было. Мне здавалася, што каб я хоць палову таго запомніў, што ён мне гаворыў, дык я быў гісторыкам Беларусі. Пачынаючы ад таго, адкуль мы, беларусы, узяліся — і з вікінгаў, і з славян, — і канчыючы тым, хто каму пад Воршай у вуха даў і каму даўжэй зывінела.

Абгаварылі за ноц і чужое, і сваё — аднялі душу, і толькі на ранку задрамалі на ялінкавых лапках.

На зоры пахадала — узыняўся вецер, і я адразу не зразумеў, чаго хоча ад мяне Алесь, навошта разбудзіў, калі яшчэ прыцемак. У съяўтле дагаралага вогнішча ён мне паказваў некуды і гучна шаптаў: «Глядзі, глядзі!»

Пад парыкамі ветру стаялі два маладыя клёнікі. Калі вецер пачынаў дзімуць на ўсю моц, клёнікі гнула амаль да самага долу, але яны разгіналіся і зноў становіліся прости і горда.

«Як мы з тобой... — узрушана сказаў Алесь, — не здаюцца, не ламаюцца».

І цяпер, хоць ужо прайшло нямала гадоў, калі-нікад пытае ў мяне: «А памятаеш тия клёнікі?...» «Вядома...» — адказваю я, і ён з задумлівай усымешкай глядзіць некуды паўзі мяне ды ківе галавой.

Вясновы матьў

ЧЕРКАСАў

ЛЮДКА СІЛЬНОВА

Вясновы матьў

Сумётаў шэрых скроні
Прыгладзіў парк дарма —
Канец зіме і зоне,
Што мучыла ў палоне
Мой юны съвет: вясна!

Танчэюць хутка сышткі —
І танчыць у дверы...
Жанчын съвяtleюць лыткі,
А пад нагамі — пліткі
Шалёны, лёгкі рytym!

Ня лета на парозе —
А новай сілы час!

Адданая дарозе,
Я ў паркавай бярозе
Убачыла абрэз.

Прырода — духу роўня,
Ці ён яе важней?
Бяроза і шпакоўня,
Абедзьве — у кароне,
І німбы ўсіх ярчэй!

На скрыжаваныні

Бабулька
У стракатай съмешнай шапачцы
Паволі
Пераходзіць на той бок
Дарогі —
Чорнай, як касьмічны змрок...

Яе,
Каб не наехаць незнарок,
Машыны
Аб'яджаюць — нібы лашчаца
Цяляты
Да старэых рук і ног...

Празрысты шар

Празрысты шар аголенага
дрэва
З радзюткімі радзімкамі лістоў,
Пажоўкіх і дрыжачых
ад павевай
Немілазерных восеньскіх
вятроў...

Я ўбачыла Зямлю — тым самым
шарам!
І тонкія галінкі, што ўнутры,
Здавалася, трымцелі і трымалі
Сухое лісьце сушы на вятры.

Матылёк на кары дрэва

Паміж быцьцём і небыцьцём
Есьць незвычайны край,
Як нехта рысаваў дубцом,
Бярозавым няхай,
Па тонкім аркушу вады
Ляснога ручая:
Няма ні гора, ні бяды
У ім, душа мая!

Неспадзяянны, як разъвей
Два крылцы матылёк —
Краіну каляровых сноў —
У правы й левы бок.
Здаецца, толькі што стары,
Засохлы ліст ляжай
У складках грубае кары —
Аж яркі съвет паўстаў!..
Жыцьцё, ты кнігі разварот,
Альбому найхутчай:
Зямля жаданьяў, і палёт,
І съвята для вачей!

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Сабака — істота, якая пачынае брахаць шторазу, калі спрабуе расказаць пра жыцьцё.

Самадур — чалавек, які прагне ўлады толькі таму, што сам на ўмесе падпрадкоўвания.

Самастойнасць — гэта калі робіш памылкі без дапамогі іншых.

Самота — гэта калі ёсьць тэлефон, а звоніць будзільнік.

Сапраўднае — час паміж цёмнымі мінулым і съветлай будучынай.

Сасіска — насынъе каўбасы.

Свабода — гэта калі забаронена забараняць.

Сварка — гэта калі жонка кажа, што ёй няма чаго сказаць, а муж аваўязаны гадзіну гэта выслухоўваць.

Свяяк далёкі — чалавек, які ніколі не бывае настолькі даўкім, як таго хацелася б.

Селянін — чалавек, які ведае, як надаць малако ў закрыты папяровы пакет.

Сібір — месца, дзе лыжы зношваюцца, як пантопфлі.

Скарб — помнік таму, што жыў добра, а сканаў дрэнна.

Склероз — хвароба, якую складана вылечыць, але пра якую праства забыць.

Слабасць — сіла, што дзейнічае ў процілеглым напрамку.

Слэнг — мова, якая зняла пінжал, паплявала на руці і ўзялася за працу.

Смага — доказ існаванія вады.

Сон — найлепшы сродак баражы з саліўасцю.

Спадніца — гэта калі дзвіве нагі ў адну калапшыну.

Спакуса — парфума, якую ўдыхаеш да тae пары, пакуль не захочаш мець увесе флякон.

Спонсар — чалавек, якому прасціц развязацца з грапыма, чым растлумачыць, адкуль яны ўзяліся.

Спрактыкаванасць — знаёства з тупікамі.

Спектакль — кіно без тэлевізара.

Стабільнасць — съведчаныне адсутнасці ідэй.

Сталасць — гэта калі разумееш, што ня здолееш змяніць съвет, але гэта яшчэ засмучае.

Старасць — гэта калі ты яшчэ любіш жыцьцё, а яно цябе — ужо не.

Статак — тое, што дae паству ху магчымасць адчуць свою індывідуальнасць.

Стомленасць — гэта калі ты robishся падобным да фатадымку ў пашпарце.

Стрыптыз — дэмансстрацыя вечных каштоўнасцяў.

Студэнт — пчаслывец, яко му замінае вучоба.

Суд прысяжных — дванаццаць чалавек, абрахных для таго, каб вырашыць, чым аднакат лепшы.

Сужэніца — другая палова, якая ўвесе час хоча стаць першай.

Сумленасць — гэта калі зъбираешся сказаць адно, а кашаш праўду.

Сумленыне празрыстае — сумленыне, якога амаль не відаць.

Сусьвет — тое, што прасціц стварыць, чым зразумець.

Сыр — ежа, якая дастаеца другой мышы.

Свінства — тое, што адрозь-

дзеяслоў. 2005.
№1 (14).

Толькі за адну падборку недрукаваных вершаў Ларысы Геніюш варта набыць новы «Дзеяслоў». Яе паэзія брэжнёўскіх часоў гучыць надзённа:

Дзе каму страх аглянуцца назад
Зьняць маску з вачэй невыгодна
Сумленыне і праўда — ёсьць больш, як загад
Народ — больш за ўсе нагароды.

Яшчэ ў «Дзеяслове» — гутарка з маладзенскім мастаком-пагонеўцам Кастусём Харашэвічам, іранічны эсэ Сяргея Астравца, проза Андрэя Федарэнкі і вялікая аповесьць Віктара Казькі «Час зьбіраць косыці. Эвангельле пад Луку». Учытана ўсе пяцька, але калі учытаешся — цяжка адварвацца.

**Зелімха Яндарбі. Сэрца
майго съвятыні.** —
Вільня: Gudas, 2005.

Упершыню па-беларуску загучалі не «асобныя творы», а цэлая книга чачэнскай паэзіі. Факт на столкі літаратурны, колькі палітычны. Лёс Зелімхана Яндарбіева падобны да лёсай беларускіх паэтаў пачатку XX ст.: узімальваў партыю, выконваў абавязкі прэзыдэнта, загнану ў выніку расейскай сіццапрапады. І ў вершах Яндарбіева, пераствораных Рыгорам Барадуліным, чуеца купалаўскі запал 1920-х.

**Генрык Жавускі.
Успаміны Сапліці.** —
Менск: Лімарьюс, 2005.

З поўным перакладам «Успаміны Сапліці» (ад Міхася Кенкі, аўтара выдатнага перастварэння Сянкевічавых «Крыжакоў») беларускі чытак знаёміца ўпершыню. Аўтар кнігі — клясык польскай літаратуры Генрык Жавускі. «Успаміны» дапамагаюць зразумець, што такое сармацтва, пабачыць, якія адносіны яно мела да Беларусі ў гістарычнай рэтраспэктыве і ацаніць, наколькі харектэрнае для Беларусі съннішній. Такую кнігу варта мець у кожнай беларускай бібліятэцы.

Яўген Квач

АДАМ ГЛЁБУС

Сучаснікі

2004. Angell i Лёндан

Бостанская літаратарка-фэміністка Джанэт Энджэл (Jeannette Angell) у раманы «Call-girl» так выказываеца пра сталіцу сучаснага сьвету: «У Лёндане дзяўчынкі па выкладку, відавочна, працују толькі на сябе, займаюцца самарэкламаю, пакідаючы ў тэлефонных кабінках рознакаляровыя карткі, што заклікаюць патэлефанаваць, як толькі вам заманеца добра праўбадзіць час. Па-моіму, гэта выдатная прыдумка. Чаму мы не здагадаліся пра такое ў Штатах? Праўда, у нас значна больш людзей з адхіленнямі, чым у Лёндане. Хто ведае, каму можа патрапіць на вочы такі нумар? Англія — больш цылізаваная краіна, чым Штаты. Ва ўсялякім разе, тут маленькі хлопчыкі з аўтаматамі яшчэ не здагадаліся расстраляць усю школу». Галоўная геранія спадарыні Анёл, амэрыканская прастытутка, яя толькі рассоювае сцёгны за 200 баксаў і нюхае з раніцы какаін — «дарожку чэмпіёнаў», яна яшчэ чытае лекцыі ва ўніверсітэце на тэму «Съмерць, працэс і вынік». Таму пэўны інтелектуалізм у раманы прысутнічае, хай і ў скажоным папулярнага выглядзе, што дае падставы паверыць у праўдзівасць уражанняў аўтаркі-герані ад Лёндану. Больш за тое, гэтыя ўражанні палкам супадаюць з маімі, і таму я спакойна могу сказаць, што Англія — больш цылізаваная краіна, чым Беларусь. І ў Лёндане маленькі хлопчыкі з гранатам не здагадаўся прыйсці ў школу да падварваша разам з аднаклісьнікамі, а беларускі хлопчык падчас вайсковых вучэній знайшоў гранату, прынес у наставальную ўстанову і склацыўся сам да пакалечыў іншых. Гарка... Напісаны 9.12.2004, 15:02.

1968. Лапідус і дзірка ў сцяне

Напэўна, у кожнага хлопчыка ёсьць жаданье трапіць уночы ў вялікую краму, поўную розных цукерак з прысмакамі. У мяне таке жаданне было дакладна. Калі мы пераехаім ў новую кватэру дзеяцілаварховіка, дык на першым паверсе яшчэ толькі дабудоўваўся гастроном, а паміж нашымі сутарэннямі і гастрономімі лёхамі доўгі час у сцяне зеўрала дзірка. Калі дзірку заклалі цёглою і ў нашым доме адчыніўся першы на раёне гастроном самаабслугоўвання, жаданне залезыці ў яго толькі павялічылася. Але мяне спыніла гісторыя з Лапідусам. Такое экзатычнае для тутэйшага чалавека прывішча настіў дыркітар крамы. Лапідус за крадзеж куйбысі пасадзіў у турму дзіркоў сваіх маладзенчыкіх прадавачак. Раённыя плеткі жорстка асуджали Лапідуса, а мяне прыніпавыя паводзіны дыркітара спынілі на самай мяжы злачынства.

Напісаны 21.12.2004, 14:46.

НОВЫЯ КНІГІ

**Клыкоўская Ц. Саюз Беларускай Моладзі
— вяртаные з забыцця.** — Беласток: Беларускі гістарычны таварыства, 2004.

Журналісцкае бачаньне — у кнізе адсунтае архіўную крыніцу, якіх дастатковы ў беларускіх архівах, — гісторыя патрыятычнага моладзевага руху.

Цана 5 000. Шукацце праз «Кнігі — поштай».

**Козел I. Над хваліямі Серабранкі: п'есы /
Падр. тэкстай, уклад. і прадмова М. Казлоўскага,
маст. А. Акулік.** — Маладзечна: Перамога, 2005. —
207 с.: іл.

П'есы аўтара ставіліся ў 1950—1960-я гады, а ў зборнік увайшли творы «Пап

Канадзец у Беларусі

Агляд спартовых падзеяў тыдня

16 сакавіка Адкрыты чэмпіянат Беларусі па хакеі з шайбай выйшаў на фінішную прамую: пачаліся матчы 1/2 фіналу. У паўфінальных паядынках сышліся менскія «Юнацтва» і магілёўскія «Хімвалакно», «Сокал» (Кіеў) ды менскі «Керамін». Як мінімум адзін беларускі клуб дойдзе да фіналу.

Як і прагнавалася, стадыя чвэрцьфіналаў стала непераадольнай для латвійскіх клубаў: ліепайскі «Металург» спатыкнуўся на менскім «Кераміне», «Рыга-2000» саступіла магілёўцам. Паўночна-заходнім суседзям цяжка змагацца адразу на два фронты. У адкрытым чэмпіянаце Латвіі — таксама стадыя плэй-оф, і карысыці ім ад беларускай фінальнай стадыі, апроч спартовай, анікай. Паводле рэгламэнту, незалежна ад выніку плэй-оф, чэмпіёнам адкрылага першынства Беларусі становіцца айчынная каманда, якая зойме больш высокое месца ў турнірнай сістэме. На сёньня чэмпіён Беларусі будзе мець як мінімум «серабро».

Каму беларускі чэмпіянат падаецца маладзікам, магу падрадзіць паглядзець на ўсход. 18 сакавіка пачынацца фінальная стадыя ў расейскай хакейнай супэрлізе. Пасля лакаўту ў Нацыянальнай хакейнай лізе расейскі чэмпіянат стаў наймацнейшай лігай сіверу, куды перабраліся больш за шэсцьдзесят гулькоў з-за акіяну. У плэй-оф безь беларусаў не абысьціся. За омскі «Авангард» выйдзе на лёд Аляксей Калюжны, за «Ак Барс» — Руслан Салей, браму новакузнецкага «Металурга» будзе абараняць Сяргей Шабанаў. Цікавым падаецца паядынак чвэрцьфіналу паміж маскоўскім «Дынаама», што выйграла рэгулярны чэмпіянат, і ніжнякамскім «Нафтакімікам»: галоўны трэнэр маскоўчоў і эксп-тренэр зборнай

Беларусі Ўладзімер Крыкунуў выступае супраць свайго былога клубу, а таксама лідэра «Нафтакіміка» і форварда беларускай зборнай Міхаіла Грабоўскага.

А на мінулым тыдні «беларуская спартовая грамадзкасць» вызначылася з галоўным трэнэрам нацыянальнай зборнай. Яшчэ пры канцы лютага здавалася, што пытанье аб галоўным трэнэру нацыянальнай зборнай — справа ўчарашияня дня і Міхаіл Захараў будзе працаўцаў далей. Але кіраўнік Беларускай федэрацыі хакею міністар унутраных спраў Уладзімер Навумаваў у інтэрвю «СБ» як адрезаў: «Захараў мусіць сышыці». Пазней ён яшчэ заявіць, што беларускія хакеісты на перадалімпійскай кваліфікацыі ў Рызе абразілі пачуцьці дзясяткі тысяч заўзятараў. Амаль адразу ўзынікла кандыдатура замежнага спэцыяліста — Глена Хенланы, які летася працаў з клубам НХЛ «Вашынгтон Кэпиталз». У мінулым сезоне «сталічнікі» падзялілі 28—29 месцы з «Чыкага Блэк Хоўкі», набраўшы ў зводнай табліцы рэгулярнага чэмпіянату па 59 балаў. Горшы паказычы быў толькі ў «Пітсбургу» Кастанціна Кальцова. «Пінгвіны» лягася набралі на адзін быў меней.

Сёлета ў НХЛ сезону няма, і Хенлан пакутуе ад адсутнасці працы. 12 сакавіка ён адмыслова прыляпіе ў на пасяджэнне выканкаму Федэрацыі хакею, дзе быў зацверджаны ў якасці галоўнага трэнэра. А беларускія пасольства апэраторыўна аформіла яму працоўную візу за два дні. Бумажкім канторм можна было б прымаць стаўкі: каб сэнтар Джон Маккейн пасправаўчы чарговы раз наведаць Беларусь, за колькі бы ён атрымаў візу? Перад адлётам з Вашынгтону Хенлан заявіў, што яго чакае вялікая й захапляльная праца, наракаючы,

ЗНАЁМСТВА З КАЛЕКТЫВАМ. Новы трэнэр нацыянальнай хакейнай зборнай Глен Хенлан (другі зълева) у кампаніі (зълева направа) свайго папярэдніка Міхаіла Захараўа, генэральнага сакратара федэрацыі хакею Аляксандра Лешчыка і міністра ўнутраных спраў і прэзыдэнта федэрацыі хакею Уладзімера Навумава.

што давядзенца карысташца паслугамі перакладчыка: «Ня ведаю, сколькі інфармаціі згубіца пры перакладзе». Вось тут замежны коуч хай не хвалосці. Салей, Кальцоў ды эксп-энхаэлавец Уладзімер Цыплакоў давядуць усе тонкасці амэрыканскага хакейнага слэнгу да астатніх гулькоў. Усведамляе Хенлан і ўсю адказнасць місіі: «Калі ў Вашынгтоне ў мяне ёсьць некалькі гадоў, каб дабіца вініку, то там [у Менску] будзе некалькі тыдняў». Кіраваць беларускай зборнай ён будзе да 1 верасня. Але хутчэй за ўсё лёс трэнэра «Вашынгтону» вырашилі адразу па сканчэнні сусветнага першынства. У залежнасці ад сітуацыі.

Тым часам зімовыя віды спорту «дажываюць» апошнія дні — вясна ідзе. У нядзельлю ў аўстрыйскім Гахфільцэн скончыў-

ся чэмпіянат сіверу па біятлёне. Беларусы заваявалі два бронзавыя медалі — абодва на раҳунку жанчын: у індывідуальнай гонцы ў Алена Зубрылавай і ў жаночай эстафэце. Магло быць «золата» і ў мужчынскай эстафэце. Пасля трэцяга этапу беларусы ішлі першымі, рассейцы — другімі, нарывэццы — трэцімі. Але на апошнім этапе за нарвэжаў бег Оле Эйнар Б'ёрндален, які ўрэшце вывеў сваю зборную на першое месца. Беларусы ў вініку аказаліся чацьвёртымі — працьсціўшы наперад таксама і зборную Аўстрыі. Б'ёрндален стаў сапраўдным героям чэмпіянату сіверу, заваяваўшы ўдвая болей медалей, чым беларусы. На ягоным раҳунку чатыры «золата». Пасля таго як Оле Эйнар навучыўся трапна страліць, з ім цяпер на дыстанцыі можа паспа-

борніцаць толькі веџер ды дрэнны настрой лыжніка.

Але беларусы выступілі някепска. Па колькасці медалей мы дзелім чацьвёртася — пятае месцы з Кіаем. Наперадзе толькі Нарвэгія, Нямеччына, Расея. Але эта біятлённая супердзяржавы. Мы мусім судносіць сібе з роўнымі сабе. Прагрэсуючая Аўстрыя — гаспадыня спаборніцтва — мае адзін медаль. Столыкі ж у французы.

Дарэчы, у рамках апошняга этапу Кубку сіверу па біятлёне, што пачаўся ў сераду ў расейскім Ханты-Мансійску, упершыню будзе разыграна мяшаная эстафэта. У спаборніцтвах каманда выстаўляе па дзве жанчыны і два мужчыны. Так што ў нядзельлю а 10-й раніцы не забудзьце ўключыць тэлевізор.

Алег Раівец

СЪЦІСЛА

Батыстута сышоў

Легендарны аргентынскі футбаліст Габрыэль Батыстута заяўві пра завяршэнне кар’еры. Апошні сэзон 36-гадовы форвард правеў у катарскім «Аль-Арабі». Праз траўму «Баты-гол» згуляў толькі тры матчы. «Я заяўлюю пра сыход зь вялікага футболу і хачу падзякаўцаў усім, хто дапамагаў мне рабіць насыплюховую кар’еру. Усяму коліс прыходзіць канец. У мяне няма былое ахвоты і матываціі гуляць у футбол», — заяўві Батыстута журналістам. Вядомасць футbalіст здабыў у італьянскіх «Фіярэнтіне» і «Роме». Выступаючы за «фіялак», ён на раз усталёўваў

рэкорды выніковасці італьянскага чэмпіянату, а разам з рымскім клубам выйграў чэмпіянат 2000/2001. У складзе зборнай Аргентыны ў 78 матчах забіў 56 голоў. Беларусам пра такое можна толькі марыць.

Каспараў ідзе ў палітыку

Па сканчэнні шахматнага супэртурніру ў гішпанскім Лінаресе ягоны пераможца, 13-ты чэмпіён сіверу Гары Каспараў заяўві пра заканчэнне прафесійнай кар’еры. Цяпер ён засяродзіцца на апазыцыйным палітычным руху «Камітэт-2008». Каспараў — і целая эпоха ў гісторыі шахмат. На

працягу пятнаццаці гадоў, з 1985 па 2000 г., ён валодаў тытулам чэмпіёна сіверу, а апошнія дваццаць гадоў узначальвае рэйтынг наймацнейшых шахматыстаў сіверу. Толькі Эмануіл Ляскер знаходзіўся на шахматным троне болей — з 1894 па 1921 гады. Але цяпер канкурэнцыя большая.

Слівіец — трэцяя

Беларуска Асоль Слівіец заняла трэцяе месца ў фінале Кубку сіверу па фрыстайлі, што праішоў у Італіі. Гэта найлепшы вынік беларускіх сёлетніх сэзоне. Ала Цупэр была дзівята — на гэтым жа месцы знаходзіцца былая прадстаўніца Ўкраіны як у фінале Кубку сіверу, так і

агульным заліку. Мужчыны ў Італіі выступілі горшы: Зыміцер Рак — 10-ты, Аляксей Грышын — 16-ты, Зыміцер Дапчынскі — 17-ты, Цімох Сылівец — 22-гі. У агульным заліку Кубку сіверу першое месца ў Дапчынскага — ён пяты. З 17 па 20 сакавіка ў Фінляндіі пройдзе чэмпіянат сіверу па фрыстайлі — ёсьць шанец дадаць рэйтынгу кіраўніку біятлённай асацыяцыі Аляксандру Казуліну.

Агледзіны хакейнага Менску

Сталіцу наведала дэлегацыя Міжнароднай федэрацыі хакею (ІІХФ). Нагода — магчымае правядзенне ў Менску чэмпіянату сіверу па хакеі

у 2010 г. Але для гэтага трэба пераканаць дэлегацыю, што за чатыры гады ў сталіцы пабудуюць дзве арэны, якія будуть адпавядаць патрабаваныям ІІХФ — на 13 і 7 тыс. гледачоў. За права правядзення сусветнага першынства спаборнічаюць сур’ёзныя канкурэнты — Нямеччына, Славакія, Швэція. Шчасліўчык вызначыцца ў сярэдзіне траўня, падчас правядзення чэмпіянату сіверу ў Аўстрыі.

Народная памяць

Заўзятары харвацкага гандбольнага клубу «Заграб» закідалі журналістам бялградскіх тэлеканалаў «Студыё Б» і «БК-тэлевізія» цяжкімі

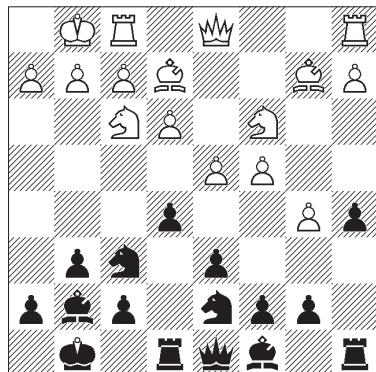
прадметамі ў заграбскім Доме спорту перад пачаткам матчу Кубку ўладальніка кубка з бялградскім «Партызанам». Цялесны пашкоджаныні атрымалі два журналісты-сэрбы. Пачатак матчу быў адкладзены на гадзіну, а гульцы «Партызану» адмовіліся выходзіць на пляцоўку, пакуль журналістам ня будзе гарантавана бяспека. Між тым на дзяржавным узроўні робіцца ўсё, каб забыцца крыўды 1990-х. Так, баскетбольныя федэрацыі Славеніі, Сэрбіі, Харватыі і Босніі—Герцагавіны нават падавалі сумесную заяўку на правядзенне чэмпіянату кантыненту.

АР

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

Нехта прапаноўваў прасунуць пешку *c*, аднак балшыня гульцоў упадабала ход *9...Tf8-e8*. Белыя вывелі карала з-пад «рэнтгена»: *10.0-0*. Яўных слабасцяў у пазыцыі чытчачоў няма, хіба што патэнцыйны: поле *d5*, пешка *c7...* Ці варта зараз здымамець напружанье ў цэнтры? Адказу на гэтае, досьцік няпрастое пытанье чакаем да вечара 21 сакавіка праз e-mail *nun@promedia.by* («Kaica»), SMS (754-04-53).

3. Лыбін – чытчачы «НН». Ход чорных.

Адказ:

Чарныя маюць падобную позицию ў шахматных партыях: *9...Tf8-e8* (Генрих). Аднак яны не ўмілі ўзяць пешку *c7* і пададзіць *10.0-0*. У цей час белыя маюць падобную позицию ў шахматных партыях: *9...Tf8-e8* (Генрих). Аднак яны не ўмілі ўзяць пешку *c7* і пададзіць *10.0-0*.

КАICA
«Аэрафлёт» пакарыўся пеону

У лютым у Маскве ладзіўся традыцыйны супэртурнір для гросмайстраў, майстроў і ўсіх ахвотных з тоўстым гаманцом. Унёсак у 300 даляраў ЗША зазвычай не адпужвае амбітных: галоўна спаборніцтва (турнір «A») прыцягнула сотню асаў ад шахмат. Арганізаторы, сярод якіх былі заўажаны і расейская авіякампанія, і маскоўскі ўрад, заснавалі важкія прызы: за першае месца ў клясе «A», напрыклад, дэкляравалі выплаціць 30 тысяч даляраў. Ад Беларусі бралі ўдзел гросмайстры Аляксей Фёдарав і Сяргей Азараў, аднак яны забавіліся на старце, прыграўшы пару партый, у «швайцарцы» цяжка выбіцца ў лідеры, пагатоў і дыстанцыя была кароткай (дзеўчыць тураў). Беларусы ня здолелі паўтарыць нават свае леташнія дасягненыні і засталіся кожны з 4,5 бала, то бок у сярэдзіне табліцы. А ў 2003 г. магілёвец Аляксей Фёдарав падзяліў у «Аэрафлёт-оўпэн» другое трэцяе месцы з іншым Аляксесем, Аляксандрам...

Беларусы і ў пабочных турнірах «Аэрафлёт» («B», «C») выступілі без асаблівага посьпеху. Найлепшым вынікам можа пахваліцца міжнародны майстар Зыміцер Навіцкі — «плюс трэй» ў турніры «B», 18-е месца сярод 182 гульцоў.

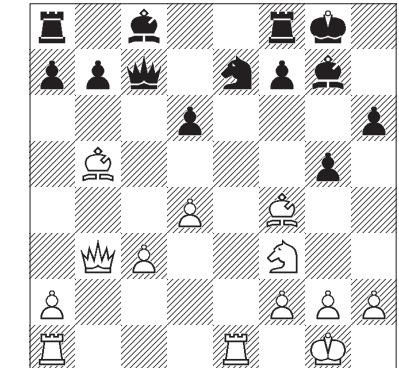
Маес надзею, што прэтэндэнты на перамогу ў «Аэрафлёт-оўпэн» 2006 г. загадзя возьмуць колькі ўроку нотнай граматы. Хоць бы і ў нашаніўскага партнёра ў гульні па перапісцы — старшага выкладчыка Беларускай акадэміі музыки.

ВР

Як бы вы згулялі?

Э. Сутоўскі – В. Філіпав, Масква, 2005. (sutouski.pch) Ход белых.

Чорныя адстаюць у разьвівіці. Яны толькі што неабачліва пайшлі *1...g5...*

К.Маркса, 40, тэл. 222-37-38/31-12

Па падатках і зборах, вул. Савецкая, 9, тэл. 222-67-92/64-50: телефон даверу, 206-53-53

Па надзвычайнай ситуацыі, вул. Ревалюцыйная, 5, тэл. 223-88-00/77-81 Праматамагляд, вул. Казінца, 86/1, кругласутачны тэл. 278-43-03

Прыродных рэсурсаў і аховы навукольнага асяроддзя, вул. Калектарная, 10, тэл. 200-66-91/55-83: Дэпартамэнт гідрамэтэаралёгіі, вул. Камсамольская, 16, тэл. 223-56-63

Прамысловасці, пр. Партызанскі, 2/4, тэл. 224-95-95/87-84

Сувязі, пр. Ф. Скарыны, 10, тэл. 227-21-57

Сельскай гаспадаркі і харчаванья, вул. Кірава, 15, тэл. 227-37-51/42-96: Дэпартамэнт дзяржаўнага кантролю ў насеяннянстве, вул. Чырвоназорная, 8, тэл. 284-31-79

Дэпартамэнт хлебапрадуктаў, пр. Машэрава, 23/2, тэл. 226-63-11/81-72

Галоўнае ўпраўленне вэтэрынарыі, вул. Кірава, 15, тэл. 227-57-54

Спорту і турызму, вул. Кірава, 8/2, тэл. 227-72-37/76-22

Статыстыкі і аналізу, пр. Партызанскі, 12, тэл. 249-52-00/22-04

Гандлю, вул. Кірава, 8/1, тэл. 227-61-21/24-80

Транспарту і камунікацыі, вул. Чычэрна, 21, тэл. 234-11-52, 232-83-91: Белаўгадар, вул. Кальварыйская, 37,

тэл. 254-61-25, 213-09-52

Працы і сацыяльной абароны, пр. Машэрава, 23/2, тэл. 206-37-97/38-84: Дэпартамэнт занятасці насельніцтва, пр. Машэрава, 23/2, тэл. 222-49-66/49-51

Дэпартамэнт інспектаў працы, пр. Машэрава, 23/2, тэл. 206-41-17 Дэпартамэнт міграцыі, пр. Машэрава, 23/2, тэл. 226-97-52, 206-43-44

Фінансаў, вул. Савецкая, 7, тэл. 222-61-37/45-93: Галоўнае казначэйства, вул. Савецкая, 7, тэл. 200-34-43

Упраўленне па Менску, вул. М. Багдановіча, 153-611, тэл. 262-60-34, 269-39-35

Упраўленне па Менскай вобласці, вул. Скрыганава, 4, тэл. 254-84-88

Дэпартамэнт нагляду за страхавай дзеінасцю, пр. Партызанскі, 14, тэл. 249-41-07

Эканомікі, вул. Берсана, 14, тэл. 222-60-48, 200-37-77: Дэпартамэнт інвестацый, вул. Берсана, 14, тэл. 200-56-81/76-90

Дэпартамэнт прадпрымальніцтва, вул. Мясцікова, 39, тэл. 200-16-23, 227-22-40

Дэпартамэнт санацыі і банкруцтва, вул. Кальварыйская, 1-710, тэл. 289-39-74

Дэпартамэнт кіраванья дзяржаўнай маймасці, вул. Мясцікова, 39, тэл. 289-11-78

Фонд дзяржаўнай маймасці, вул. Мясцікова, 39, тэл. 200-19-78/54-02

Энэргетыкі, вул. К. Маркса, 14, тэл. 229-83-59, 284-37-86

Юстыцыі, вул. Калектарная, 10, тэл. 200-97-55/96-84

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Выя сяброўкі ўжо не зьбираюцца пакідаць адступніцу ў жывых.

Карціна Эндрю Флемінга — неблагая і прадуманая містыка. Адмысловыя эфекты годна распрацаваныя. Глядзач знайдзе ў карціне і трапныя псыхалагічныя назіраныні, і съмех, і страх.

Субота, 19 сакавіка

«Лад», 16.30

«Фараон».

Польша, 1966, рэж. Ежы Кавалеровіч.

Драма паводле аднайменнага раману Баліслава Пруса.

Барацьба з дзяржаўнай бюракратыяй, змаганье з ідалягічнымі забабонамі, пошуки свабоды й шчасця адбываюцца ў Старожытным Эгіпце ў часы фараона.

Экранізацыя клясычнага твору Баліслава Пруса гаворыць і пра сучаснасць, а сорак гадоў таму гэта была ў прыхаваная крытыка здранцьвялага сацыялістычнага эрэжуму, дзе замест партыйных бонзаў — цвердалобыя жрацы. Але сапраўдны твор не старэе — і сучасныя глядачы знайдуць у ім свае паралелі.

Стужку паставіў польскі клясык Ежы Кавалеровіч, вядомы

свайм фільмамі «Маці Яна ад анёлаў» і «Qua Vadis».

Карціна па-голівудзку маштабная, і па-эўрапейску чалавечая. Шэдэўр польскага і сусветнага кіно.

СТВ, 00.05

«Джэры».

ЗША, 2002, рэж. Гас Ван Сэнт.

Мінімалістская экзыстэнцыйная драма-прыпавесць.

103 хвіліны абсалютнага чыстага кіно.

Два сбры (Мэт Дэйман і Кейсі Афлек), якія называюць адзін аднаго «Джэры», вандруюць па пустыні. Яны размаўляюць адзін з адным, яны ідуць, яны маўчаць. Камера не адпускае герояў, съледуе за імі, рухаеца. Як «П'яні карабель» Рэмбо, гэта вандроўка на будзе мець завяршэння.

Немагчыма растлумачыць, як і за кошт чаго Гас Ван Сэнт стварае трымценіне і не дазваляе адараўца вачэй ад экрана. Амерыканскі крытык убачыць у фільме «Джэры» згубленыя кадры. Штрагеймайскай «Сквапнасці», італьянскі — знайдзе непастаўленыя фільмы Пазаліні, а беларускі глядзач зайдзіўца.

Залатая пальмавая галіна на МКФ у Канах, трэй «Оскары», сем «Сэзараў», усяго болей за 30 узнагародаў.

Андрэй Расінскі

Пятніца, 18 сакавіка

БТ, 12.10

«Сыны сыходзяць у бой».

Беларусь, 1969, рэж. Віктар Тураў.

Кінаапесць.

Другая частка дылогіі «Партызаны», распачатая карцінай «Вайна пад стрэхамі».

На гэтам фільме сышліся два тыгтаны беларускай культуры — Віктар Тураў і Алеся Адамовіч. Алеся Адамовіч — ня толькі аўтар дылогіі «Партызаны», паводле якой пастаўлены фільм, але і аўтар сцэнару. Да невыносна страшнай карціны «Ідзі і глядзі» заставалася шаснащца год. А пакуль сыны Ганны Корзун сыходзяць у партызаны пад песньі Высоцкага, чорна-белая выява — і лірyczная інтанацыя ва ўмовах вайны.

БТ, 23.30

«Паварот».

ЗША, 1997, рэж. Олівэр Стойн.

Драма.

Бобі Купэр (Шон Пэн) вінны бандытам гроши — і яны ўжо адсклікі яму два пальцы, паабяцаўшы адсякаць яшчэ за кожны тыдзень пазыкі. Па дарозе да крэдытораў Купэр збочыў у ма-

дзе варта быць

ВЫСТАВЫ

Міт-арт-2005

18 сакавіка а 17-й у мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» (Кастрычніцкая пл., 1) адбудзеца адкрыццё выставы «Міт-арт-2005», прысвяченай 60-годдзю Перамогі. На выставе будуць прадстаўлены работы Анатоля Бараноўскага, Арлена Кашкурэвіча, Уладзіміра Стальмашонка, Уладзіміра Сулкоўскага, Уладзіміра Ткачова, Нінель Шчаснай, маладых мастакоў і студэнтаў вышайшых і сярэдніх спэцыяльных навучальных установаў. Выстапіва працуе да 6 красавіка.

НВЦ «Белэкспа»

запрашае

Павільён на Машэрава, 14 Да 18 сакавіка працуець выставы «Белпрадукт — вясна-2005» і «Упакоіка і тыкетка — вясна-2005».

3 22 да 25 сакавіка пройдзе VIII Міжнародная спэцыялізаваная выставка «Аўтаматызацыя-2005» і Міжнародная выставка «Электратэх-2005».

Павільён на Купалы, 27

17 сакавіка — апошні дзень працы VI Міжнароднай спэцыялізаванай выставы «Індустрыя забаваў».

3 22 да 25 сакавіка пройдзе VIII Міжнародная спэцыялізована выставка «Будэкспа». Восень-2005. Беларускі будаўнічы рынак працянуе».

Духоўныя сіятыні

Да 20 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музее (бул. Леніна, 20) — выставка «Духоўныя сіятыні». Квіткі: 2 000.

Тайна Кангра

Да 22 сакавіка ў Музэі сучаснага выяўленчага мастацтва (пр. Скірмы, 47) праходзіць выставка эстонскага мастака «Скульптуры і малюнкі Тайна Кангра». Квіткі: 2 000.

Дакраніся да паветра

Да 31 сакавіка ў Музэі сучаснага выяўленчага мастацтва (пр. Скірмы, 47) працуе выставка «Убачыць. Паветра». Першая частка арт-проекту «Стыхі» «Вада-Інтэрпрэтациі» экспанавалася ў галерэі Палацу Рэспублікі лястас. Цяпер акцыя падрыхтавана сумеснымі выслікамі творчага саюзу мастакоў, дызайнераў і архітэктараў «Art de vivre» і вытворчай беларускай кампаніі, што выпускае кліматычнае абсталяванье. Квіткі: 2 000.

Quadro

Да 4 красавіка ў мастацкай галерэі твораў Л. Шчамялёва (пр. Ракасоўскага, 49) працуе выставка «Quadro» мастакі Галіны Васільевай (Віцебск).

Падарожжы па съвеце

Да 18 красавіка ў М-Галерое Інстытуту імя Гётэ (Фрунзэ, 5) працуе выставка Юр'я Піскуніна «Падарожжы па съвеце». Уваход вольны.

Photobeat. Issue #1. Glance

У кінатэатры «Перамога» (бул. Інтэрнацыянальная, 20) да 19 красавіка працуе фотавыставка «Photobeat. Issue #1. Glance». Уваход вольны.

ПРЭЗЕНТАЦЫІ

АРА ў Беларусі

17 сакавіка ў вялікай залі Дому літаратаў (Фрунзэ, 5) адбудзеца прэзэнтация кнігі Аляксандра Лукашукі «Прыгоды АРА ў Беларусі». Кніга ўзнагае гісторыю найбуйнейшай і самай заўтай за XV ст. гуманітарнай акцыі, якую пад кіраўніцтвам будучага прэзыдэнта ЗША Герберта Гувэра ажыццяўляла Амерыканская адміністрацыя дапамогі ў 1920—1923 гадах. Пачатак а 18:30. Уваход вольны.

Вяртаньне хадэцыі

22 сакавіка ў Менску пройдзе сэмінар «Беларуская Хрысьціянская Дэмакратыя: гісторыя і

перспектывы» (бул. Дарашэвіча, 4-2). Пачатак а 19:00. Уваход вольны. Рэгістрацыя па тэл. 699-33-01 ці e-mail: chdz@tut.by.

ІМПРЭЗЫ

Балада. Ронда.

Варыяцыі

18 сакавіка ў Канцэртнай залі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыки (бул. Інтэрнацыянальная, 30) адбудзеца чарговая лекцыя-канцэрт сэрвісу «Ф.Шапэн — паэт фартэпіяна» пад назвай «Балада. Ронда. Варыяцыі. Канцэрт». Пачатак а 19:00. Уваход вольны.

ДК МАЗ

22 (аўг), 19:00 — канцэрт «Спадарыня гітара».

Дом літарата

22 (аўг), 19:00 — акустычны канцэрт гурту «ULIS».

Опера

17 (чц) — «Трубадур».

19 (сб) — «Мадам Батэрфляй».

22 (аўг) — «Набука».

24 (чц) — «Яўген Ангін».

26 (сб) — «Чароўная флейта».

27 (нед) — «Іяланта».

Балет

18 (пт) — «Страсыці (Рагнеда)»

20 (нед) — «Кармэн-сюіта»

Тэатар беларускай драматургіі

17 (чц) — «Понцік Пілат».

18 (пт) — «Чорны квадрат».

19 (сб) — «Містэр Розыгрыш».

20 (нед) — «Хрустальны туфлік».

20 (нед), 26 (сб) — «Адэль».

23 (ср) — «Палёты з анёлам».

24 (чц) — «Адвечная песня».

25 (пт) — «Жанчыны Бэргмана».

Малая сцэна

25 (пт) — «Нязваны госьць».

Купалаўскі тэатар

17 (чц) — «Парфён і Аляксандра».

19 (сб) — «Згублены рай».

20 (нед) — «Падступства і ханьне».

20 (нед), раніца — «Ажаніца не хурыцца».

Малая сцэна

17 (чц) — «Саламея».

Тэатар імя Горкага

17 (чц) — «Дээтакт хлусьні».

18 (пт) — «Опера жабракоў».

19 (сб) — «Сунічная паліяна».

20 (нед) — «Суцяшальнік удоў».

Малая зала

17 (чц) — «Сон на кургане».

Музычны тэатар

17 (чц) — «Арфэй і Эўрыдыка».

18 (пт) — «Прынцэса цырку».

19 (сб) — «Дарата».

20 (нед) — «Ноч у Вэнэцый».

Моладзевы тэатар

17 (чц) — «Лейтэнант Валодзька».

18 (пт) — «Позынне ханьне».

19 (сб) — «Акадэмія сымеху».

20 (нед) — «Вясельлю быць, альбо 3 хлусні падаткай не бярэ».

Тэатар кінаактора

17 (чц), 18 (пт) — «Востраў на шага ханьня і нашай надзеі».

19 (сб), 20 (нед) — «Мы ідзём глядзець Чапаева».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Ізюм (206-66-18)

17 (чц), 23:00 — Royalty RNB: dj Gaamer, dj Indus.

18 (пт), 22:00 — dj Mitya, dj Lexa.

Bronx (288-10-61, gsm velcom: 103 i 105)

17 (чц), 22:00 — dj Dust.

18 (пт), 22:00 — жывая музыка: Flat.

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)

17 (чц), 23:00 — WhiteTower/ Spring is Coming: dj Teacher (Garage, Moscow), dj Grizzly, dj Top, go-go support.

18 (пт), 23:00 — dj Mihel, dj Dee.

19 (сб), 23:00 — dj Mihel, dj Alex.

Бліндах (219-00-10)

17 (чц), 23:00 — dj Egor.

18 (пт), 23:00 — Blind Rave. Electro Cuts: dj Dasha Pushkina, dj Shishkin.

19 (сб), 23:00 — dj Top, dj Bergamo.

Графіці (251-87-54)

НЭЙРА ДЗЮБЭЛЬ

ВЯЛІКІ СОЛЬНЫ КАНЦЭРТ ГУРТУ

ДАВЕДКІ:
649-08-88
766-24-25
400-67-74
www.neurodubel.com

01.04.
18:30

КОЖНАМУ З ФЛАЕРАМ - ПАДАРУНАК АД ГУРТУ!

«Перамога» (203-77-66)

«Супэрсямейка»: 19, 20 (сб, нед) 14:20.

«Нікто не даведаецца»***
«Кінафармат 4x4»: 18 (пт) 15:40, 18:20, 20:50.

«Сэрца не з табой»***
«Кінафармат 4x4»: 19 (сб) 16:40 (іл), 21:10.

«Дом лятаючых кінжаладаў»***
«Кінафармат 4x4»: 20 (нед) 16:40 (іл), 21:10.

«Пінэр» (227-64-87)

«12 сябраў Оўшэнна»: 18—20

(пт—нед) 14:15, 16:30, 21:00.

«Паглядзі на мяне»: 18—20

(пт—нед) 18:45.

«Цэнтралны» (200-34-16)

«Авіятар» (2c): 18 (пт): 11:00;

20 (нед) 11:00 (іл).

«Сэрца не з табой»***
«Кінафармат 4x4»: 18 (пт) 14:10, 16:20, 18:40, 21:00.

«Бой з ценем» (прэм'ера): 18 (пт) 13:40; 19, 20 (об, нед) 12:00 (іл), 14:20 (іл), 16:40, 19:00.

«Пракляцце»***: 18—20 (пт—нед) 21:00.

«Санса»*** («Кінафармат 4x4»): 18 (пт), 16:00, 18:30.

«Дом лятаючых кінжаладаў»***
«Кінафармат 4x4»: 1

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Нацыяналізацыя рабоў

Раскатурхайце мяне ўчачы і спытайце: якая кнопкa ў ліфце існуе для бляканьня дэзвярэй? Адказ: «рэвэрс». Колькі на Беларусі месцаў гнездованьня чорнай чаплі? Адказ: два. І нарэшце: што трэба рабіць, калі вы трапілі ў сексуальнае рабства? Адказ: тэлефанаваць на нумар даверу. Калі б Аўраам Лінкальн змагаўся з рабаўладальніцтвам у духу дэкрэту нумар трэ, ён бы абвясціў аб перарэгістрацыі нявольнічых рынкаў. Фэльетон **Лёліка Ушкіна**.

«Афрыка, каляніяльная Афрыка. Краіна рабаўладальнікаў і рабоў», — сказаў пэрсанаж Жуля Вэрна 15-гадовы капітан Дык Сэнд, убачыўшы муху цэцэ. То самае, але ў дачыненіі да Беларусі, падмывае ляпніцу, прычытаўшы апошні ардананс Гаранта.

Адразу вакол пачынаюць мроіца караваны нявольнікаў, Бандароўны, што бягучы ад масы-боса па лёдзе Бугу на нерабаўладальніцкую тэрыторыю РБ, аў явы на прыпынку «Аддам двух самцоў у добрыя руки». Аднак відавочна, што паміж Анголай часоў каляніяльных падзелаў і Беларусью эпохі раззвітай вэртыкалі назіраецца вялікая розніца.

Сучасным «гандлярам «жывым дрэвам» ужо не патрэбна такая складаная інфраструктура, якую вымагаў іх брудны бізнэс у XIX ст. Ня трэба будаваць факторы, засылаць экспедыцыі ўглыб эўраазіяцкага кантынэнту ў пошуках сырцу, спойваць

старышню райвыканкаму, як таго ангольскага кіньзіка, дзеля дазволу экспартаваць тавар без абліданьня стаўкай ПДВ. Дастатковая даць абвестку ў «Із рук в руки» аб вакансіі мадэльеркі на Захадзе, і матылькі літаральна табунамі прылягаць на фатальны агенцьчык.

Тут назіраецца парадокс. Я жыву на першым паверсе, далей кальцавой не гуляю, з прычыны марфалягічных даных мадэль зь мяне — як самі ведаеце з каго лідэр нацыі. Аднак дзякуючы шалёнаму націску пропаганды ў рэкламных пайзах я паступова ўнік ва ўсе тонкасці тэхнікі эксплюатацыі ліфта, проблем жывёльнага съвету і небясьпечных аспектаў джобу за мяжой.

Раскатурхайце мяне ўчачы і спытайце: якая кнопкa ў ліфце існуе для бляканьня дэзвярэй? Адказ: «рэвэрс». Колькі на Беларусі месцаў гнездованьня чорнай чаплі? Адказ: два. І нарэште:

што трэба рабіць, калі вы трапілі ў сексуальнае рабства? Адказ: тэлефанаваць на нумар даверу.

Вось яна, супермоц сацыяльны рэкламы! Нават тыя, каму згаданыя праблемы па барабане, замбаваныя да такой ступені, што ім ўжо съняцца сэкс-рабыні ў абдымку з чорнымі чаплямі ў ліфтах вытворчасці «Магілёўліфтмашу», куды цяжка ўвайсці праз высокія бардзюры. А што тады казаць пра кабет і дзяўчат — тых, каго з зразумелых прычынаў гэта непасрэдна кранае? Неяк ня верыцца, што паслья такай татальнай прамыўкі мазгоў нашы фройляйн, вэрбуючыся на Захад, не ўсьведамлялі ћі сабе, што рэзыкующы заляцец на сайт [www.fetishpedolesbianudepornoperversanimals.by](http://fetishpedolesbianudepornoperversanimals.by). Але ж вэрбуюцца.

Якую выснову можна зрабіць з дзіўнага парадоксу? Храновыя ролікі? Нязручны этэрны час? Малая колькасць паказаў? Канстатуем страшную реч: гандаль людзям ўжо перайшоў ту ю мажу, да якой зь ім можна змагацца легальнымі сродкамі.

Сучасны крыжковы паход супраць рабства нагадвае баракбу з паленнем. Ролік «Цябе німа» ў патэнцыйных ахваряў рабства выклікае ту ю рэакцыю, што ў патэнцыйных ахваряў раку надпіс на цыгарэтным пачку «Паленне

небясьпечнае для вашага здароўя». «Так, — кажуць дзяўчата (курыльшчыкі), — рабства (рак) — гэта задніца, але мяне гэта не закране, бо ў мяне салідны працадавец (бабка дажыла да 98 гадоў).»

Якую тактыку выбрала дзяржава для баракбы з паленем, негатыўныя маштабы якога непараўнаныя большыя, чым гандлю людзьмі? Ей нічога не засталося, як манапалізаваць рынок і развязаць нацыяналістичную тыгуневую індустрію, сарамліва прыкрываючыся акцыямі «Сапраўдны сябар БРСМ на паліцы!». Сама лёгіка эксплюатацыі пры гэтым не парушаецца. Проста пазытывам трактуюцца тое, што ад эксплюатацыі здароўя гешэфт атрымлівае дзяржава.

Тое ж і з сексуальным рабствам. Быццам такога фэномену, як сексуальная эксплюатацыя, ня можа быць у Беларусі. Да колькі хочаш, і перш за ўсё ў рамках звычайнай фэмілі. Аднак змагацца зь ёй дзяржава чамусьці не съляшацца, таму што патрыярхальная сям'я — гэта перш за ўсё традыцыйная роля жанчыны і, як вынік, шмат дзяцей.

Таму ў прынцыпе колькасць ахваряў гвалту ад новага дэкрэту ня змененішца. Проста на ўсіх билетах за мяжу будуць ставіць надпіс: «Сексуальная рабства пагражае вашаму здароўю».

Дзякуем Ксеніі Касціевіч зь Лёндану за спагаду і ласку.

Запрашаем у падарожжа

27 сакавіка (нядзеля)

па маршруце **Менск—Шчорсы—Уселью—Восава—Райца—Варонча—Валеўка—Сталовічы—Ішкадзь—Менск** (два самыя старыя касцёлы ў Беларусі). 21 000.
T.: 279-05-85, 622-57-20 (Зыміцер)
264-12-38, 766-24-35 (Павал)

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Ніве»:
З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А. Лукшевіч,
У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакціі Наста Бакшанская
галоўныя рэдактары Андрэй Дынко
фотарэдактар Арцём Лява
карэктарка Настася Маяш
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
тэхнічныя рэдактары Андрэй Чык
мастакі рэдактары Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Фонд выдання газеты
«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:
220050, Менск, а/в 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая, 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Редакцыя не нікса адказнасць за змесьц рекламных абвестак. Кошт свабодны. Пасъедчаныне аб регістрацыі пэрыядычнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеное Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Ірдынчыкі адрес: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764. Наклад 3528. Газета выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк 22.30 16.03.2005. Замова № 1495. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

І САБЕ, І ЛЮДЗЯМ. Кола часопісу «Студэнцкая думка» распачацо ўсебеларускую кампанію «Рабі сябе сам. Экшн!» — такі сабе конкурс добрых справаў. Неабыкавым маладым людзям прапануеца вырашыць якусць праблему свайго гораду ці хоць бы ўзяць настрой яго жыхарам. З ідэямі звязтараца на сайт www.studumka.com. Там і ўмовы конкурсу. На здымку — адзін з арганізатаў Сяргей Сахараў.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

Чары), Алец Асіпцоў. Загадзя ўдзячны за дапамогу.

Аховычым узбагаціць сваю калекцыю беларускай музыкі ў фармаце .mp3 праз аблік CD-RW па пошце прапануе ліставаць: kpr@tut.by (Юры)

Куплю ўзнагароды БНР, БЛР, БКА, манеты ВКЛ, Рэчы Паспалітай, фота ваенных (Беларускі нацыянальны фармаваны часоў 2-й сусветнай вайны). E-mail: zmagar@yahoo.com. T.: 722-46-04

Цікавіць інфармацыя, дакументы, фота, звязаныя з Булак-Балаховічам, «Зялёным дубам», «Чорным катом», беларускай партызанкай, — набуду. E-mail: zmagar@yahoo.com. T.: 722-46-04

Беларускі кнігі можна знайсці ці замовіць на штодзённым кніжным кірмашы ўк/з «Мінск» (10:00—18:00). T.: 637-38-41

Прадам кнігі: «Беларускі арнамэнт» (1953 г., аўт. Кацар, вялікі фармат, дорага). T.: 753-70-05

Прадам кнігі: творы Я. Пушчы, У. Галубка ў 2-х т., Я. Дылы, А. Лойкі ў 2-х т., Г. Гейнэ, С. Грахоўскага, У. Уітмена. T.: 753-70-05

ПРАЦА

Хлопец 25 гадоў, адукцыя сярэдняя спэцыяльная (юрыст), шукаю працу, можна прадаўцом. T.: 763-75-03

Яканска выканоа пісъмовыя работы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Звязтараца загадзя паслья 17:00. T.: 235-18-72. Юры

Шукаю працу выкладчыка беларускай мовы ў ВНУ. T.: 236-13-38. Святлана

Для журналіста патрабуеца супрацоўнік, які можа дапамагчы з пошукам інфармацыі па гісторыі Беларусі XX стагоддзя. Размова іде пра падрыхтоўку да напісання кнігі на гэту тэму. Аплата па дамоўленасці. Ваши прапановы дасылай. E-mail: diy@tut.by альбо T.: 311-17-72